

”Tärkeäähän se olisi, mutta...”

Nuorisotoimen johdon näkemyksiä
monikulttuurisesta nuorisotyöstä

Antti Kivijärvi
Päivi Harinen

Kansi ja taitto: Tanja Nisula

© Nuorisotutkimusseura ja kirjoittajat

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 21, 2008

ISBN: 978-952-5464-43-6 (PDF)

Nuorisotutkimusverkosto

Asemapäällikönkatu 1

00520 Helsinki

puh. 020 755 2653

fax. 020 755 2627

sähköposti: verkosto@nuorisotutkimus.fi

ESIPUHE

On jälleen aika hengähtää ja kiitellä: yksi tuottoisan *Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen* -tutkimushankkeemme raportti on valmiina. Hankekokonaisuus on ollut tutkimuksellisesti innostava ja työteliäs – toivoa sopii, että siinä tuotetulla tiedolla on myös käytännöllistä merkitystä suomalaisen monikulttuuristuvan kansalaisyhteiskunnan ja erityisesti nuorisotoiminnan kehityskuluissa.

Tämän osatutkimuksen työstämiseen, kommentoimiseen, ideoimiseen ja stilisoimiseen ovat sen kirjoittajien lisäksi osallistuneet Matti Cantell, Mikko Cortes-Tellez, Veronika Honkasalo, Tuomas Kurttila, Sami Myllyniemi, Miikka Pyykkönen, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää. Yhteistyö on koko ajan ollut innostunutta ja kollegiaalista. Tilanteemme on ollut ja on onnellinen ja etuoikeutettu: hankkeessa kumuloituneet yhteistyökuviot jatkuvat edelleen uuden, vuoden 2008 alussa alkaneen kolmivuotisen tutkimushankkeen puitteissa.

Helsingissä ja Joensuussa Suomen 90-vuotissyntymäpäivän aikoihin
Antti Kivijärvi ja Päivi Harinen

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	5
ABSTRACT	6
1 JOHDANNOKSI	7
2 AIEMMIN TUTKITTUA: MONIKULTTUURISTEN NUORTEN KOKEMUKSIA JA TOIVEITA	9
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
3.1 Kyselylomakkeen laatimisesta ja sisällöstä	11
3.2 Aineiston kokoaminen	12
3.3 Analyysi	12
4 VASTAAJISTA JA HEIDÄN EDUSTAMISTAAN KUNNISTA	14
5 MONIKULTTUURISUUDEN AIKA JA PAIKKA: NÄKEMYKSIÄ MONIKULTTUURISUUDESTA JA RASISMISTA	20
6 NÄKEMYKSIÄ MONIKULTTUURISESTA NUORISOTYÖSTÄ	24
6.1 Menetelmistä	24
6.2 Ohjaajaosaamisesta	27
6.3 Kompastuskohdista	30
7 KOKEMUSTEN JA TEKEMISTEN NIUKKUUS	34
7.1 Tekemättömyyttä ja tietämättömyyttä	34
7.2 Takaiskuja	40
8 PÄÄTTELYÄ	44
VIITTEET	47
LÄHTEET	50
LIITE	52

TIIVISTELMÄ

Tämä raportti on osa *Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen* -tutkimushanketta. Raportissa tarkastellaan kunnallista nuorisotyötä monikulttuurisuuden näkökulmasta. Tarkastelun kohteena ovat kunnissa tehtävän nuorisotyön monikulttuuriset valmiudet, sisällöt ja käytännöt. Raportissa esitellään tuloksia, jotka perustuvat kunnallisesta nuorisotyöstä vastaaville viranhaltijoille lähetettyyn kyselylomakkeeseen ja siihen pohjautuvaan kvantitatiiviseen analyysiin. Kyselyyn osallistui yli puolet Suomen kunnista, yhteensä 226.

Kyselyyn vastanneiden hallinnon viranhaltijoiden näkemyksen mukaan Suomen kuntien nuorisotoimintaan osallistuu varsin vähän monikulttuurisiksi määriteltyjä nuoria. Tämän lisäksi yli puolet vastaajista katsoo, että heidän edustamissaan kunnissa ei tehdä monikulttuurista nuorisotyötä. Monikulttuurisuuden poissaolo näkyy myös kuntien hallinnon tasolla: ainoastaan yhdeksässä kunnassa on laadittu monikulttuurisuusstrategia, ja vain kuudessa kunnassa on palkattu monikulttuurisesta nuorisotyöstä vastaava työntekijä. Monikulttuurisuus näyttäytyykin nuorisotyön kentällä jäsentymättömänä ja epämääräisenä käsitteenä, mikä näkyy myös hankkeen aikaisemmissa, nuorilta koottuihin aineistoihin perustuneissa analyyseissa. Kenties tästä johtuen monikulttuurisuuden huomioon ottaminen konkreettisesti nuorisotyössä on harvinaista ja saatetaan kokea hankalaksi.

Raportin perusteella näyttää siltä, että kyselyyn vastanneet viranhaltijat ovat usein varsin kaukana siitä kentästä, jolla kohdataan nuoria ja tehdään nuorisotyötä. Tämän tutkimuksen aineistossa tämä ilmenee monenlaisena tietämättömyytenä ja kantaa ottamattomuutena. Onkin myönnettävä, että raportin analyysit mittaavat monessa suhteessa enemmän vastaajien asenteita ja uskomuksia kuin heidän kokemuksiinsa perustuvia arvioita.

Nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden asenteet monikulttuurisuutta kohtaan ovat melko myönteisiä. Heidän mielestään monikulttuuristen nuorten toimintaan osallistumista pitää tukea, eikä monikulttuurisuuteen suhtauduta ennakkoluuloisesti. Toisaalta vastaajien asenteiden ja toiminnan välillä on nähtävissä ristiriitoja: myönteinen suhtautuminen ei ole ”valunut” toimintaan ja käytäntöihin. Monikulttuuristen käytäntöjen puuttumista perustellaan lähinnä resurssipulalla ja monikulttuuristen nuorten poissaololla.

Monikulttuurisuus näyttäisi tutkimukseen osallistuneiden nuorisotoimen viranhaltijoiden mielestä olevan jotain sellaista, joka tulee nuorisotyöhön vasta kulttuurisen erilaisuuden ja toiseuden mukana. Monikulttuurisuutta ja rasisminvastaisuutta ei juurikaan huomioida kunnallisessa nuorisotyössä, ennen kuin tällainen tarve syntyy esimerkiksi maahanmuuttajan ilmaantuessa nuorisotalolle. Tämä saakin meidät kysymään: ”loppuuko” monikulttuurisuus siihen, kun tämä maahanmuuttaja siirtyy toiseen tilaan?

ABSTRACT

This report is part of the research project, *Multicultural young people, leisure and participation in civil society*. The report investigates municipal youth work in the context of multiculturalism. The essence of this study is to contemplate questions around municipalities' abilities and practices in the field of 'multicultural' youth work. The study is based on a questionnaire, which was sent to public servants who are in charge of communal youth work in Finland. This means that we use mostly quantitative methods in our analyses. A total of 226 municipalities participated in this research.

According to the respondents, only a small amount of young people, who are defined as multicultural, take part in municipal youth activities. In addition, over half of the respondents report that there is no multicultural youth work in their municipalities. The absence of multiculturalism can also be seen on the administrative level: only nine municipalities stated of having multicultural strategy, and six of them stated of hiring an employee specialized in multiculturalism. It seems that the concept of multiculturalism is very confusing and yet to be defined in the field of Finnish youth work. This could be one of the reasons why multiculturalism is not present in every day youth work and why it seems to be difficult in practice.

Based on our analyses, we argue that there is a deep gap between administrative and "field" workers: Public servants who filled the questionnaire were usually unaware of everyday practises in the field of youth work. This is reflected in numerous answers, such as "I don't know" or "I wish not to take any stand". This is why we must admit that this study measures mostly the attitudes of civil servants, rather than their knowledge based on concrete experience.

The attitudes presented by the informants are mainly positive, when considering multiculturalism. According to the civil servants, participation of multicultural youth should be supported, and multiculturalism is not greeted with racism or prejudices. On the other hand, there is a contradiction between attitudes and action: Positive attitudes do not necessarily lead to multicultural practises. The absence of these practices is explained by lack of (economical) resources and the scarce number of multicultural youth in the communities.

According to our study, multiculturalism in the municipal youth work seems to be something that becomes "true" only with "foreign" people, with difference, deviance and otherness. Multiculturalism and antiracism are usually ignored until "strangers" (immigrants, for example) enter a youth club. This is why we conclude to ask: Does the need for multicultural youth work disappear when these immigrants move to other spaces?

1 JOHDANNOKSI

Nuorisotyön periaatteisiin on kuulunut tapa lähestyä nuoria yhteiskunnallisten muutosten poltopisteessä elävänä sukupolvena (Silvennoinen 2002, 7). Monikulttuuristuminen on yksi keskeinen nuoren ikäluokan elämää mullistava yhteiskuntakehityksen juonne (Harinen ym. 2005), ja 1990-luvulla Nuorisokomitea -90 toikin **kulttuurisen tasa-arvon** eksplisiittisesti tarkasteltavaksi nuorisotyön ulottuvuudeksi (Silvennoinen mt., 8). Aihepiiristä ei kuitenkaan vielä 2000-luvullakaan ole enemmälti systemaattista tutkimusta (ks. esim. Pyykkönen 2007a; Harinen 2007).

Tämä tutkimusraportti on yksi vastaus edellä mainittuun analyysivajeeseen. Raportissa tarkastellaan *Monikulttuuriset nuoret,¹ vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen* -tutkimushankkeen puitteissa kootun ja kuntien nuorisotyöstä tavalla tai toisella vastaaville henkilöille suunnatun verkkokyselyn antia. Kyseessä on yksi hankkeen monista väliraporteista, jotka ovat luettavissa myös erillisinä tutkimuksina.² Tämän raportin pohjana toimiva kyselyaineisto on suhteellisen kattava ja valtakunnallinen; tutkimukseen osallistui vastaajia kaikkiaan 226 kunnasta ympäri Suomea.

Monikulttuurisuus on yksi keskeinen tämän ajan nuorisotyötä ja -toimintaa askarruttava ulottuvuus. Mistään uudesta ilmiöstähän monikulttuurisuudessa ei nuorisotoiminnankaan perspektiiveissä ole kyse, mutta ilmiö on nimetty ja sen sisältöä on pyritty määrittelemään vasta viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana. Monikulttuurisuuden nouseminen yhteiskunnalliseksi kysymykseksi on kytköksissä erityisesti 1990-luvulla lisääntyneeseen maahanmuuttoon ja sen synnyttämiin erityishaasteisiin. Uuden tilanteen nähtiin aktivoivan erityisesti nuoret ihmiset arkiympäristöjensä uudelleenmäärittelyihin ja jäsenyyskamppailuihin (esim. Harinen ym. 2005).

Lukuisat monikulttuurisuuteen ja monikulttuuriin kohtaamisiin keskittyneet tutkimukset – ja erityisesti nuorisotutkimukset – ovat pyrkinneet selittämään ja ratkaisemaan arkisten ympäristöjemme monikulttuuristumiseen liitettyjä ongelmia. Näyttää kuitenkin siltä, että vaikka strategia- ja ohjelmatasolla myönteinen monikulttuurisuus ja kansainvälistymiskehitys ovat keskeisiä aikalaisteemoja myös nuorisotyön kentillä, varsinaisen toiminnan tasolla niiden koetaan taipuvan vain harvoin joustaviksi ja kulttuurista tasa-arvoa edistäviksi käytännöiksi (esim. Pyykkönen 2007a; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007). Tässä tutkimusraportissa luodaan yksi katsaus tämän ajan nuorisotyöhön ja keskitytään kuntien nuorisotoiminnasta hallinnollisella tasolla vastaavien henkilöiden näkemyksiin ja kokemuksiin julkisen sektorin nuorisotyön monikulttuuristumisen ”asteesta” – siinä määrin kuin näkemykset ja kokemukset ovat kyselyaineistoa käyttäen tavoitettavissa.

Tämän raportin lukijoiden oletetaan tuntevan kunnallisen nuorisotyön lähtökohdat ja keskeiset tavoitteet, minkä vuoksi tässä ei pysähdytä avaamaan nuorisotyön yleisiä kehyksiä, toimintamuotoja, kehityskulkuja tai problematiikkaa. Analyysin peilauspinnat rakentuvat sen sijaan tutkimushankkeessa aiemmin koottujen valtakunnallisten ”nuorisoaineistojen” (1385 monikulttuuriselle nuorelle suunnatun postikyselyn ja 39 teemahaastattelun) analyysien tuloksista. Nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden keskuudesta kootun verkkokyselyaineiston analyysille annetaan tässä tehtäväksi vastata omalta osaltaan kysymyksiin siitä, miten nuorisotyön eri osapuolten (toiminnan tarjoajien ja siihen osallistujiksi haluttujen nuorten) näkemykset toimivasta monikulttuurisuustyöstä kohtaavat tai ovat kohtaamatta.

Mitä sitten tarkoitetaan monikulttuurisella nuorisotyöllä? Tutkimushankkeen nuorisotyöntekijöiden haastatteluun perustuneessa osatutkimuksessa (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007, 11–16) nuorisotyöntekijät määrittelevät monikulttuurisen nuorisotyön sisältöjä kirjavalla tavalla. Nuorisotyöntekijöille monikulttuurinen nuorisotyö näyttää yleensä tarkoittavan sitä, että toiminnassa on mukana monikulttuurisiksi määriteltyjä nuoria tai työntekijöitä. Lisäksi monikulttuurisuutta nuorisotyöhön tuovat yhteistyötahot ja arkinen vuorovaikutus toiminnallisine ratkaisuihin. Jonkinlainen merkitys – tosin ei niin suuri – annetaan myös omien ja nuorten asenteiden

huomioimiselle sekä työyhteisöjen monikulttuuristen kompetenssien kehittämiseksi ja strategiselle määrittelylle. Monikulttuurinen nuorisotyö määrittyy yhtäältä monikulttuuristen ihmisten ja tahojen läsnäoloksi nuorisotyön käytännöissä sekä toisaalta muutosaasteeksi, johon pyritään vastaamaan myös hallinnollisin keinoin.

Yksi lähtökohdistamme on, että monikulttuurisuuden ei tarvitse olla nuorisotyön kentän erillinen osa-alue, joka asemoidaan asialle omistautuneiden työntekijöiden tehtäväkenttään. Tällainen sektoriajattelu johtaa helposti siihen, että monikulttuurisuus jää esimerkiksi kunnan ainoan maahanmuuttajatyöntekijän tehtäväksi muiden keskittyessä ”tavalliseen” nuorisotyöhön. Nuorisotyö voikin olla monikulttuurista riippumatta siitä, osallistuuko toimintaan monikulttuurisiksi määritettyjä nuoria tai työntekijöitä: koko nuorisotyön kentän on kyettävä asenteellisiin, toiminnallisiin ja rakenteellisiin muutoksiin. Toisaalta monikulttuurinen nuorisotyö voi yhtä lailla olla eriytettyä toimintaa, jonka avulla nuorisotyön piiriin pyritään saamaan mukaan vaikeasti tavoitettavissa olevia nuoria. Näkökulmamme monikulttuuriseen nuorisotyöhön sisältää ajatuksen monikulttuurisuuden sulautumisesta osaksi nuorisotyön rakenteita. Tässä raportissa pyrimme analysoimaan, miten tällainen sulautuminen näkyy tai on näkymättä nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden kokemuksissa ja käsityksissä.

Tutkimusraportti etenee niin, että aluksi tarkastellaan hankkeessa jo toteutettujen ”nuorisoinstituutioanalyysien” perusteella koottuja johtopäätöksiä keskittyen nuorten näkemyksiin heille järjestetystä toiminnasta ja siihen osallistumisen mahdollisuuksista tai esteistä (ks. Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007). Tämän jälkeen siirrytään esittelemään tutkimushankkeemme tässä raportoitua, ”kuntakyselyksi” kutsumaamme vaihetta ja kuvaillaan aineiston kokoamisen vaiheet ja analyysin pääperiaatteet. Analyysin tulokset on jäsennetty niin, että raportissa esitellään ensin kuntien nuorisotyön ”monikulttuurinen tilanne” (esimerkiksi toimintaan osallistuvien nuorten kansalliset taustat ja muut vastaavat) ja sen jälkeen kuntien nuorisotoiminnassa vallitsevat monikulttuurisuuteen ja rasismiin suhtautumisen tavat ja yleiset suuntaviivat. Tämän jälkeen siirrymme tarkastelemaan monikulttuurisuuden konkreettista toteutumista nuorisotyön toimintamenetelmissä. Tässä raportissa käsiteltyyn kyselyaineistoon ja sen yksityiskohtaisempaan analysointiin palataan vuonna 2009 julkaistavassa koko *Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen* -tutkimushankkeen säikeet yksiin kansiin kokoavassa kirjassa.

2 AIEMMIN TUTKITTUA: MONIKULTTUURISTEN NUORTEN KOKEMUKSIA JA TOIVEITA

Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen -tutkimushankkeessa kulloinkin meneillään ollut tai oleva vaihe on rakentunut aina jatkoksi edelliselle, mikä tarkoittaa, että jokaisen aineiston kokoamista on suunniteltu edellisissä vaiheissa rakennettujen johtopäätösten pohjalta. Kuntakyselyä toteutettaessa tiedettiin jo jotain monikulttuuristen nuorten näkemyksistä nuorisotoiminnan monikulttuurisuudesta, monikulttuurisen toiminnan solmukohdista ja nuorten toiveista suhteessa toiminnan luonteeseen ja painopisteisiin. Kyselyaineistoa analysoitaessa tiedettiin jotain myös nuorisojärjestökentällä toimivien näkemyksistä monikulttuurisen nuorisotoiminnan haasteista, käytännöistä ja katkoksista.

Sekä monikulttuurisille nuorille vuonna 2005 lähetetyn kyselyn että sen jälkeen toteutetun usean laajan teemahaastattelun³ perusteella voi rakentaa tiivistetyn kuvan nuorten näkemyksistä ja kokemuksista nuorisotoiminnan ja nuorten keskinäisten suhteiden ”monikulttuuristumisen asteesta”. Nuorisoinaistoista aukeava kuva vapaa-ajanviettoympäristöistä on ristiriitainen: se on paitsi dynaaminen ja sosiaalista luottamusta ilmaiseva, myös tiukkoja ja vuorovaikutusta jähmettäviä kulttuurisia rajanvetoja paljastava.

Nuorisoinaistomme kertovat, että monikulttuurinen tausta itsessään ei näytä eristävän nuorta sosiaalisen toiminnan ja verkostojen ulkopuolelle: useilla Suomessa asuvilla monikulttuurisilla nuorilla on paljon ystäviä, he liikkuvat aktiivisesti ympäristössään ja ovat monella tavalla toimeliaita myös vapaa-ajallaan. Heillä on paljon harrastuksia, samoin kuin yhteiskuntakriittisiä ajatuksia, ja he ovat valmiita toimimaan tärkeiksi kokemiensa asioiden puolesta. Näitä tuloksia pohdittaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että jo tällaisiin tutkimuksiin osallistuminen kertoo jotain nuorten sosiaalisista ja kulttuurisista valmiuksista. Toisenlaiset, marginaalisemmat elämänolosuhteet ja sivullisuuden kokemukset jäävät usein tutkimusten tavoittamattomiin (Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).

Nuorisoinaistoista tehtävissä olevien ja myönteisinä nähtävien tiivistysten takana on toinen, kielteisten kokemusten todellisuus. Nuorilta kootuissa aineistoissa ovat vahvasti läsnä myös näkemykset erilaisten nuorisotilojen ”kulttuurisista varauksista” ja monikulttuuristen kohtaamisten usein tapahtuva typistymisen ”erilaisten” toistensa tuijotteluiksi. Pyrkiessään erilaisille harrastuskentille monikulttuuriset nuoret ovat saattaneet törmätä suomalaisuuden ja ulkomaalaisuuden stereotyyppien läsnäoloon monissa harrastustoiminnan tiloissa, samoin kuin siihen muuallakin monesti tehtyyn havaintoon, että monikulttuurisuuteen nihkeästi suhtautuvat suomalaisnuoret välttelevät tilanteita, joissa he saattaisivat joutua sille ja erilaisuuden kohtaamiselle alttiiksi (Harinen 2005).

Kielteiset kokemukset ovat usein peloilla ympäröityjä. Pienillä paikkakunnilla monikulttuurisuuteen liitetty erilaisuus voi johtaa siihen, että nuori pelkää leimatuksi ja silmätikuksi joutumista ja vetäytyy yhteisistä tilanteista. Suurilla paikkakunnilla kulttuurinen erilaisuus ei ole niin silmiinpistävää, mutta niillä puolestaan pelätään omien (ja monesti outoina pidettyjen) harrastustoiveiden hukkumista lukumäärältään moninaisten toimintaodotusten ja paikallisten toimintatraditioiden paineeseen.

Yksin erilaisena oleminen on nuorelle lähtökohtaisesti pelottava kokemus. Monen tutkimuksimme osallistuneen monikulttuurisen nuoren kokemus on, että nuorten vapaa-ajan yhdessäolo tapahtuu usein paikoissa, joihin erilaisena pidetyn ei ole hyvä mennä yksin – esimerkiksi nuorisotalon kynnyks näyttäytyy toistuvasti nuorisoinaistoissa yksinäisille liian korkeana ylitettäväksi. Pohdinta erilaisuudesta, moninaisuudesta ja monikulttuurisuudesta näyttää synnyttävän kuin itsestään myös

pohdintaa rasismista, joka on monikulttuuriselle nuorelle pelottava vastustaja ja uhka – asia, jolle ei tunnuta mahdollista mitään ja jonka kanssa pitäisi vain oppia elämään (vrt. Honkasalo 2003; Keskiä 2003).

Tutkimuksiimme osallistuneilla nuorilla on myös sekä omaan ja läheisten tulevaisuuteen kiinnittyviä että nuorisotyölle yleisesti suunnattuja toiveita. Nuorten esittämät laajat, ”elämäkokoiset” toiveet ja tavoitteet liittyvät maailmanrauhan, suvaitsevaisuuden, yleisen tasa-arvon, luonnon ja ihmisoikeuksien puolustamiseen ja niiden puolesta toimimiseen ja liittoutumiseen. Konkreettisen nuorisotoiminnan kontekstissa nuoret puolestaan tuovat esiin kritiikkiä erilaisia kulttuuriesittelyjä ja muita tempauksenomaisia toimintamuotoja kohtaan (ks. myös Honkasalo & Souto 2007) ja toivovat turvallisia puitteita ja resursseja nuorten itsensä intresseistä lähteille luoville projekteille.⁴ He kaipaavat rohkeita suomalaisia ystäviä, jotka saattelisivat heitä vieraisiksi koettuihin tiloihin ja toimintoihin, ja pitävät Suomessa yleisesti esitettyä nuoren oman aktiivisuuden ja aloitteellisuuden vaatimusta erityisesti vasta maahan muuttaneiden kohdalla liian tiukkana.

Vaikka tutkimuksiimme osallistuneiden nuorten kulttuurinen tausta tuo monikulttuurisuuden konkreettisesti mukaan nuorten keskinäisiin kohtaamisiin, se ei ole asia, jonka he haluavat nostaa keskelle ja monikulttuurisen nuorisotoiminnan vaatimisen argumentiksi. Päinvastoin, katseiden ja kiinnostuksen erityiskohteiksi joutuminen saa heidät hämmentymään. Nuorten sosiaalisissa maailmoissa muista erottautuminen saattaa olla kiusallista, ja oman kulttuurin vaalimiseen kiinnitetty asiat pidetään mieluummin perheasioina kuin nuorisotoiminnan tai muun harrastustoiminnan kysymyksinä tai raamittajina. Kulttuuriryhmittäin suunnattu toiminta ei saa suurta kannatusta, ei myöskään sukupuolen mukaan eriytetty toiminta, ainakaan laajassa mittakaavassa.

Suhteensa koteihin hankkeemme tutkimuksiin osallistuneet nuoret esittävät myönteisiksi ja kunnioitaviksi, mutta vanhempia ei kuitenkaan – kenties vastoin suomalaisten odotuksia – nähdä harrastuksiin osallistumista rajoittavina tekijöinä. Sen sijaan vastuu koti- ja koulutöistä asettuu monikulttuuristen nuorten elämän tärkeysjärjestyksissä usein vapaa-ajanvieton ja nuorisotoimintaan osallistumisen edelle.

Keskeisiksi nuorisotoimintaan osallistumisen esteiksi monikulttuuriset nuoret nostavat toiminnan ohjaajien ja muiden nuorten ennakkoluulot. Nuorisotoimintaan osallistumista monen kohdalla vaikeuttaa myös tiedon puute – suomen kieltä taitamaton nuori ei löydä helposti informaatiota erilaisista harrastusmahdollisuuksista – ja vaikka kieltä osaisikin, kaikki termit eivät ole itsestään selviä ja tuttuja: *Kiinasta tullut ei välttämättä tiedä, mikä on nuorisotalo* (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007). Nuorten kokemusten mukaan tiedon välittäminen erilaisista toimintamahdollisuuksista sekä erilaisiin harrastuksiin kannustaminen jäävät usein koulun ja yksittäisten opettajien varaan. Koulun ja opettajien kontribuutioista ja osallistumiseen kannustamisesta (tai kannustamattomuudesta) tutkimuksiimme osallistuneilla nuorilla on sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia.

* * *

Tutkimushankkeen kuntakyselyä lähdettiin siis suunnittelemaan ja toteuttamaan tilanteessa, jossa tutkijat olivat päätyneet muun muassa edellä kuvattuihin johtopäätöksiin monikulttuuristen nuorten toiveista, kokemuksista ja olosuhdetulkintoista. Seuraavassa luvussa kuvataan tämän tutkimuksen tekemisen vaiheet, minkä jälkeen paneudutaan aineiston analyysiin ja sen tuloksiin. Minkälaiseen suhteeseen ja ”linjaan” kuntien nuorisotyöstä hallinnon tasolla vastaavien henkilöiden näkemykset asettuvat monikulttuuristen nuorten ajatusten ja kokemusten kanssa, kun tarkastelun kohteena ovat vapaa-ajan ympäristöjen ja erityisesti nuorisotyön puitteet ja toimintatavat?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kuntakyselyksi kutsumamme tutkimuksen vaihe ja sen aineistonkeruumittari päätettiin kohdistaa erityisesti kuntien nuorisotyöstä vastaaville henkilöille, koska sillä haluttiin saada tietoa pikemminkin paikallisista nuorisotyön hallinnon näkökulmista, toimintapolitiikoista ja strategisista linjanvedoista kuin yksittäisten toimijoiden asenteista. Kyselyyn osallistuneet ikään kuin asetettiin edustamaan kuntiaan ja niiden nuorisotoimia, kertomaan kuntiensä nuorisotyön painopisteistä, ohjelmista ja kompastuskohdista. Se, missä määrin aineistossa ovat läsnä toisaalta kuntien viralliset linjaukset ja toisaalta vastaajien henkilökohtaiset asenteet, jää lopulta arvoitukseksi.⁵ Myös jokunen vastaaja on tuntenut epävarmuutta ja pohtinut kyselyn tarkoitusta: *[Lomaketta täyttäessäni] välillä mietin, että haetaanko omaa mielipidettäni Suomen mittakaavassa vai oman kunnan osalta.*

3.1 KYSELYLOMAKKEEN LAATIMISESTA JA SISÄLLÖSTÄ

Kyselylomakkeen (katso liite) taustatieto-osiossa kysyttiin tietoja vastaajien kunnista (muiden muassa sijaintia, asukasmäärää) sekä vastaajien henkilökohtaisemmista taustoista (muiden muassa sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, kansallisuudesta). Kunnan nuorisotyön volyymia, asemaa, toimintatapoja ja kohdentumista kysyttiin muiden muassa nuorisotyöntekijöiden lukumäärää, nuorisotoimen hallinnollista sijoittumista ja toimintaan osallistuvien nuorten ikää ja kansallisuutta kartoittavilla kysymyksillä.

Varsinaisia monikulttuurisuuden puretuvia osioita kyselylomakkeessa oli useita. Osa niistä käsitteli kunnassa mahdollisesti laadittua monikulttuurisuusstrategiaa, osa monikulttuurisuuden painottumista konkreettisesti nuorisotyössä (muun muassa toimintaan osallistuvien nuorten ja heidän ohjaajiensa kulttuurisissa taustoissa), osa suhtautumista rasismiin ja rasisminvastaisuuteen erityisesti nuorisotyön ajankohtaisena kysymyksenä. Kyselylomakkeen useista väittämäpattereista jotkut mittasivat asenteita ja yleistä suhtautumista ja jotkut puolestaan käytännön nuorisotyössä saatuja ja karttuneita kokemuksia. Osa väittämistä keskittyi monikulttuurisuuden, osa suvaitsevaisuuden ja rasisminvastaisuuteen, osa rasismiin. Joissakin osioissa kiinnostuksen kohteina oli monikulttuurinen nuorisotyö, joissakin taas maahanmuuttajatyö. Tämä kyselylomakkeen käsitteellinen monikerroksisuus osoittautui vastaajille haasteelliseksi, mistä saimmekin kriittistä palautetta:⁶

Jälleen kerran aivan liikaa kysymyksiä, ei jaksa keskittyä kun muutenkin on kiire.

Yhtenä kyselylomakkeemme tavoitteena oli kartoittaa monikulttuurisessa nuorisotyössä mahdollisesti tunnistettuja hyviä ja huonoja käytäntöjä ja kokemuksia sekä siinä kulminoituvia ongelmakohtia. Tässä oletuksemme oli, että monikulttuurisuus ajan ilmiönä ja erityisesti nuorten maailmaan tunkeutuvana todellisuutena puhuttaa ja pohdituttaa nuorten parissa työtään tekeviä ja vaatii ottamaan itsensä huomioon konkreettisella toiminnan tasolla – ja onhan kansainvälistyminen nykyisin listattu yhdeksi nuorisotyön tulosalueeksi (Silvennoinen & Nieminen 2002, 38). Konkreettisten kokemusten ja käytäntöjen kartoittamisen osalta analyysin tulokset jäivät kuitenkin laihaanlaisiksi, koska niitä mittaaviin kysymyksiin ei juurikaan saatu vastauksia. Lomakkeeseen laadittiin myös avoimia kysymyksiä, jotta vastaajilla olisi mahdollisuus tuoda esiin asioita, joita emme kenttää tuntemattomina kenties olleet osanneet kysyä. Yhdeksi lomakkeen puutteeksi voi jälkikäteen tunnistaa sen, että siinä monikulttuurinen nuorisotyö esiintyy annettuna ja avaamattomana käsitteenä, jolloin sekä informantit että tutkijat ovat usein jääneet epävarmoiksi siitä, mitä sillä kulloisessakin kysymysyhteydessä on lopulta tarkoitettu.

3.2 AINEISTON KOKOAMINEN

Tutkimuksemme aineisto on koottu aikavälillä 1.11.2006–30.1.2007. Aineisto kerättiin sähköisesti lähetetyillä kyselylomakkeilla, jotka osoitettiin lähes jokaiseen Suomen kuntaan nuorisotyöstä vastaavalle virkamiehelle. Nuorisotyöstä vastaava virkamies on usein joko nuorisotoimenjohtaja, nuorisosihteeri, vapaa-aikasihteeri, sivistystoimenjohtaja tai vastaava nuorisotyöntekijä, joskin kyselyyn vastanneilla on monia muitakin nimikkeitä. Aineiston keruun aikana havaittiin konkreettisesti myös julkishallinnon virkanimikkeiden ja työtehtävien vaihtuvuus: vastaajien yhteystietoja jouduttiin päivittämään kymmenien kuntien kohdalla näiden kotisivuja hyväksi käyttäen.

Kysely lähetettiin jokaiselle aineiston keruun aikana olemassa olleelle kunnalle, joissa oli tietojemme mukaan julkisesti järjestettyä nuorisotoimintaa ja toiminnasta vastaava henkilö. Tällä perusteella otoksen kooksi muodostui 412 kuntaa. Tutkimusajankohdalla vuoden 2007 tammikuussa kuntien lukumäärä Suomessa oli 416 (<http://www.kunnat.net/>). On kuitenkin syytä muistaa, että kuntaliitosten johdosta Suomen kuntien lukumäärä on vähentynyt ja vähenee todennäköisesti edelleen. Joihinkin vastauksiin tai niiden puuttumiseen ovat saattaneet vaikuttaa juuri meneillään olleet kuntaliitoshankkeet ja niiden aiheuttamat hämmennykset tai muutokset työtehtävien jaossa ja kuntien organisaatioissa. Lisäksi joissakin kunnissa nuorisotyö ja nuorisopalvelut tuotetaan yhteistyössä esimerkiksi naapurikunnan kanssa, jolloin vastaus on saatu ainoastaan toisesta kunnasta.

Otoksen kokoa hahmotettaessa on syytä huomioida myös, että seitsemälle kunnalle kyselyä ei saatu lähetettyä lainkaan, koska sähköpostitse lähetetty kysely ei aina mennyt perille. Tämä saattaa johtua esimerkiksi väärästä osoitteesta, ”postilaatikon” toimimattomuudesta tai siitä, että vastaanottajan posti on täynnä eikä kykene ottamaan vastaan uusia viestejä. Jotkut kunnat puolestaan saattoivat olla väestömäärältään niin pieniä, ettei niissä ollut lainkaan järjestettyä nuorisotyötä tai nuorisotyöstä vastaavia henkilöitä.

Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 226 kunnasta, joten vastausprosentti on noin 55. Aivan vaivatta satoa ei saatu; lähetimme vastauspyynnön kaikkineen kolme kertaa (1.11.2006, 12.12.2006 ja 9.1.2007). Suurin osa vastauksista saatiin kahden ensimmäisen vastauspyynnön jälkeen vuoden 2006 marras- ja joulukuussa. Joulukuun ja sen tuomat lomamatkivat näyttivät hidastavan vastausten saapumista. Suomen kymmenen suurimman kunnan kohdalla (Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Lahti, Jyväskylä, Kuopio ja Pori) jouduttiin ylimääräisiin patisteluihin: näihin kuntiin lähetimme suoraan yksittäisille henkilöille kohdistettuja vastauspyyntöjä. Heihin saatettiin ottaa yhteyttä myös puhelimitse, koska tutkimushankkeessa koettiin tärkeäksi, että monikulttuurisuuden kannalta keskeiset suurimmat kaupungit saadaan mukaan aineistoon. Suurimpien kaupunkien vastaukset olivat olennaisia myös hankkeen jatkosuunnitelmien kannalta: tutkijat haastattelivat näiden kaupunkien nuorisotyöntekijöitä kevään 2007 aikana osin juuri kyselyllä saatujen esimiestason vastausten pohjalta (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).

3.3 ANALYYSI

Kuntakyselyaineistomme analyysi on luonteeltaan pääasiassa kuvailevaa, ei-parametrista statistiikkaa. Aineistosta on laskettu lähinnä niin sanottuja suoria jakaumia (vastausten frekvenssejä ja prosentiosuuksia)⁷ ja yksinkertaisia summamuuttujia. Joidenkin ilmiöiden (esimerkiksi nuorisotoimintaan osallistuvien nuorten kansallisten taustojen ja paikkakunnan maantieteellisen sijainnin) välisiä yhteyksiä on tarkasteltu ristiintaulukoin. Määrällisen aineiston analyysi on tehty SPSS 15 -tietojenkäsittelyohjelmalla⁸ ja raportin grafiikka Wordilla ja Excelillä. Laadullista aineistoa (avoimiin kysymyksiin saatuja vastauksia) ei ole kvantifioitu eikä myöskään teemoiteltu systemaattisesti, vaan sitä käytetään esimerkinomaisesti valottamaan vastaajien näkemyksiä tai heidän kuvaamiaan

olosuhteita ja tapahtumia.

Huomionarvoista on, että tässä tutkimuksessa vastaajat eivät ole analyysiyksiköitä sanan varsinaisessa merkityksessä (vaikka ovatkin sitä metodologisesti), vaan heidät on asetettu edustamaan suomalaisia kuntia ja niiden nuorisotyön ja -toimen kenttiä. Oletuksemme aineistonkeruuvaiheessa oli, että nuorisotyöstä vastaavat viranhaltijat ovat nuorisotyön kentät ja käytännöt hyvin tuntevia asiantuntijoita. Tämän tutkimuksen, samoin kuin nuorisotyöntekijöiden parissa tehdyn haastattelututkimuksenkin (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007) jälkeen emme kuitenkaan tekisi enää näin yksioikoista päätelmää: nuorisotyön hallinnon ja toimintakentän välillä näyttää usein olevan kuilu, eikä nuorisotyön johdossa ainakaan suurissa kunnissa aina olla selvillä kentän tapahtumista tai siellä pinnalla olevista keskeisistä kysymyksistä. Pienissä kunnissa tilanne on usein toinen; niissä hallinnosta ja ”kenttätöystä” vastaavat usein samat ihmiset, eikä tiedonkulun kuilua näin ole.

4 VASTAAJISTA JA HEIDÄN EDUSTAMISTAAN KUNNISTA

Tässä raportissa analysoitava aineisto koostuu siis 226 kunnasta saaduista vastauksista. Aineistoa voi pitää valtakunnallisena sillä perusteella, että vastauksia saatiin kaikista Suomen 20 maakunnasta. Vastaukset painottuvat kuitenkin niin, että jotkut maakunnat ovat toisia paremmin edustettuina. Varsinais-Suomesta saatiin selkeästi eniten vastauksia, 31 palautunutta lomaketta. Varsinais-Suomen vastausten (ja havaintojen) osuus kattaa näin 14 prosenttia koko aineistosta. Yli 15 kunnasta vastattiin myös Pirkanmaalta (n = 20), Uudeltamaalta (n = 17), Keski-Suomesta (n = 17), Pohjois-Savosta (n = 17) ja Etelä-Pohjanmaalta (n = 15). Jokaisesta maakunnasta saatiin vähintään neljä vastausta, lukuun ottamatta Ahvenanmaata, josta tuli takaisin vain kaksi lomaketta (kyselyä ei käännetty ruotsiksi).⁹

Kyselyihin vastanneista naisia on 61 prosenttia ja miehiä 39 prosenttia. Koulutukseltaan vastaajat ovat tavallisimmin liikunnanohjaajia, nuorisotyöntekijöitä, nuorisotoiminnan- tai nuorisotyönohjaajia, yhteisöpedagogeja ja sosionomeja. Kaikki vastanneet ilmoittavat olevansa Suomen kansalaisia.

1990- ja 2000-luvuilla kunnan palveluihin liittyvää päätäntävaltaa on siirretty kunnille itselleen sekä hallinnon, virkojen että toiminnan suunnittelun ja tarjoamisen osilta (Silvennoinen & Nieminen 2002, 39–42). Tämä on johtanut monenlaiseen kirjavuuteen nuorisotyön hallinnossa ja käytännössä, mikä näkyy myös tämän tutkimuksen aineistossa. Nuorisotyön hallinnollinen sijainti kunnissa on hajanaista – useimmiten sen mainitaan kuuluvan joko vapaa-aikatoimen (43 %) tai sivistystoimen (19 %) alaan. Hallinnollista kirjavuutta kuvaa se, että nuorisotyö sijoittuu kuntien organisaatiossa myös esimerkiksi koulutoimen (7 %) tai liikuntatoimen (3 %) alaisuuteen. Toisaalta 18 vastaajaa (8 %) ilmoittaa, että heidän kunnissaan nuorisotoimi on oma hallinnonalansa. Varsinkin pienemmissä kunnissa hallinnonaloja on saatettu yhdistellä, ja näin vastaaja on ilmoittanut nuorisotyön sisältyvän esimerkiksi kulttuuri- ja vapaa-aikatoimeen.

Vastaajien mukaan melko harvalla kuntien nuorisotoiminnan piirissä työskentelevistä ihmisistä on monikulttuurinen tausta, esimerkiksi vain muutamalla (7 %) kunnalla on palkkalistoillaan työntekijöitä, joilla on monikulttuurinen tausta. Monikulttuurisia vapaaehtoistyöntekijöitä on sen sijaan noin joka kymmenennessä kunnassa. Joissakin aineistomme avoimissa vastauksissa penätään kuitenkin kunnilta ohjaajakunnan monikulttuuristamisen politiikkaa (ja joissakin todetaan tämän jo osittain toteutuneen):

Kyllä kunnat tekisivät älykkään ”sijoituksen”, jos palkkaisivat mk työntekijöitä pysyviin työsuhteisiin. Mk-tyo on ainakin meidän alueellamme nuorisotyössä pysyvä toimintamuoto.

Kun yhdellä nuorisotalolla kävi paljon albaaninuria, palkkasimme albaani-isän töihin.

Monikulttuuristen ohjaajien poissaolo kertonee jotain siitä, että kunnissa ei kenties ole vielä pysähtytty pohtimaan monikulttuuristamiseen liittyviä konkreettisia toimintapolitiikkoja – vaikka esimerkiksi juuri nuorisotyöntekijöiden monikulttuurinen tausta saattaisi rohkaista monikulttuurisia nuoria mukaan toimintaan ja saada myös näiden perheet suhtautumaan nuorisotoimintaan levollisesti ja luottamuksella. Jos taas kunnassa on nuorisotyöntekijä, jolla on monikulttuurinen tausta, on saattanut käydä niin, että esimerkiksi kulttuuriryhmien väliset jännitteet tai muut ”monikulttuurisuusasiat” on sälytetty hänen tehtäväkenttäänsä, koska niiden on katsottu kuuluvan juuri ja vain hänelle, jolloin varsinainen monikulttuurinen ohjaajayhteistyö on jäänyt toteutumatta (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).

Kaikkineen peräti 94 prosenttia kyselyyn vastanneista ilmoittaa, ettei heidän kunnissaan ole myöskään monikulttuurisesta nuorisotyöstä millään tavalla vastaavaa tai sitä koordinoivaa henkilöä.

Tilannetta voi pitää ristiriitaisena, koska kyselyymme osallistuneet toimijat katsovat usein myös, että *monikulttuurinen nuorisotyö on liian suomalaisvetoista* (28 % heistä on samaa mieltä väittämästä).¹⁰ Kyselyaineistomme avoimissa vastauksissa on joitakin viittauksia siihen, että kunnissa, joissa ei ole monikulttuurista nuorisotyöntekijää, monikulttuurisuusasioita on kuitenkin saatettu pyrkiä keskittämään tietyille työntekijöille:

Kuvaavaa on, että minua kai pidetään tämän sortin ”hörhönä” koska esim. tämä lomake jätettiin minun vastattavakseni. (...) Johtaja ei ehtinyt.

Ei voi yksin kaikkea tehdä ja ei muita kiinnosta.

Kunnallisen nuorisotyön piiriin haarukoidaan monenikäisiä nuoria. 83 prosenttia vastaajista kertoo toimintaansa osallistuvan alle 12-vuotiaita nuoria. 12–15-vuotiaita nuoria nuorisotyön haaviin tarttuu 97 prosentissa tutkimukseen osallistuneista kunnista, ja 15–18-vuotiaidenkin kohdalla näin tapahtuu 94 prosentissa kunnista. Huomionarvoista on, että yli puolet (58 %) vastaajista ilmoittaa toimintansa tavoittavan myös nuoria aikuisia eli yli 18-vuotiaita. Maahanmuuttajanuoria nuorisotyön tarjontaan osallistuu 42 prosentissa tutkimukseen osallistuneista kunnista ja kaksoiskansalaisia 41 prosentissa niistä. Sen sijaan kansallisten vähemmistöjen edustajia (esimerkiksi romaneja ja saamelaisia) toimintaansa kertoo osallistuvan vain 27 prosenttia kyselyyn vastanneista. Toimintaan osallistuvien nuorten kansallisista taustoista kootun ”monikulttuuriset nuoret” -summamuuttujan tarkastelu osoittaa, että kaikkineen 37 prosentissa tutkimukseen osallistuneista kunnista nuorisotyön toimintamuotoihin ei nuorisotyön johdon tietämyksen mukaan osallistu lainkaan monikulttuurisia nuoria, mitä voi pitää sekä yllättävänä että huolestuttavana tietona. On kuitenkin syytä muistaa, että vastaajien tietämys todellisesta nuorisoryhmien osallistumisen ”asteesta” voi olla puutteellinen. Monikulttuurisille nuorille suunnatun kyselyn tulosten mukaan (Harinen 2005) näyttää siltä, että kunnallinen nuorisotyö on kuitenkin erityisesti nuorimmille maahanmuuttajanuorille tärkeä vapaaajan toiminnan muoto ja väylä muille nuorisotoiminnan areenoille.

Kaikissa kunnissa ei ole kuitenkaan tyydytty toteamaan monikulttuuristen nuorten poissaoloa vaan asialle on yritetty tehdä jotain. Kunnasta riippuen toimintaa on pyritty suuntaamaan ainakin albaaninuorille, afganistanilaisille, romaneille, somalialaisille, ”muslimityöille”, venäläisille (joiden kohdalla joissakin kunnissa *lukumäärä ja osallistuminen eivät korreloi*)¹¹ ja virolaisille. Joissakin kunnissa rekrytointipolitiikassa on onnistuttu hyvin, joissakin taas huonommin. Menetelminä on käytetty esimerkiksi useilla kielillä painettuja nuorisotoimen yleisesitteitä, afgaanien kielelle tulkittua informaatiota ja toimintaa, muslimityöille erikseen järjestettyä kerho- ja leiritoimintaa (tai erillistä majoitus- ja ruokailumahdollisuutta yhteisillä leireillä) ja romaninuorten henkilökohtaista houkuttelua nuorisotaloille.

Kunnan koko ja sijainti vaikuttavat sen väestön ja palvelujärjestelmän monikulttuurisiin kontakteihin. Suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajista tai muista ulkomaalaistaustaisista henkilöistä asuu pääkaupunkiseudulla ja muutamassa suurimmassa kaupungissa (Tilastokeskus 2006, 122). Monikulttuurisuuden kannalta keskeisiksi oletetut suuret pääkaupunkiseudun kaupungit ja maakuntien keskukset ovat kuitenkin vähemmistönä analysoimassamme aineistossa (ks. taulukko 1). Toisaalta tämä ei ole yllättävää; suurin osa Suomen kunnista on pieniä, muutaman tuhannen asukkaan maaseutumaisia kuntia. Tästä johtuen 68 prosenttia vastauksista saatiin alle 10 000 asukkaan kunnista.

Aineistomme painottuminen pieniin kuntiin vaikuttaa todennäköisesti kuntien monikulttuurista toimintaa koskevien vastausten jakaumiin niin, että valtakunnallisella tasolla tarkasteltuna tässä tutkimuksessa kuvailtu monikulttuurisen toiminnan kokonaislaajuus vaikuttaa todellista niukemmalla. Aineistoomme kuuluvien avointen vastausten tarkasteleminen vahvistaa tätä päätelmää: joissakin

tähän tutkimukseen osallistuneissa suurissa kaupungeissa (esim. Turussa, Oulussa ja Vaasassa) monikulttuurinen nuorisotyö vaikuttaa mittavasti organisoidulta, säännöllisesti arvioidulta, hyvin suunnitellulta ja monipuoliselta, eivätkä tässä analyysissä tehdyt yleistykset tai päätelmät esimerkiksi tekemisen niukkuudesta tai suhtautumisen nihkeydestä tee niille oikeutta.

TAULUKKO 1. *Kuntakoko*-muuttujan jakauma koko aineistossa

Pääkaupunkiseutu	2	0.9 %
50 000–200 000 asukasta	11	4.9 %
20 000–49 999 asukasta	29	12.8 %
10 000–19 999 asukasta	28	12.4 %
5 000–9 999 asukasta	58	25.7 %
0–4 999 asukasta	96	42.5 %
Puuttuvat	2	0.9 %
Yhteensä	226	100 %

Kunnan koon yhteys kokemuksiin monikulttuurisista nuorista tulee selkeästi esille, kun tarkastellaan maahanmuuttajien, kansallisten vähemmistöjen ja kaksoiskansalaisten osallistumista kuntien nuorisotyön tarjontaan. Yli 20 000 asukkaan kuntien edustajien vastausten mukaan järjestettyyn nuorisotoimintaan osallistuu monikulttuurisia nuoria varsin usein (maahanmuuttajia 83 %:ssa, kansallisia vähemmistöjä 67 %:ssa ja kaksoiskansalaisia 71 %:ssa yli 20 000 asukkaan kunnista). Pienempien kuntien nuorisotoiminnoissa näyttäisi vastausten perusteella olevan huomattavasti vähemmän kokemuksia monikulttuuristen nuorten parissa toimimisesta (maahanmuuttajia 32 %:ssa, kansallisia vähemmistöjä 19 %:ssa ja kaksoiskansalaisia 34 %:ssa alle 20 000 asukkaan kunnista).

Niin sanotut ”omat” kansalliset vähemmistöt ovat siis todennäköisesti kunnallisen nuorisotyön tarjoaman toiminnan pienin osallistujaryhmä. Tulos on hieman yllättävä, koska etenkin suomenruotsalaisia ja romaneja on Suomessa suhteellisen paljon: romanien määrä perustuu lähinnä arvioihin, mutta heitä on laskettu olevan Suomessa noin 10 000 (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 3). Ruotsia äidinkielenään puhuvia Suomessa on tilastojen mukaan lähes 300 000 (Tilastokeskus 2006, 74). Toisaalta tulos on yhdenmukainen hankkeessa aiemmin toteutetun nuorisojärjestökyselyn tulosten kanssa (Pyykkönen 2007a, 22–23). Todennäköisesti suurin osa kuntien nuorisotoimintaan osallistuvista kansallisista vähemmistöistä on romaneja, koska melkein kaikki kunnat, joiden nuorisotoiminnasta vastaavat ilmoittavat toimintaansa osallistuvan kansallisia vähemmistöjä, eivät ole perinteisiltä saamelaisen tai suomenruotsalaisten asuttamilta alueilta – on syytä olettaa, että esimerkiksi saamelaisia ei juuri osallistu Etelä-Suomen kunnallisiin nuorisotoimintoihin. Tosin monesta kunnasta, joiden väestöstä merkittävä osa on suomenruotsalaisia, ei saatu vastausta ruotsinkielisen lomakkeen puuttumisen vuoksi. Kansallisten vähemmistöjen vähäinen nuorisotoimintaan osallistuminen näkyy myös kyselyaineistomme avoimissa vastauksissa esimerkiksi mainintoina siitä, että yrityksistä huolimatta romaninuuria ei ole onnistuttu saamaan mukaan toimintaan. Sen sijaan saamelaisen osallistumisessa ei näytä olevan ylitsepääsemättömiä ongelmia; aineiston avoimet vastaukset osoittavat, että esimerkiksi joissakin Lapin kuntien nuorisotoiminnoissa on vahva saamelaisnuorten edustus, joka on saavutettu ”positiivisen erityiskohtelun” metodein eli tukemalla saamelaisen osallistumista enemmän kuin muiden nuorisoryhmien osallistumista.

Myös kunnan sijainti näyttää vaikuttavan osaltaan siihen, kuinka paljon monikulttuurisia nuoria toimintaan ilmoitetaan osallistuvan. Uusimaa, Päijät-Häme, Pohjois-Karjala ja Pohjanmaa ovat ainoat aineistomme maakunnat, joiden kunnista yli puolet ilmoittaa nuorisotyöhönsä osallistuvan maahanmuuttajia. Kansallisten vähemmistöjen edustajia osallistuu suhteellisesti eniten Päijät-Hämeen,

Pohjois-Karjalan, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Etelä-Savon kuntien järjestämään nuorisotoimintaan. Kaksoiskansalaisia on vastausten perusteella puolestaan suhteellisesti eniten mukana Uudenmaan, Päijät-Hämeen, Pohjanmaan, Kanta-Hämeen ja Etelä-Karjalan kuntien nuorisotyössä.

Näihin tuloksiin kunnan maantieteellisen sijainnin ja monikulttuuristen nuorten osallistumisen asteen yhteydestä tulee kuitenkin suhtautua varauksella, koska erottelu maahanmuuttajiin, kansallisiin vähemmistöihin ja kaksoiskansalaisiin ei näyttänyt olevan kovin selkeä kaikille vastaajille, mikä lienee tuonut epätarkkuutta heidän vastauksiinsa. Joitakin vastaajia on myös närkästyttänyt tutkijoiden tapa luokitella nuoria kansallisten taustojen mukaan. Seuraavassa siteerattu vastaaja kiinnittääkin huomiota tutkimuksen osuuteen sosiaalisten rajojen tuottamisessa ja ylläpitämisessä:

Meillä kaikki ovat ihmisiä, ei karsinoida mihinkään erillisiin laumoihin. Kysymykset vieraita ja ihmeellisiä. Onko teillä [tutkijoilla] rasismien vikaa?

On myös mahdollista, että kyselyyn vastanneiden virkamiesten käytössä ei ole tarkkoja tietoja toimintaan osallistuvien nuorten monikulttuurisista taustoista. Erityisesti toimintaan osallistuvat maahanmuuttajanuoret eivät aina paljasta kulttuuritaustojaan, koska kulttuurista erilaisuutta ei välttämättä katsota suopeasti paikallisissa nuorisokulttuureissa. Nuorisotyön toimintaan osallistujia ja heidän taustojaan ei myöskään yleensä onnistuta tilastoimaan systemaattisesti (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Tämä nuorten taustoista tietämättömyyden oletus saa vahvistusta myös avoimiin kysymyksiin kirjatuihin vastauksiin:

Monikulttuurisia nuoria on vähän, eikä nuorisotyön puolella ole edes tietoa nuorten taustoista, elleivät nuoret itse niitä meille kerro – emme siis välttämättä tiedä työskentelevämme monikulttuuristen nuorten kanssa, vaikka niin tekisimmekin.

Vaikka ajassa onkin tunnistettavissa nuorisotoimintaa tarjoavien tahojen tiukkaa kilpailua toimintaan halutuista nuorista (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää, 2007), niin kuntien nuorille tarjoama toiminta näyttää olevan luonteeltaan tuttua ja perinteistä: avointa toimintaa ja erilaista harrastetoimintaa, jotka perustuvat nuorten vapaaehtoiselle osallistumiselle. Taulukkoon 2 on koottu vastaajien ilmoittamat kuntiensä nuorisotyön toimintamuodot, ja siitä huomataan avoimen toiminnan, retkien ja erilaisten tapahtumien sinnikkyys nuorisotyön toimintameteina. Vertailun vuoksi taulukossa esitetään myös vastaajien ilmoittamat monikulttuurisessa nuorisotyössä sovellettavat toimintatavat.

TAULUKKO 2. ”Perusnuorisotyön” ja monikulttuurisen nuorisotyön toimintamuodot tutkimukseen osallistuneissa kunnissa

Toimintamuodot	Nuorisotyössä yleensä: <i>Kyllä</i> -vastausten prosentti- osuudet koko aineistossa	Monikulttuurisessa nuorisotyössä: <i>Kyllä</i> -vastausten prosentti- osuudet koko aineistossa
Matkat, retket ja vierailut	92.5 %	34.1 %
Avoin toiminta	92.5 %	39.4 %
Tapahtumat (diskot yms.)	90.3 %	34.1 %
Nuorten leirit	84.5 %	33.6 %
Harrastetoiminta	84.1 %	31.9 %
Kerhot ja kurssit	80.5 %	25.7 %
Neuvonta, koulutus	65.5 %	23.5 %
Nuorten omat hankkeet	52.7 %	14.6 %
Viikonlopputoiminta	50 %	17.7 %
Keskustelut ja teemapäivät	47.3 %	19.5 %
Erityisnuorisotyö	36.7 %	13.3 %
Tyttötyö	25.2 %	11.1 %
Perhetoiminta	14.2 %	7.1 %
Poikatyö	13.7 %	5.8 %
Juuri maahan muuttaneille nuorille erikseen suunniteltu toiminta		4.9 %
Eri kulttuuriryhmille erikseen suunnattu toiminta		4.4 % ¹²

Niin sanotun perinteisen nuorisotyön lisäksi on melko tavallista, että kunnissa järjestetään nuorille suunnattua neuvontaa, tiedotusta ja koulutusta sekä nuorten omia hankkeita. Näyttää siltä, että erityisryhmille (jollaisia esimerkiksi monikulttuuriset nuoret voisivat olla) suunnattu nuorisotyö on kunnissa melko vähäistä, koska sitä tehdään vain hieman yli kolmanneksessa kunnista. Peräti 85 prosenttia lomakkeen kysymykseen G (*oletteko huomioineet jonkin tietyn kulttuurisen ryhmän erityistarpeita toiminnassanne?*) vastanneista on valinnut vaihtoehdon ”ei”.¹³

Sukupuolittain eriytetty nuorisotyö näyttää myös olevan kunnissa harvinaista: tyttötyötä tekee neljännes kunnista ja poikatyötä ainoastaan 14 prosenttia. Tämä saattaa johtua siitä, että sekä sukupuolittain eriytetty että muuten erityisesti suunnattu nuorisotyö ”hoidetaan” nykyisin usein projektien ja niitä toteuttavien järjestöjen panoksilla (ks. esim. Pyykkönen 2007a) – tai siitä, että sukupuolisensitiivisen nuorisotyön uudesta noususta huolimatta ”tyttötyö” ja ”poikatyö” kantavat taakkanaan erityistä historiallista ja vanhanaikaisena pidettyä leimaa (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Sukupuolittain eriytetty toiminta saa tuomion myös toisaalla aineistossamme: vain yhdeksän prosenttia vastaajista katsoo monikulttuurisen nuorisotyön ongelmaksi sen, että toimintaa ei ole eriytetty sukupuolen mukaan (ks. kuvio 3, luku 6.3).

Monikulttuurisessa nuorisotoiminnassa valitut toimintamethodit ovat sisällöiltään melko samankaltaisia kuin yleisestikin tarjotussa toiminnassa (ks. taulukko 2). Tämä saattaa kertoa siitä, että monikulttuurisuutta mietittäessä nuorisotoiminnassa korostetaan enemmän avoimiin toimintamenetelmiin liittyvää integraatioperspektiiviä kuin ”kulttuurisesti suunnattuun” työhön mahdollisesti kiinnittyviä kulttuurisen identiteetin esillä pitämisen ja vahvistamisen ajatuksia (ks. Pyykkönen 2007b, 25).¹⁴ Kun tarjottua monikulttuurista toimintaa peilataan monikulttuuristen nuorten näkemyksiin ja kokemuksiin, joudutaan pohtimaan tarjonnan mielekkyyttä tästä näkökulmasta. Monikulttuuristen nuorten todellisuudessa esimerkiksi nuorisotalojen avoimet illat saattavat olla vaikeita toimintaan

osallistumisen ympäristöjä ainakin sellaisilla nuorisotaloilla, jotka tietyt paikalliset (ja usein suomalaistaustaiset) nuorisoryhmät ovat ”kaapanneet” haltuunsa (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).¹⁵ Toisaalta myös erityisjärjestelyt ja tapahtumat, jotka nostavat kulttuurisen erilaisuuden keskelle ja kohteekseen, tuntuvat monikulttuurisista nuorista usein kiusallisilta (mt.).

Taulukossa 2 huomiota herättävää on myös erityisesti suunnattujen nuorisotyön muotojen harvinaisuus monikulttuurisessa nuorisotyössäkin. Esimerkiksi toiminta perheiden kanssa, poika- ja tyttötyö, erityisnuorisotyö, vasta maahan muuttaneille nuorille erikseen suunnattu toiminta ja eri kulttuuriryhmille suunnattu toiminta ovat harvinaisia. Tässä on kuitenkin muistettava, että suuri osa vastaajista ei ole vastannut lomakkeen tähän osioon, koska heidän kunnissaan ei ole erikseen järjestettyä monikulttuurista nuorisotoimintaa. Kyselyaineistomme avoimissa vastauksissa sekä perheiden kanssa tehtävä yhteistyö että sukupuolittain eriytetty toiminta tulevat kuitenkin esiin joissakin yksittäisissä ja ilmeisen hyviksi koetuissa tapauksissa:

[Olemme onnistuneet, koska monikulttuuristen] lasten vanhempia on saatu toimintaan.

[Onnistumisiamme monikulttuurisessa nuorisotyössä on] yksittäisten nuorten saaminen esimerkiksi jalkapallojoukkueeseen ja sitä kautta koko perheelle sosiaalista verkostoa.

Esimerkiksi sudanilaisille tytöille järjestetään kerhotoimintaa, joka on kirjattu koulun lukujärjestykseen. Muuten he eivät saisi osallistua. Lisäksi on järjestetty pelkästään tytöille tarkoitettuja leirejä, syy sama kuin edellisessä.

[Onnistumisiamme monikulttuurisessa nuorisotyössä on] nuorten naisten / tyttöjen omat päivät nuorisotilalla: tyttöjen vapautuminen ja uskallus olla omana itsenään.

Kokonaisuutena tarkasteltaessa taulukko 2 viestittää selkeästi monikulttuurisen nuorisotoiminnan vähäisyydestä ja ”ei-erityisyydestä” suuressa osassa kunnista. Toiminnan kapeus ja perinteikkyyt saattavat osaltaan selittää sitä, että monikulttuuriset nuoret usein pysyttelevät poissa nuorisotyön tapahtumakentiltä. Kunnissa ei ilmeisesti vielä kovin laajasti uskota positiiviseen erityiskohteluun (monikulttuurisia nuoria mukaan houkutteleviin erityistoimintoihin), joka joissakin kokeiluissa on kuitenkin havaittu monikulttuurisuutta edistäväksi toimintavoimaksi (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Tosin on todettava, että peräti 40 prosenttia kyselyymme vastanneista nuorisotoimen johdon toimijoista katsoo ”periaatetasolla”, että *monikulttuuristen nuorten nuorisotoimintaan mukaan saaminen edellyttää erityistoimenpiteitä*. Käytännön tasolla positiivinen erityiskohtelu tuntuu kuitenkin kaikkineen olevan vaikea kysymys nuorisotoiminnan kentillä: se vaikuttaisi toimivalta lähtökohdalta, mutta nuorisotyön tekijät, samoin kuin tietyssä määrin aiempiin tutkimuksiimme osallistuneet monikulttuuriset nuoretkin, vierastavat sitä, ja suomalaiset nuoret puolestaan kritisoivat sitä nuoria eriarvoistavana käytäntönä (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).

5 MONIKULTTUURISUUDEN AIKA JA PAIKKA: NÄKEMYKSIÄ MONIKULTTUURISUUDESTA JA RASISMISTA

Monikulttuuristuva asiakaskunta haastaa kuntien palvelujärjestelmää huomioimaan uudenlaiset ja erilaistuvat tarpeet ja odotukset. Se herättää myös uudenlaisia kysymyksiä tasavertaisuuden ja eriarvoisuuden määrittelyistä ja kriteereistä (Pyykkönen 2007b; Andersson 2003). Yksi tapa reagoida näihin haasteisiin ovat olleet muun muassa erilaiset monikulttuurisuusstrategiat, joita myös nuorisotyön ja -toiminnan kentillä on esitetty enemmistö–vähemmistö-suhteen rakentaviksi ohjenuoriksi (ks. Pyykkönen mt., 11). Käytännössä monikulttuurisen nuorisotyön strategiat ovat vielä äärimmäisen harvinaisia, ja esimerkiksi tähän tutkimukseen osallistuneista nuorisotyön viranhaltijoista vain kuusi (alle 3 %) ilmoittaa, että heidän edustamissaan kunnissa on laadittu nuorisotoimen monikulttuurisuusstrategia. ”Strategia” näyttää monen kyselyyn vastanneen keskuudessa tulleen ymmärretyksi jonain konkreettisenä, muodollisena ja kirjattuna ohjelmana, ei niinkään toimintaa läpäisevänä yhteisenä periaatteena:

Kaupungin maahanmuuttajien toimintapiste vastaa organisoiduista maahanmuuttajapalveluista, nuorisotyössä kaikki nuoret samalla viivalla.

Työaika on mennyt käytännön työn tekemiseen, strategiat paperilla ovat jääneet vähemmälle.

Strategia on vain paperi, moni asia hoituu paremmin ja nopeammin ilman sitäkin.

Aineiston avoimissa vastauksissa strategiattomuudelle esitetään muun muassa seuraavanlaisia syitä:¹⁶

Meillä monikulttuurisuus käsitellään osana ohjaustoiminnan kokonaisuutta jossa oleellisena osana on erilaisuuden hyväksyminen. Koemme, ettemme tarvitse näiden rakenteiden lisäksi monikulttuurisuusstrategiaa.

Kunnassamme on hyvin vähän muiden kulttuurien edustajia. Ne harvat, jotka ovat, ovat automaattisesti tervetulleita kunnan järjestämään toimintaan, eikä heidän kulttuuritaustansa ole tähän mennessä aiheuttanut mitään erityistä syytä strategian luomiseen. Sopeutuvat hyvin joukkoon.

[Monikulttuuriset nuoret] ovat tähän mennessä integroituneet ongelmitta muihin ryhmiin, eikä erillisen strategian tekemiseen ole ollut tarvetta uhrata muutenkin niukkoja voimavaroja.

N:ssä monikulttuuristen nuorten osuus on niin pieni, että [monikulttuurisuusstrategiaa] ei ole katsottu tarpeelliseksi. Mikäli otamme pakolaisia sen tekeminen on välttämätöntä.

Näihin aineistositaatteihin kiteytyy kaksi erityisesti kyselyn avoimia vastauksia hallitsevaa monikulttuurisuuteen orientoitumisen tapaa. Kulttuurisen erilaisuuden joko katsotaan asettuneen luontevasti osaksi paikallista vuorovaikutusta, jolloin se ei kaipaakaan minkäänlaista erityishuomiota, tai sitten se sijoitetaan joihinkin erityisolosuhteisiin: paikkoihin ja tilanteisiin, joissa kulttuurierot ovat selkeästi läsnä. Kunnissa monikulttuurinen nuorisotoiminta saatetaan ymmärtää hyvin konkreettiseksi ”vieraan” tai ”erilaisen” kanssa toimimiseksi. Tämän vuoksi osa vastaajista on myös ihmetellyt, että heitä ylipäänsä on pyydetty osallistumaan monikulttuurista nuorisotyötä käsittelevään tutkimukseen:

Tämä on hiukan hankala kysely tällaisessa mittakaavassa, koska meillä ei ole tosiaan monikulttuurisia nuoria. Isommille kaupungeille tämä on hyvä, mutta [ennen lomakkeen lähettämistä tutkijoiden] kannattaisi ehkä selvittää aluksi edes jotain lukuja, kuinka paljon missäkin kunnassa on ulkomaalaisperäistä väestöä.

Kysely todella huonosti soveltuva pienelle 2500 asukkaan maalaispaikkakunnalle, jossa maahanmuuttajia [ei ole] lähes lainkaan.

Kyselyaineistostamme välittyy kuva, jonka mukaan monikulttuurisuus ikään kuin muuttuu haasteeksi tai tulee todeksi, kun monikulttuurisen taustan omaava tai muuten ”erilainen” ihminen saapuu samaan tilaan suomalaisen tai muuten ”tavallisen” nuoren kanssa. Jos ”erilainen ja tavallinen” eivät sopeudu toisiinsa, vasta silloin tarvitaan strategia, jonka periaatteet rakennetaan erojen häivyttämisestä, ei niiden hyväksymisestä:

Monikulttuuriset lapset ovat vielä alakouluikäisiä, esikouluikäisiä ja päivähoitolapsia. Erityisjärjestelyjä on jo tarvittu kulttuurieroavuuksien ”tasoittamiseksi”.

Vaikka 69 prosenttia vastaajista katsoo, että monikulttuurisuudesta on puhuttava ja sitä tulee painottaa, huomattavasti harvempi (59 %) heistä on sitä mieltä, että monikulttuurisuus on asia, joka koskettaa konkreettisesti juuri heidän toimintaansa.¹⁷ Yleisimmäksi syyksi tälle koskettamattomuudelle esitetään, että toiminta-alueella ei juurikaan asu maahanmuuttajataustaisia tai muuten monikulttuurisia nuoria, jolloin monikulttuurisesta nuorisotyöstä rakentuu kapea kuva erityisenä ja ”erilaisten” asiakkaiden kanssa työskentelynä (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Noin neljäsosa (26 %) vastaajista katsoo jopa, että monikulttuurisuuden ja siihen usein liitetyn syrjinnän erityiskysymyksiksi nostaminen voi olla omiaan lisäämään ja suurentamaan monikulttuurisuuteen liittyviä ongelmia ja haasteita, jolloin heidän kohdallaan kyseessä voisi olla jonkinlainen mahdollisten tai ennustettavien ongelmien kuoliaaksi vaikenemisen strategia (ja kohtaamiselle altistumisen ”pallon” heittäminen monikulttuuriselle nuorelle itselleen):

Asiaa [monikulttuurisuuteen liittyviä ongelmia] ei tulisi korostaa liikaa sanalla rasismi, koska silloin nuoretkin luulevat, että nyt kaikki ovat rasisteja. Jos jotain järjestetään, voi sinne mennä mukaan ja kysyä, jos ei tiedä mitä pitäisi tehdä. Kaikkein pahinta on jäädä syrjään ja pelätä eikä tulla minnekään.

Rasismista ja muista monikulttuurisuushaasteista vaikenemisen tematiikassa aineistossa on kuitenkin tunnistettavissa sisäistä ristiriitaisuutta: samassa aineistossa peräti 55 prosenttia vastaajista on eri mieltä siitä, että *monikulttuurisuuden huomioiminen on olennaista vain niissä toimintamuodoissa, joihin osallistuu maahanmuuttajia* (ks. kuvio 2, luku 6.1).

Noin kolmannes (33 %) tutkimukseemme osallistuneista nuorisotyön viranhaltijoista on sitä mieltä, että nuorisotoiminnan ja -työn kentillä tulisi näinä aikoina oikeastaan keskittyä monikulttuurisuuden haasteita kipeämpinä pidettyihin kysymyksiin, esimerkiksi nuorten ongelmaksi paisuneeseen päihteiden käyttöön (ks. kuvio 1). Toisaalla toteutetuissa nuorisotyöntekijöiden haastatteluissa on käyty myös tätä ongelmapriorisointikeskustelua, ja haastatteluihin osallistuneet nuorisotyöntekijät totesivat, että tässä ajassa päihteet ovat kysymys numero yksi, koska ne tuhoavat koko elämän. Rasismi puolestaan on monen nuorisotyöntekijän mielestä tulkittavissa ohimeneväksi nuoruus- ja kasvukipukysymykseksi (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).

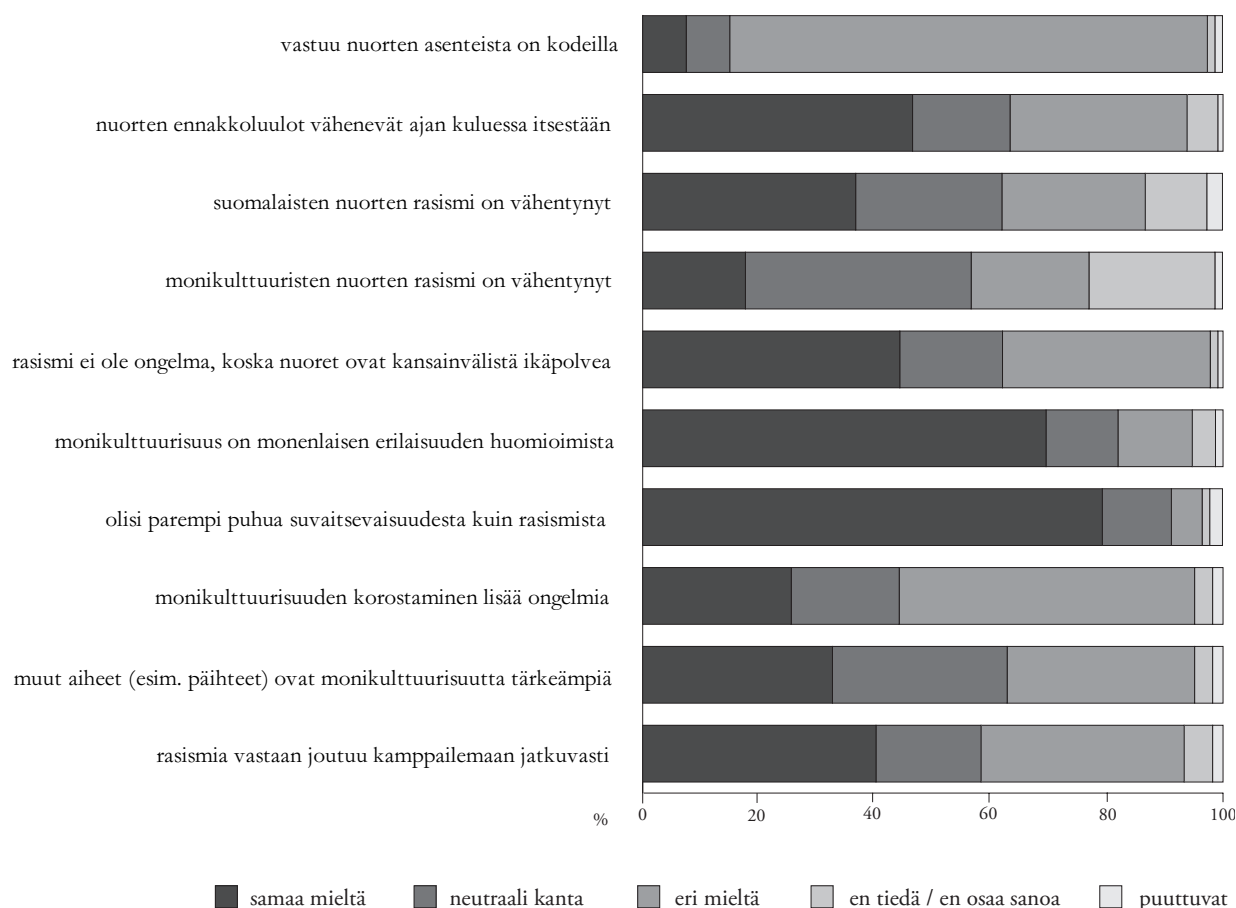
Vuonna 2005 toteutetussa monikulttuuristen nuorten kyselyssä ei mainittu sanaa ”rasismi”, mitä monet tuolloiseen tutkimukseemme osallistuneet nuoret ihmettelivät (Harinen 2005). Tämän(kin) vuoksi ”kuntakyselyssämme” rasismi ja siihen suhtautuminen tuotiinkin yhdeksi eksplisiittiseksi pohtimisen aiheeksi. Monikulttuurisuuden tavoin myös rasismi määrittyy tähän tutkimukseen osal-

listuneiden nuorisotyön toimijoiden kannanotoissa usein asiaksi, jonka vasta maahanmuuttajat tai muuten erilaisiksi määritellyt tuovat tullessaan. Erityisesti kyselylomakkeen avoimissa vastauksissa on tunnistettavissa näkemystä, jonka mukaan (moni)kulttuuriset konfliktit ilmaantuvat ja katoavat monikulttuuristen nuorten myötä: *Koska monikulttuurisia nuoria on niin vähän, ei rasismiakaan juuri näy.*

Kuviossa 1 esitetyissä asennetuloiksissa havaitaan rasismin paikantaminen enemmänkin monikulttuuristen kuin suomalaisten nuorten ”ominaisuudeksi”, mikä saattaa viitata siihen, että kunnissa integraatiohaaste heitetään erityisesti monikulttuurisille nuorille, joiden odotetaan sopeutuvan olemassa oleviin nuorisotoiminnan tarjoumiin ja mahdollisuuksiin (ks. myös Pyykkönen 2007b, 37, 40–41). Nuorisotyöstä vastaavilla on myös selkeästi useammin se käsitys, että rasismi on vähentynyt suomalaisten nuorten keskuudessa (37 % samaa mieltä), kuin se käsitys, että rasismi olisi vähentynyt monikulttuuristen nuorten keskuudessa (18 % samaa mieltä). Vastaukset heijastelevat näkemystä siitä, että monikulttuuristen nuorten ennakkoluuloisuus suomalaisia ja muita etnisiksi määritettyjä ryhmiä kohtaan ei olisi vähentynyt samassa määrin kuin suomalaisnuorten ”vierautta” karsastavat asenteet.

KUVIO 1. Nuorisotoimen johdon yleisiä näkemyksiä monikulttuurisuudesta ja rasismista

Kuvioon 1 kootuista asennejakaumista saadaan vahvistusta tulkinnalle siitä, että kuntien nuorisotoiminnan monikulttuurisuuspolitiikassa ei ylipäänsä pidetä käsitteestä ”rasismi”. Sen toivotaan korvautuvan termillä suvaitsevaisuus, jota mitä ilmeisimmin pidetään rasismia laajempänä, rakentavampana ja myönteisempänä lähestymistapana monikulttuurisuuskysymyksissä (vrt. Suurpää 2005).

Kyselyyn reagoineet nuorisotyöstä vastaavat viranhaltijat ovat myös toiveikkaita ja näkevät useissa tapauksissa nuorten kansainvälisenä sukupolvena ”hoitelevan” rasismiongelman kuin itsestään, ainakin ajan kuluessa ja monikulttuurisuuskysymysten arkipäiväistyessä (44 % vastaajista on samaa mieltä asiaa mitanneen väittämän kanssa). Näkökanta saa vahvistusta myös joissakin aineistomme avoimissa vastauksissa: *[Rasisminvastaisuudessa] auttaa myös nuoruus.*

Edellä kuvatussa orientaatioissa voi olla kyse siitä, että rasismia katsotaan olevan nuorten keskinäinen ja heidän itsensä selviteltävissä oleva asia (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Tässä monen nuorisotyön johdon viranhaltijan näkemykset asettuvat selkeään ristiriitaan sekä aiempien tutkimusten (esim. Keskiäho & Perho 2001) että tutkimushankkeemme nuorisoinaistoissa esille tulleiden havaintojen kanssa, joissa pikemminkin on korostunut rasismia pysyvä asettuminen osaksi monikulttuurisen vuorovaikutuksen rakenteita (Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).

Hyvin monet kyselyymme vastanneista nuorisotalan toimijoista myös siirtävät rasismia jonnekin oman toiminta-alueensa ulkopuolelle. Tämä rasismia kauemmaksi sijoittelu näkyy erityisesti kyselyyn saaduissa avoimissa vastauksissa: *Ei ole vielä koskaan tarvinnut rasisminvastaisia toimenpiteitä, koska rasismia ei ole kunnassamme esiintynyt.*

Kysymys rasismista jakaa vastaajien mielipiteet, eikä rasismia sivuuttaminen tai siitä vaikeneminen halu ole aineistomme koko kuva. Vaikka miltei puolet vastaajista luottaa nuoriin ja ajan kulumiseen rasismia torjunnassa, toinen puoli (40 %) toteaa rasismia olevan asia, jonka kanssa nuorisotyössä joudutaan kamppailemaan jatkuvasti. Tämä määrällisessä analyysissä saatu tulos rasismia tunnistamisesta ja siihen puuttumishalukkuudesta monessa kunnassa ohjelma- ja periaatetasolla saa vahvistusta myös joissakin aineistomme avoimissa vastauksissa: *Meillä ei sallita minkäänlaista nimittelyä ei sitten olipa kyseessä rasismi, rillit tai mikä vaan.* Yleisellä tasolla tarkasteltuna vastaajat ovatkin melko yksimielisiä siitä, että nuorisotoimissa on kannettava vastuu nuorten asenne- ja käyttäytymiskasvatuksesta myös erilaisuuden hyväksymisen kysymyksissä. Erityisesti monissa aineistomme avoimissa vastauksissa monikulttuurisuus ja rasisminvastaisuus korostuvat yleisenä, kaikenkattavana kasvatuksellisenä asenteena ja orientaationa:

[Rasisminvastaisuus merkitsee] asennetta. Hyväksymme eri taustoista tulevat nuoret omana itsenään ja huolehdimme myös siitä, että ryhmissämme olevat nuoret ymmärtävät, että kaikki ovat meillä tasa-arvoisia. Emme hyväksy rasistisia kommentteja ym.

[Monikulttuurisuus] on tärkeä kasvatuksellinen näkökulma, jonka on oltava mukana aina arjessa.

Pienessä maalaiskunnassa monikulttuurisuus ei juurikaan konkreettisesti näy esimerkiksi toimintojen eriyttämisenä. Nuorisotyön taustalla on kuitenkin sellaisia arvoja, jotka ohjaavat (tai joiden pitäisi ohjata) suvaitsevaisuuteen ja monikulttuurisuuden ymmärryksen lisääntymiseen.

6 NÄKEMYKSIÄ MONIKULTTUURISESTA NUORISOTYÖSTÄ

Tutkimuksemme osallistuneissa kunnissa todelliset kokemukset ja toiminta monikulttuurisuuden parissa ovat niin vähäisiä (ks. tarkemmin luku 7), että tässä vaiheessa olisi harhaanjohtavaa puhua nuorisotyössä karttuneista käytännön kokemuksista ja niiden perusteella tehdyistä johtopäätöksistä tai tulkinnoista. Tässä luvussa esille tuodut tulokset monikulttuurisille nuorille järjestettävän toiminnan tarpeista ja sisällöistä, ohjaajilta vaadituista ominaisuuksista sekä monikulttuurisen nuorisotoiminnan ongelmista onkin syytä lukea kunnissa vallitsevina asenteina, uskomuksina ja yleisenä suhtautumisena monikulttuuriseen nuorisotyöhön.

6.1 MENETELMISTÄ

Kysymys monikulttuurisille nuorille erikseen järjestettävän toiminnan tarpeesta on ongelmallinen. Jos tarjotaan kaikille yhteistä perinteistä toimintaa, jota monikulttuuriset nuoret ehkä vierastavat, koska he pitävät sitä liiaksi suomalaisista lähtökohdista tarjottuna, jättäytyvätkö he vapaaehtoisesti sen ulkopuolelle? Jos taas tarjotaan kulttuurisesti eriytettyä toimintaa, pidetäänkö kulttuuriryhmien välimatkaa yllä tietoisesti ja tarkoituksella? Näihin ongelmallisiin kysymyksiin ei tunnu löytyvän oikeaa vastausta, ja erityisesti aineistomme avoimissa kommentteissa onkin tunnistettavissa pyrkiä rakentaa jonkinlaisia periaatteellisia kompromisseja ja dilemmatilanteen häivyttämistä. Joskus kompromissin edellyttämä monikulttuurinen vastaantulo säilytetään ohjaajien, joskus taas nuorten itsensä vastuulle ja harkintaan:

Mielestäni näistä asioista [monikulttuuristen nuorten erityishuomioiminen] tehdään liian suuri numero, uskon että täytyy ajatella että maassa maan tavalla ja ottaa normaalitoiminnoissa myös erityisryhmät huomi[oo]n.

Maahanmuuttajanuoret ja romanit saavat osallistua toimintaan, jos haluavat.

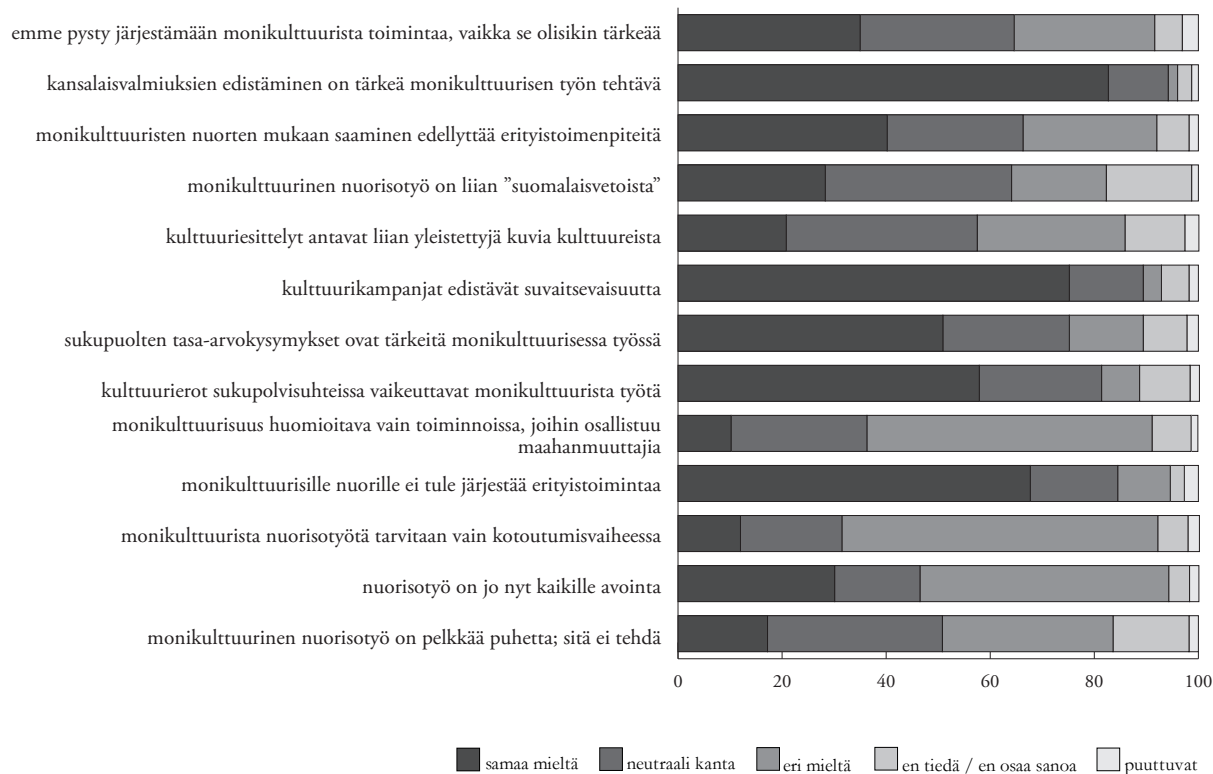
Vaikka valtaosa (68 %) kyselyymme vastanneista katsoo, että monikulttuurisille nuorille ei tule järjestää erityistä, vain heille tarkoitettua nuorisotoimintaa¹⁸ (mistä myös nuoret haastateltavamme aiemmin olivat pitkälti samaa mieltä, ks. Honkasalo, Harinen & Anttila 2007), miltei puolet (40 %) heistä uskoo kuitenkin, että monikulttuuristen nuorten saaminen mukaan nuorisotoimintaan edellyttää jonkinlaisia erityistoimenpiteitä. Tällaisen erityishuomioinnin merkitys monikulttuuristen nuorten rekrytoimiseksi mukaan myös kaikille tarkoitettuun avoimeen nuorisotoimintaan voisi olla yksi kunnallisen nuorisotyön tulevaisuuden haasteista.

Tutkimuksemme osallistuneissa kunnissa nuorisotoiminnan tasavertaista avoimuutta ja houkuttelevuutta monikulttuurisissa ympäristöissä uskotaan edistettävän muun muassa erilaisilla kulttuuriesittelyillä (28 % vastaajista uskoo niiden voimaan) ja monikulttuurisuuskampanjoilla (peräti 75 % vastaajista katsoo niiden edistävän kulttuurista suvaitsevaisuutta). Tässä syntyy yksi keskeinen ristiriita suhteessa nuorisoinfotointiin, joissa selkeästi haastettiin erilaisten kulttuurikampanjoiden ja teema- tai tietoisuuskampanjoiden merkitys monikulttuurista vuorovaikutusta avattaessa (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007; ks. myös Honkasalo & Souto 2007). Tästä teemasta nuorisotoimien johdossakaan ei tosin vallitse yksimielisyyttä: 20 prosenttia kyselyyn vastanneista on myös sitä mieltä, että *eri kulttuureiden esittelytilaisuudet antavat nuorille liian yleistävän kuvan esitellyistä kulttuureista*. Osa kyselyymme osallistuneista vastaajista ilmeisesti katsoo, että yleistävät kulttuurikuvat ovat omiaan pitämään yllä stereotyyppisiä ”toisesta”, jolloin monikulttuuriset tapaamiset on jo ennalta määritelty

”sellaisen ja tällaisen kulttuurin kohtaamisiksi”, ja jolloin stereotyyppisille odotuksille ei edes anneta mahdollisuuksia rikkoutua arjen spontaanissa vuorovaikutuksessa (ks. esim. Keskisalo 2003).

KUVIO 2. Nuorisotoimen johdon näkemyksiä monikulttuurisesta nuorisotyöstä

Kuvio 2 havainnollistaa kyselyymme osallistuneiden nuorisotyön viranhaltijoiden (ja oletuksemme mukaan näin myös heidän edustamiensa kuntien) strategista ja ohjelmallista asennoitumista ja näkemystä monikulttuurisesta nuorisotyöstä ja -toiminnasta. Aineistossamme näkyy selkeästi kansalaisvalmiuksien edistäminen nuorisotyön perinteisenä ja keskeisimpänä tavoitteena: peräti 83 prosenttia vastaajista nostaa kansalaisvalmiuskysymykset myös monikulttuurisen nuorisotyön ydinasiaksi. Kansalaisvalmiuksien edistäminen määrittyy vastaajien mielessä kotoutumista moninaisemmaksi ilmiöksi, ja monikulttuurisen nuorisotyön pysäyttäminen kotoutumisvaiheeseen ja toimenpiteisiin saa heidän keskuudessaan kielteisen kannanoton (vain 12 % vastaajista katsoo, että *monikulttuurista nuorisotyötä tarvitaan ainoastaan maahanmuuttajanuorten kotoutumisen edistämiseksi*). Aineistomme avoimissa vastauksissa löytyy useita monikulttuurisuuden laajasti ja myönteisesti määritteleviä kannanottoja, esimerkiksi seuraavanlaisia:

[Nuorisotyössä on] otettava huomioon ja pyrittävä tuomaan se [monikulttuurisuus] positiivisessa mielessä näkyviin erilaisessa toiminnassa.

[Monikulttuurisuus merkitsee] lisäarvoa nuorisotoiminnassa.

[Monikulttuurisuus] merkitsisi erilaisia ihmisiä, kulttuuria jne. Se rikastuttaisi omaa kuntaamme ja avaisi uusia ovia.

Jos [monikulttuurisuutta] olisi, niin varmaan rikastuttaisi toimintaamme.

Korostaessaan kansalaisvalmiuksien edistämistä monikulttuurisen nuorisotyön ytimessä kyselyyn osallistuneet nuorisotoimen viranhaltijat sitoutuvat nuorisotyön kaksoisluonteeseen (Silvennoinen & Nieminen 2002, 54; Nieminen 2007, 51) ja hahmottavat nuorisotoiminnan tehtäväkenttää paitsi vapaa-ajan palveluntarjonnan, myös kasvatuksellisten kiinnikkeiden kautta (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa nuorisotyössä ollaan ainakin periaatteessa valmiita kantamaan vastuuta sekä nuorten asennekasvatuksesta¹⁹ että heidän valmiuksistaan toimia yhteiskunnan aktiivisina jäseninä, jolloin nuorisotyön hallinnossa toimivien voi ajatella ulottavan kasvatustuuta myös nuorisotilojen ulkopuoliseen elämään ja toimintaan. Tämä valmius irrottaa vastaajat nuorisotyön suppeasta määritelmästä, jossa se nähdään lähinnä vain viihteellisen vapaa-ajanvieton tarjoajana (Silvennoinen & Nieminen mt., 55). Miltei kolmannes (31 %) kyselyymme osallistuneista nuorisotoimen toimijoista katsoo myös, että monikulttuuristen nuorten myötä kunnassa tarjottu nuorisotoiminta on monipuolistunut. Osa tutkimukseen osallistuneista nuorisotyön toimijoista näkee monikulttuurisen nuorisotyön asenne- ja kasvatustuottavuuden monensuuntaisena ja tulevaisuutta vahvasti värittävä, kulttuurisesti uutta luovana aikalaisleimana:

Monikulttuurinen nuorisotyö on jo nykypäivää ja tulee lisääntymään entisestään. Ottakaamme myös nämä [monikulttuuriset] nuoret mukaan toimintaamme. Se kyllä rikastuttaa meidän elämäämme ja tuo lisäarvoa nuorisotyöhömmö vastaisuudessa.

Monikulttuurisen taustan omaavien nuorten mukana olo maaseutukunnan nuorisotoiminnassa on ollut ennakkoluuloja vähentävää / avartavaa puolin ja toisin.

Asennetasolla kuntien nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden näkemyksissä korostuu paitsi nuorisotyön, myös monikulttuurisuuden laaja määritelmä: erilaisuuden hyväksymistä ja luonnollisena pitämistä ei kiinnitetä ainoastaan toimintaan osallistuvien nuorten kulttuuriin tai kansallisiin taustoihin, koska esimerkiksi vammaisuus tai seksuaalinen suuntautuminen saattaa tehdä nuoresta ”erilaisen” ja nuorisotyön asiakaskuntaa monimuotoistavan (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007) (ks. kuvio 1, luku 5).

Listatessaan onnistuneita monikulttuurisen nuorisotyön toimintamuotoja tutkimukseen osallistuneet nuorisotyön toimijat mainitsevat muun muassa leirit, nuorisovaihdot, konsertit, kampanjat ja teatteriproduktiot. Näistä aineistossa olevista hyvien toimintojen listoista puuttuvat kokonaan maininnat nuorisotalojen avoimista illoista. Tämä toiminta-areena näyttäisikin nousevan yhdeksi monikulttuurisen nuorisotyön haasteeksi.

Kyselyymme osallistuneiden viranhaltijoiden periaatteellisesta ja yleisestä myönteisestä monikulttuurisuusorientaatiosta huolimatta näyttää siltä, että kunnissa monikulttuurisuustyöstä ei välttämättä haluta tehdä suurta erityisnumeroa, mikä käy yksiin myös nuorten esittämien toiveiden kanssa (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007). Koska nuorisotyö on lähtökohtaisesti kaikille avointa toimintaa, sen tiukkaa eriyttämistä ei kunnissa aina katsota hyvällä²⁰ – vaikka monikulttuuristen nuorten mukaan saamisen ongelmia tunnustetaankin. Monikulttuurisessa nuorisotyössä eriyttämiskysymystä voisi kuitenkin pohtia laajasti – ei vain sukupuolittain tai kulttuuriryhmittäin eriyttävänä ja eriytettyinä toimintana. Yksi mahdollisuus olisi pohtia toiminnallista eriyttämistä niin, että tarjonnan sisältöjä suunniteltaessa kiinnitettäisiin erityishuomiota monikulttuuristen nuorten tarpeisiin ja toiveisiin.

Aristoteelisen premissi–johtopäätös-logiikan mukaisesti pääteltyä monessa kunnassa ollaan pattitilanteessa, jossa periaatteet ja käytännöt eivät asetu rakentamaan harmoniaan – vaikka ne joskus ja yleisellä tasolla saadaankin näyttämään ristiriidattomilta. Joissakin kyselyaineistomme avoimissa vastauksissa on läsnä myös aiemmista tutkimuksista (esim. mt.) tutuksi tullut suomalaistumisen vaatimus, joka osoittaa integraatiovelvoitteen suunnan – sen, kenen viime kädessä tulee muuttua ja millaiseksi, ja kenen maailmankuvasta viime kädessä ponnistetaan (ks. myös Pyykkönen 2007b, 37, 40–41).

[...] otsaketasolla taataan kaikille mahdollisuus osallistua nuorisotoimintaan.

[...] vi gör ingen skillnad på våra ungdomar.

Kukaan ei ole nähnyt sitä [monikulttuurisuusstrategiaa] tarpeelliseksi. Kaikki toimivat yhteiskunnallisesti suomalaisina, ei monikulttuurisina.

Monikulttuuristen lasten ja nuorten kieli N:ssä on suomi. Vapaa-aikatoimessa pyrimme palvelujen tuottamisessa aina inklusioon asiassa kuin asiassa. Mitä vähemmän käytetään sanaa ”erityis” palvelujen yhteydessä, niin sitä parempi.

Viime vuoden itsenäisyyspäivänä [”ryssittelyn” kohteeksi joutunut] virolainen poika katseli yhdessä suomalaisten kanssa *Rukajärven tietä* ja keskustelimme, kuinka hänen isoisänsä oli ollut rintamalla Suomen puolella. Ryssittely loppui siihen.

6.2 OHJAAJAOSAAMISESTA

Kulttuurin ja yhteiskunnan muutokset haastavat nuorten parissa toimivat jatkuvaan ammatillisen osaamisen päivittämiseen. Kun tutkimukseen osallistuneilta viranhaltijoilta kysyttiin, mitä ominaisuuksia ja osaamisia heidän mielestään nuorisotyön ohjaajilta vaaditaan erityisesti monikulttuurisessa nuorisotyössä, he nostivat keskeisimmiksi kompetenssivaatimuksiksi seuraavat ohjaajaosaamisalueet: tieto eri kulttuureista, kielitaito, rohkeus puuttua muiden ennakkoluuloihin ja kyky solmia suhteita monikulttuurisiin nuoriin (taulukko 3). Varsin merkitykselliseksi ohjaajan ominaisuudeksi vastaajat määrittelevät puolestaan tiedon suomalaisuudesta sekä kyvyn tuoda esille sukupuolten välisen tasa-arvon periaatteet (vaikka toisaalla korostavatkin sukupuolten tasa-arvokysymysten monimutkaisuutta ja tärkeyttä monikulttuurisessa työssä, ks. kuvio 2, luku 6.1). Lisäksi on syytä panna merkille, että monikulttuurisuus nuorisotyössä ei näytä vastaajien mukaan edellyttävän ohjaajilta juurikaan asenteellista ja toiminnallista joustavuutta: ristiriitojen sietokyky ja joustavuus sekä valmius muuttaa toimintatapoja ovat vastaajista alle kolmanneksen mukaan tärkeitä ominaisuuksia monikulttuurisessa nuorisotyössä. Onko niin, että monikulttuurisuus ei vastaajien mielestä edellytä kuntien nuorisotyöltä ja sen tekijöiltä yleistä muutosvalmiutta? Riittääkö nuorisotyöntekijöiden kohdalla, jos kykenee kommunikoidaan monikulttuuristen nuorten kanssa ja kontrolloimaan omia sekä valtaväestön nuorten mahdollisesti ennakkoluuloisia asenteita? Esimerkiksi suurien kaupunkien nuorisotyöntekijöitä haastatelleet Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää (2007) ovat todenneet, että jos nuorisotyön ohjaajat eivät pysty tunnistamaan omia asenteitaan tai havaitsemaan nuorten välejä jäytäviä konfliktiaihoita, heidän on vaikea puuttua toimintaa kitkauttaviin ja vuorovaikutusta kuohuttaviin ristiriitoihin.

Kyselyaineistomme avoimissa vastauksissa kiinnitetään kuitenkin jonkin verran huomiota ohjaajaosaamiseen. Onnistunut monikulttuurinen ohjaaminen kytketään muun muassa tietoon, asennoitumiseen, tunteisiin, itsetuntemukseen ja tilannetajuun:

[Monikulttuurisessa nuorisotyössä] nuorisotyöntekijän tulee tuntea monikulttuurisen nuoren omaa kulttuuria, jotta hän voi ymmärtää nuorta.

[Erityishaaste on] kulttuurien erot / tiedot siitä, kuinka eri kulttuureissa toimitaan.

Henkilöstön ennakkoluulottomuus, hyvä kielitaito ja vahvat sosiaaliset taidot oleellisia [monikulttuurisessa nuorisotyössä].

Haaste ko. sektorilla on suuri ja vaatii kyllä henkilöiltä jotka sitä tekevät, että se tulee ”sydämeistä”.

[Monikulttuurisessa nuorisotyössä] jännitteet täytyy huomata ja yrittää purkaa ne. Keskittymisvaikeuksia monesti, joten vaikea päästä selville onko ongelmia.

Tärkeää on kiinnittää huomiota omiin asenteisiimme ja arvoihimme peilataksamme niitä suhteissa monikulttuuriseen nuorisotyöhön.

[Monikulttuurisessa nuorisotyössä] henkilökunnan osalta ei suvaita rasistista käyttäytymistä missään muodossa.

TAULUKKO 3. Vastaajien näkemykset monikulttuurisessa työssä vaadittavasta ohjaajaosaamisesta

Ohjaajakompetenssit	<i>Kyllä</i> -vastausten frekvenssit koko aineistossa	<i>Kyllä</i> -vastausten prosenttiosuudet koko aineistossa
Tieto eri kulttuureista	122	54.0 %
Kielitaito	115	50.9 %
Rohkeus puuttua muiden ennakkoluuloihin	114	50.4 %
Kyky solmia suhteita monikulttuuriin nuoriin	100	44.2 %
Valmius pohtia omia asenteita ja arvoja	98	43.4 %
Herkkyys huomioida kulttuurisia eroja toiminnassa	93	41.2 %
Herkkyys huomioida piilorasismia nuorisotoiminnan arjessa	73	32.3 %
Herkkyys tunnistaa nuorten ryhmien välisiä jännitteitä	71	31.4 %
Valmius muuttaa omia toimintatapojaan	69	30.5 %
Ristiriitojen sietokyky ja joustavuus	67	29.6 %
Rasisminvastainen toiminta-asenne	56	24.8 %
Tieto eri uskonnoista	50	22.1 %
Kyky tuoda esille sukupuolten välisen tasa-arvon periaatteet monikulttuurisessa nuorisotyössä	18	8.0 %
Tieto suomalaisuudesta	14	6.2 %

Taulukossa 3 huomiota herättää lähinnä se, että nuorisotyöstä kuntatasolla vastaavat henkilöt korostavat tietoutta eri kulttuureista mutta eivät tietoutta uskonnoista, jolloin voi päätellä, että heidän mielestään kulttuurissa ja uskonnossa on kysymys pitkälti eri asioista – vaikka esimerkiksi somalia-laisten muslimien kohdalla tilanne näin ei usein olekaan (ks. esim. Niemelä 2003). Aineistomme avoimissa vastauksissa uskonto kuitenkin näkyy erityisenä pohdinnan kohteena:

[Monikulttuurisuus kuntamme nuorisotoiminnassa merkitsee] lähinnä uskonnollista monikulttuurisuutta.

[Rasismi nuorisotoiminnassa merkitsee] erilaisista uskonnollisista perheyhteisöistä tulevien halveksintaa.

[Monikulttuurisuus kuntamme nuorisotoiminnassa merkitsee, että] otamme tietysti huomioon esim. leiritoiminnassa joka järjestetään yhdessä seurakunnan kanssa tällaisia asioita kuin osallistuvatko lapset iltahartauteen ym. koska uskonnollinen vakaumus saattaa olla erilainen.

[Monikulttuurisen työn erityishaasteita ovat] uskonnolliset kysymykset ja erilaiset tavat.

Meidän linjaus on integraatio – erilaisuus on rikkaus ja sitä kunnioitetaan. Selvitämme tietysti kulttuuri- ja uskontotaustaa, jotta voimme tarjota toimintaa kaikille.

Vastaajien yleistä nihkeää suhtautumista rasismi-käsitteeseen (ks. luku 5) vahvistanee puolestaan tässä esille tuleva havainto siitä, että rasisminvastainen toiminta-asenne ohjaajakompetenssina saa kannatusta vain neljänneksellä vastaajista. Aiemmin haastattelemamme monikulttuuriset nuoret puolestaan pitivät rasisminvastaisuutta yhtenä keskeisenä nuorisotoimintaan kohdistettuna toiveenaan (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).

Monikulttuurinen todellisuus on monikerroksisuudessaan haasteellinen ja edellyttää nuorten parissa työskenteleviltä jatkuvaa tietojen ja osaamisen päivittämistä (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Aineistomme osoittaa, että kaikissa kunnissa ei suinkaan suhtauduta yliolkaisesti monikulttuurisuuden mukanaan tuomiin ohjaajaosaamistarpeisiin, eikä asioiden ajatella joka paikassa hoituvan itsestään. 62 kunnassa (27 %) nuoriso-ohjaajille ja nuorisotyön vapaaehtoistoimijoille on järjestetty mahdollisuus osallistua täydennyskoulutukseen erityisesti monikulttuurisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Koulutusta on saatu muun muassa Allianssilta, ja siinä on vastaajien kertoman mukaan käsitelty esimerkiksi *eri maita ja niiden tapoja*. Jos ja kun koulutusta on tarjottu alle kolmanneksessa kunnista, sen voi nuorisotyön valtakunnallista kokonaisuutta ajateltaessa päätellä kuitenkin jääneen melko vähäiseksi. Osa vastaajista katsoo, että nykyisin nuorisotyölle johtavat tutkintokoulutukset sisältävät jo paljon monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja,²¹ ja siksi uudelleen koulutus ei välttämättä ole tarpeen – tai sitten asiaa on opittu konkreettisesti monikulttuurista nuorisotyötä tekemällä:

Olen valmistunut 3/06 ja opinnoissani on ollut paljon aiheeseen liittyvää koulutusta.

Aiheet ovat tulleet esille ammatiini valmistavissa opinnoissa.

Ammattitaitoa valmiina, koska pitkä kokemus monikulttuurisesta nuorisotyöstä.

Jotkut vastaajat ovat myös sitä mieltä, että monikulttuurisuuteen kouluttautumista tarvitaan vasta sitten, kun paikalle ilmaantuu monikulttuurinen asiakas...:

Monikulttuuristen nuorten puuttuminen / vähäisyys aiheuttaa sen, ettei asia [koulutus monikulttuurisuuteen liittyvissä kysymyksissä] ole listan kärjessä.

[Miksi] kouluttaa henkilöitä odottamaan, että tänne ilmaantuisi asiakkaaksi joku monikulttuurinen nuori?

...tai sitä mieltä, että koulutusta ei tarvita, jos on

[v]ähäinen tarve ja työyhteisössä eri kulttuuritaustaa omaavia (lyhytkasvuisia, romaneja).

Nuorisotyöntekijöiden haastatteluihin perustuneessa tutkimuksessa koulutuksen ja erityisesti arjen tason menetelmällisen osaamisen puute määriteltiin yhdeksi keskeiseksi monikulttuurista nuorisotyötä estäväksi tekijäksi – osaamisen edistämiseksi katsottiin tarvittavan koulutuksen lisäksi myös työnohjausta, vertaistukea ja koordinoitua yhteistyötä (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Tämän kyselytutkimuksen vastaajissa koulutukseen liittyvät kysymykset kuitenkin herättivät myös narkästystä. Kouluttamattomuuden perusteluja koskevaan kysymykseen saimme muun muassa seuraavanlaisen vastauksen: *Onpa asenteellinen kysymys*.

6.3 KOMPASTUSKOHDISTA

[Rasisminvastaisuus on] tärkeä asia, [kunnassamme] ei varmasti vaan ole kiinnitetty asiaan juurikaan huomiota.

[Rasisminvastaisuus on] tärkeää, tosin sitä ei [kuntamme nuorisotyössä] juurikaan painoteta. Hyvät tavat kaiken kaikkiaan kuuluvat nuorisotyöhömmme.

Monikulttuurisuus ei ole vielä vakiintunut osaksi nuorisotyön muotoja.

Nämä sitaatit aineistomme avoimista vastauksista saavat jonkinlaista vahvistusta myös määrällisestä analyysistä, jonka tuloksena voi todeta, että 35 prosenttia vastaajista katsoo monikulttuurisen työn ja siihen kiinnittyvän rasisminvastaisen toimintatavan nuorisotyössä merkitykselliseksi mutta käytännössä vaikeaksi toteuttaa. Vain 27 prosenttia vastaajista on eri mieltä monikulttuurisen nuorisotoiminnan toteuttamisvaikeuksista. Mikä sitten tekee monikulttuurisesta nuorisotyöstä käytännössä hankalaa?

Yksi aineistossa esiin tuleva monikulttuurista toimintaa vaikeuttava tekijä liittyy selvästi siihen, että monikulttuurisuuden edistäminen konkreettisesti toiminnassa ei useinkaan ole kentän toimijoiden yhteinen asia, jolloin se on käytännössä riippuvaista yksittäisten työntekijöiden innosta, aloitteellisuudesta ja osaamisesta ja muuttuu herkäksi suhteessa henkilökunnan liikkuvuuteen ja vaihtuvuuteen (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Pienissä kunnissa, joissa nuorisotyötoiminta tuotetaan ostopalveluina esimerkiksi järjestöiltä, tämä herkkyyks tai epävarmuus on hyvin kouriintuntuvaa.

Nuorisotoimissa on ollut henkilökunnan vaihtuvuutta. Maahanmuuttajia on hyvin vähän kunnassa. Monikulttuurisuuteen on kuitenkin toiminnassa kiinnitetty huomiota ja keskustelua pidetty yllä ettei asia unohdu.

Nuorisotoiminta on ostopalvelun avulla hankittua ohjaustoimintaa. Ohjaajat saattavat vaihtua tiheään ja tämän vuoksi henkilöiden koulutustaustoista ei ole täyttä tietoa.

Kuvio 3 kokoaa yhteen kyselyyn osallistuneiden nuorisotyöstä vastaavien viranhaltijoiden näkemykset monikulttuurista nuorisotyötä vaikeuttavista tekijöistä – lisähaasteista, joita se tuo mukanaan. Äärimmäisen vaikeita asioita näyttää lopulta olevan melko vähän, ja ne kytkeytyvät usein erilaisiin kulttuuri-ero- ja välimatkaselityksiin: nuorten kulttuuriin ja ennakkoluuloihin perustuviin klikkiytymisiin tai tietämättömyyden ja kielitaidottomuuden luomiin vuorovaikutusta estäviin näkymättömiin seiniin. 35 prosenttia kyselyyn osallistuneista selittää monikulttuurisen nuorisotyön ongelmia suomalaisnuorten ennakkoluuloilla ja 25 prosenttia monikulttuuristen nuorten ennakkoluuloilla. Aineistomme avoimissa vastauksissa kulttuuriin kitkoihin tartutaan muun muassa seuraavin tavoin:

[Onnistumisen kokemuksiamme monikulttuurisessa nuorisotyössä on] Kosovon albaaninuorten mukaan saaminen kunnan nuorisotoimintaan alkuaikojen jännitteiden jälkeen, joita oli suomalaisnuorten, ruotsinsuomalaisten ja albaaninuorten välillä.

[Erityishaasteita monikulttuuriselle nuorisotyölle syntyy] eri maahanmuuttajien välisestä hierarkiasta.

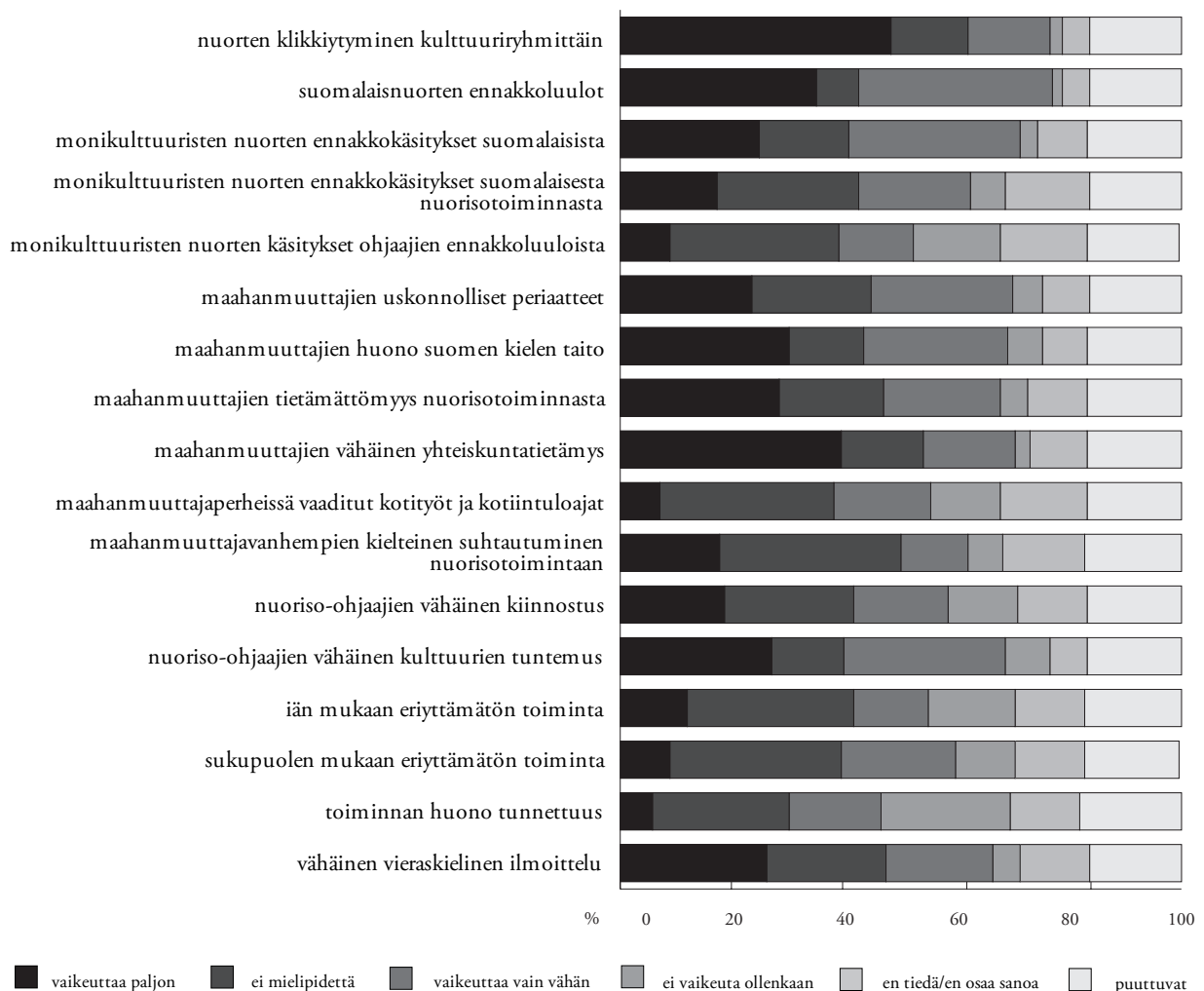
Samantapaisia selityksiä on tunnistettavissa myös nuorisojärjestötoimijoille tehdyn kyselytutkimuksen aineistossa (Pyykkönen 2007b), samoin kuin monikulttuuristen nuorten haastatteluaineistossa (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007) – jolloin tietysti yhtä ratkaisua voi lähteä etsimään tietoisuuden ja tiedon lisäämisen, niiden paremman välittämisen keinoista. Tietämättömyys näyttää kyselyymme

vastanneiden mielestä olevan erityisesti monikulttuuristen ja maahanmuuttajanuorten ominaisuus. Vastaajista 28 prosentin mielestä maahanmuuttajanuoret eivät tunne tarpeeksi suomalaista nuorisotoimintaa, 39 prosentin mielestä taas maahanmuuttajanuorten vanhemmat eivät ylipäätään tiedä tarpeeksi suomalaisesta yhteiskunnasta.

Suhtautuminen väittämään, jolla mitattiin nuorisotoimen johdon näkemyksiä suomalaisten nuorten ennakkoluuloisesta suhtautumisesta kulttuurisesti erilaisiin, on hienoisessa ristiriidassa siihen, että vastaajien näkemyksen mukaan rasismi on vähentymässä suomalaisten nuorten keskuudessa nopeammin kuin monikulttuuristen nuorten keskuudessa (ks. luku 5): kyselyaineistossamme suomalaisten nuorten ennakkoluuloisuus määrittyy yhdeksi keskeiseksi monikulttuurista nuorisotoimintaa vaikeuttavaksi tekijäksi. Sen sijaan ohjaajien ennakkoluuloisuutta vastaajat eivät tunnista tai tunnusta, mikä on selkeässä ristiriidassa tutkimushankkeessamme toteutettujen nuorisoinaistoanalyysien kanssa (ks. erityisesti Harinen 2005). Ohjaajien kulttuurien tuntemuksessa olisi kuitenkin monen vastaajan (27 %) mielestä parantamisen varaa.

KUVIO 3. Vastaajien näkemykset monikulttuurista nuorisotyötä vaikeuttavista asioista

Monikulttuurista nuoruutta pohdittaessa ongelmakohtiksi on usein nostettu nuorta ympäröivien kasvatuskulttuurien erot ja törmäämiset (esim. Alitolppa-Niitamo 2003; Niemelä 2003). Nuorisotyössä nämä saattavat näkyä esimerkiksi erilaisina sukupolvisuhteiden määrittelyinä ja näkemyseroina

kasvattajien ja nuorten välisistä auktoriteettisuhteista, samoin kuin esimerkiksi maahanmuuttajavanhempien epäluuloisena suhtautumisena suomalaiseen tapaan olla nuori tai kasvattaa. Tähän tutkimukseen osallistuneet nuorisotyön toimijat eivät kuitenkaan aivan yksioikoisesti määrittele näitä auktoriteetti- ja arvoulottuvuuksia monikulttuurista toimintaa kitkauttaviksi tekijöiksi – kuten eivät tehneet aiempiin tutkimuksiimme osallistuneet nuoretkaan (Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007). Ainoastaan hyvin yleisellä tasolla esitetyt kulttuurierot sukupolvi- ja sukupuoli-suhteissa tuntuvat aiheuttavan nuorisotoimessa ylimääräistä päänvaivaa: yli puolet (58 %) kyselyyn vastanneista katsoo, että *kulttuurien väliset näkemyserot nuorten ja aikuisten välisestä suhteesta tekevät monikulttuurisesta nuorisotyöstä haastavaa*, ja samaten yli puolet (51 %) heistä on sitä mieltä, että *sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvät kysymykset ovat keskeisiä monikulttuurisessa nuorisotyössä*. Aineiston avoimissa vastauksissa teemat näkyvät muun muassa seuraavin tavoin:

[Erityishaasteita monikulttuurisessa nuorisotyössä ovat] kulttuuriset erot, suhtautuminen esim. naispuolisiin nuorisotyöntekijöihin, suhtautuminen eri sukupuoliin jne.

[Erityishaasteita monikulttuurisessa nuorisotyössä ovat] eri kulttuuritaustan omaavien nuorten keskinäiset suhteet (esim. suomalainen tyttö–mk-poika), nuorten vanhempien suhtautuminen tilanteisiin, jos he ovat tietoisia.

Maahanmuuttajatyttöjen osallistuminen on rajoitetumpaa kuin poikien mahdollisuudet.

[Erityishaaste monikulttuurisessa nuorisotyössä on] nuorten vanhempien asenteiden muuttaminen.

Muuten nuorisotyön hallinnon näkökulmasta kulttuurikitkat palautetaan useimmiten nuorten väliseksi ja nuorisokulttuuriseksi skismoiksi, ei niinkään esimerkiksi perheisiin kiinnittyviksi haasteiksi – mikä tietysti voi johtua esimerkiksi siitä, että nuorisotyössä ei juurikaan työskennellä perheiden kanssa (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Monikulttuurisessa nuorisotyössä on kuitenkin tunnistettavissa pyrkimystä avautua perheisiin päin: väittämä *hyvät yhteydet maahanmuuttajanuorten koteihin tukevat toimintamme monikulttuurisuutta* saa peräti 49 prosentin kannatuksen siihen vastanneiden keskuudessa (koko aineistosta laskettu prosenttiosuus = 18).

Kuviossa 3 esitetyissä tuloksissa huomiota kiinnittää monen väittämän kohdalla usein valittu *minulla ei ole asiasta mielipidettä* -vastausvaihtoehto. Tällainen mielipiteettömyys saattaa liittyä siihen, että nuorisotyön hallinnossa toimivilla vastaajilla ei välttämättä ole kenttätietoa siitä, mitä nuorisotyön arjessa tapahtuu ja minkälaisiin kysymyksiin siellä törmätään (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007):

Koska työskentelen pääosin hallinnossa, kyselyyn oli hieman vaikea vastata.

Itse en ainakaan ole hirveästi tehnyt työtä, joka koskettaisi näitä asioita. Nuorten kanssa jutellessa tulee joskus keskusteltua jonkin verran tästä asiasta [rasisminvastaisuus] ja silloin täytyy olla neutraali.

Kantaa ottamattomuudessa voi olla kyse myös siitä, että monikulttuurisuusasioita pohdittaessa olemme oppineet olemaan varovaisia, eikä kovin jyrkkiä mielipiteitä mielellään esitetä, ainakaan hallinnon tasolta. Monikulttuurisuus on periaatteessa tärkeää, mutta sen käytännön ulottuvuuksia pohdittaessa törmätään varauksellisuuteen, vierastamiseen ja epävarmuuteen:

Monikulttuurisuusstrategiaa ei ole laadittu koko kaupunkia koskevaksi, koska kaupungissa ei ole aiemmin ollut lainkaan maahanmuuttajia. Kansainvälistyminen on mainittu kaupungin strategiassa ja sivistystoimen strategiassa. Kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus on kyllä koettu tärkeäksi.

Yksi monikulttuurista toimintaa hiertävä ikuisuuskyse on lukuisissa yhteyksissä esille tullut selkeä rasismi (esim. Perho & Keskiälo 2001; Keskiälo 2003). Nuorisotyön hallinnon toimijoiden yleinen varovaisuus tai kielteinen suhtautuminen esimerkiksi rasismiin käsitteeseen ei estä rasismista yleisellä tasolla puhumista – koska kyseessä on loppujen lopuksi tärkeänä pidetty asia. Rasismista keskustelemista suomalaisten nuorten kanssa ei koeta vaikeaksi: peräti 76 % vastaajista on eri mieltä väittämän *rasismista on vaikea keskustella suomalaisten nuorten kanssa*, ja vain 13 % ei halua tai osaa ottaa väittämään kantaa. Monikulttuuristen nuorten kohdalla vastaajien varovaisuus ja epätietoisuus kuitenkin lisääntyvät: 43 prosenttia vastaajista ei halua tai osaa ottaa kantaa väittämään *rasismista on vaikea keskustella monikulttuuristen nuorten kanssa*, mikä saattaa kertoa siitä, että hallinnon työntekijöiltä todella puuttuu konkreettinen kosketus monikulttuurisiin nuoriin. Nuorisotoimen johdon näkemykset rasismista keskustelemisen helppoudesta ovat osittain erilaisia kuin hankkeen muissa tutkimuksissa tehdyt havainnot: käytännössä monikulttuuriset nuoret vaikenivat mielellään aiheesta (vaikka toisaalta haluaisivatkin korostaa sitä, ks. Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007), ja nuorisotyöntekijöiden keskuudessa rasismi näyttää olevan todellinen kuuma peruna, jonka usein vastentahtoiseksi koettu käsitteleminen voi nostattaa pintaan monenlaisia ristiriitaisia tunteita (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Aihepiirin ongelmallisuudesta johtuen voi olla mahdollista, että monikulttuurisille nuorille ei nuorisotyön kentällä jää tilaa nostaa rasismia keskustelunaiheeksi. Kenties rasismista vaikeneminen tapahtuu pakon edessä, ja nuoret ovat rasismikokemustensa kanssa yksin tai puhuvat siitä esimerkiksi perheen ja ystävien parissa, yksityisissä ja suljetuissa tiloissa.

Epätietoisuudessa rasismikysymysten helppoudesta tai vaikeudesta monikulttuuristen nuorten kanssa keskusteltaessa voi olla kyse myös siitä, että monikulttuurisia nuoria ei juurikaan ole mukana vastaajien tuntemassa nuorisotoiminnassa – tai että nuorisotyön johdolla ei ole kosketusta paikkakunnan nuoriin. Seuraavassa luvussa käänämmekin katseen vastaajien konkreettisiin toimintakokemuksiin ja erityisesti niiden niukkuuteen.

7 KOKEMUSTEN JA TEKEMISTEN NIUKKUUS

Tässä luvussa tarkastelemme, ovatko monikulttuurisuuden ja kansainvälistymisen yleiset linjaukset ja suositukset (ks. esim. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma, www.om.fi) muuttuneet käytännöiksi ja eläväksi elämäksi nuorisotyön todellisuudessa ja toimintamenetelmissä. Koska moni tutkimukseemme osallistunut viranhaltija (33 %) kieltää väittämän *monikulttuurinen nuorisotyö on pelkkää puhetta ja kauniita tavoitteita, koska itse toimintaa tehdään vähän* (ks. kuvio 2, luku 6.1), voisimme olettaa, että tavoitteita toteutetaan aktiivisesti nuorten kanssa toimittaessa. Tosin vastaajista melkein puolet (48 %) on tässä valinnut neutraalin tai tietämättömyyttä osoittavan vastausvaihtoehdon, jolloin edellä mainitun kaltaista päätelmää ei voi suoraan tehdä – kuten ei myöskään jatkossa esitettävän analyysin perusteella.

7.1 TEKEMÄTTÖMYYYTTÄ JA TIETÄMÄTTÖMYYYTTÄ

Aineistomme tarkka seulominen osoittaa, että useissa kunnissa kokemukset monikulttuurisuudesta nuorisotyössä näyttävät lopulta olevan varsin niukkoja. Ensinnäkin yli kolmannes (37 %) vastaajista ilmoittaa, että heidän edustamansa kunnan nuorisotoimintaan ei osallistu lainkaan monikulttuurisia nuoria. Toisekseen näyttää siltä, että nuorisotyössä läsnä olevan monikulttuurisuuden huomioiminen on vielä harvinaisempaa, tai kenties kyselyyn vastanneet viranhaltijat eivät tiedä tällaisten käytäntöjen olemassaolosta: kaksi kolmannesta heistä on jättänyt vastaamatta monikulttuurisen nuorisotoiminnan käytännön kokemuksia koskeviin kysymyksiin. Jäljelle jäävästä yhdestä kolmanneksesta monikaan ei ole osannut vastata tai ei ole halunnut ottaa kantaa kysymyksiin. Monikulttuurisen nuorisotoiminnan poissaoloa ja kokemusten vähäisyyttä perustellaan tavallisesti monikulttuuristen nuorten olemattomalla tai marginaalisella määrällä:

Monikulttuurisuus ei kosketa meitä, koska toiminta-alueellamme ei asu monikulttuurisia nuoria.

Ei ole ollut tarvetta. Monikulttuurisia nuoria osallistuu toimintaamme hyvin vähän, lähinnä leireille ja joihinkin lasten kerhoihin. Avoimessa toiminnassa käy muutamia maahanmuuttajia. Kysymys on kuitenkin kokonaisuudessaan hyvin pienistä määristä.

Kuntamme on pieni maalaispitäjä, eikä kunnassamme ole montaakaan monikulttuurisuustaustaista nuorta joille toimintaa kohdistaa.

Vaikka reilusti yli puolet (59 %) kyselyyn vastanneista viranhaltijoista on eri mieltä väittämän *monikulttuurisuus ei kosketa meitä, koska toiminta-alueellamme ei asu monikulttuurisia nuoria* kanssa, konkreettista tekemistä ja kokemusta aineistosta on loppujen lopuksi tunnistettavissa melko vähän. Kaikkineen näyttää siltä, että kuntien nuorisotoiminnassa monikulttuurisuus ymmärretään joksikin epämääräiseksi ja yleiseksi – peräti 163 tutkimukseemme osallistunutta nuorisotyöstä vastaavaa viranhaltijaa (72 %) kertoo, että heidän kunnissaan ei ole pyritty huomioimaan minkään kulttuurisen ryhmän erityistarpeita nuorisotoiminnassa. Lisäksi 147 heistä (65 %) on sitä mieltä, että edes halua tai tarvetta erityishuomiointiin ei ole. Nuorisotoiminnan avoimuus näyttää vastaajille merkitsevän sitä, että toiminnat ovat kaikille avoimia – ei niinkään sitä, että pohdittaisiin hakevan, aktiivisen vastaanoton malleja ja mahdollisuuksia (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Avoimissa vastauksissa perusteluja erityishuomioonin tarpeettomuudelle esitetään muun muassa viittauksilla siihen, että kulttuurisen tasa-arvon katsotaan toteutuvan, kun kulttuuritaustoihin ei katsota eikä niitä noteerata.

Käytännössä [monikulttuurisuus] ei [merkitse] oikeastaan mitään – lapsia ja nuoria ei millään lailla ”eritellä”. Toimintaan osallistuvat kaikki halukkaat lapset ovat ns. ”samalla viivalla”.

Ei ole tarvinnut [huomioida monikulttuurisuutta], kun kaikki ovat ihmisiä.

Kaikki nuoret huomioidaan samalla tavalla kansalaisuudesta/kotimaasta huolimatta.

Miksi pitäisi eritellä joku tietty ryhmä, kun meille kaikki ovat tervetulleita? Jonkin tietyn ryhmän suosiminen ajaisi nuoret eriarvoiseen asemaan myös maahanmuuttajien kesken.

Ei pyritä erityistoimenpiteisiin. Eri kulttuureista peräisin olevat lapset ja nuoret pyritään ”sulauttamaan” joukkoon ilman erityishuomiota.

Edellisissä lainauksissa voimakkaasti läpitunkevaa universalistista näkemystä erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien, sulauttamisesta valtakulttuuriin on tutkimuksissa pidetty tyypillisenä suomalaisen hyvinvointivaltion prosessina (Forsander 2002, 73–84). Myös Kaija Matinheikki-Kokko (1997, 113) toteaa, että viranomaisten ja opettajien pakolaiskohtaamisissa universalistiset käytännöt nousevat keskiöön, vaikka periaatetasolla pyrittäisiinkin korostamaan pluralistisesti jokaisen erilaisia kokemuksia ja lähtökohtia. Universalistisissa, suomalaisuuden määrittämässä kohtaamisissa vastuu muutoksesta ja sen edellyttämästä sopeutumisesta jää viime kädessä monikulttuuriselle nuorelle.

Vastaajilta kysyttiin kuitenkin tekijöitä, jotka heidän kunnissaan ovat vaikuttaneet mahdollisen monikulttuurisen nuorisotoiminnan aloittamiseen. Lomakkeessa kehoitettiin vastaamaan asiaa mitan-neisiin väittämiin ainoastaan, jos kunnassa on kokemuksia monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta. Vastausinnostomuus tähänkin kysymysosoon kertoo, että vain alle puolet vastanneiden kuntien edustajista katsoo kunnissaan olevan monikulttuurista nuorisotoimintaa (vastausprosentti monikulttuurisen nuorisotyön aloittamista koskeneisiin kysymyksiin vaihtelee 45:n molemmin puolin).

Taulukkoa 4 tarkasteltaessa tuleekin siis pitää mielessä, että analyysin ulkopuolelle jää tässä yli puolet kyselyyn vastanneista kunnista. Monikulttuurisen toiminnan niukkuutta kuvastanee myös se, että monien vastausvaihtoehtojen kohdalla korostuu vaihtoehto *en samaa enkä eri mieltä* tai *en tiedä / en osaa sanoa*. Tämä voi tietysti kertoa myös siitä, että monikulttuurista nuorisotoimintaa ei ole aloitettu tai ei tehdä hallinnon virkamiesten organisoimana tai strategisella tasolla, vaan se on nuorisotyöntekijöiden koordinoimaa – samoin kuin siitä, että hallinnon tasolla ei ole tarkkaa tietoa ”kentän” osallistujista ja toiminnasta (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).

TAULUKKO 4. Monikulttuurisen nuorisotyön aloittamisen syyt

Monikulttuurisen nuorisotyön aloittamisen syy	<i>Samaa mieltä</i> -vastausten frekvenssit koko aineistossa	<i>Samaa mieltä</i> -vastausten prosenttiosuudet koko aineistossa
Maahanmuuttajien tulo toiminta-alueelle	40	17.7 %
Halu kansainvälistää asuinkuntaa	38	16.8 %
Suomalaisten ennakkoluuloiset asenteet	30	13.3 %
Valtakunnalliset nuorisopoliittiset linjaukset	26	11.5 %
Maahanmuuttajien kohtaamat haasteet ja ongelmat	26	11.5 %
Yksittäisten nuorisotyöntekijöiden aloite	25	11 %
Suomalaisten nuorten aloite	23	10.2 %
Nuorten keskinäiset jännitteet	23	10.2 %
Maahanmuuttajien aloite	23	10.1 %
Yhteistyökumppanin aloite	7	3.1 %
Tarjolla ollut erillisasiirto	6	2.6 %

Analyysin perusteella vaikuttaa siltä, että monikulttuurinen toiminta on alkanut lähinnä kunnan tai sen työntekijöiden aloitteesta eikä esimerkiksi ulkopuolisen tahon tai toiminnassa mukana olevien nuorten aloitteesta, vaikka nuorisolähtöisyyttä pyritäänkin tuomaan yhdeksi keskeiseksi nuorisotyön idealähteeksi (ks. esim. Gretschel 2007).²² Yksikään vastaaja ei esimerkiksi ole täysin samaa mieltä väittämien *monikulttuurinen nuorisotoiminta alkoi kunnassamme maahanmuuttajien aloitteesta*²³ ja *monikulttuurinen nuorisotoiminta alkoi kunnassamme toimintaan osallistuneiden suomalaisnuorten aloitteesta* kanssa. Lisäksi vain seitsemän vastaajaa (7 % väittämään vastanneista)²⁴ on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämien *monikulttuurinen nuorisotoiminta alkoi kunnassamme yhteistyökumppanin aloitteesta* kanssa. Yllättävästi yhtä harvinaista monikulttuurisen nuorisotoiminnan aloittaminen on ollut erityisesti siihen tarjolla olleen rahoituksen kannustamana. Tämä saattaa tosin kertoa ainoastaan siitä, että tällaista rahoitusta ei ole ollut tarjolla tai sen olemassaolosta ei ole tiedetty.

Keskeisimmät syyt monikulttuurisen nuorisotoiminnan aloittamiselle tulevat vastaajien mukaan yhteiskunnallisesta tilanteesta ja sosiaalisesta ympäristöstä, jonka muutoksiin kunnissa pyritään reagoimaan. Eniten (täysin tai jokseenkin) samaa mieltä tähän kysymysosoon vastanneet ovat seuraavien väittämien kanssa: *aloitimme monikulttuurisen nuorisotoiminnan, koska halusimme edistää asuinkuntamme kansainvälistymistä* (40 % väittämään vastanneista), *monikulttuurisuus tuli mukaan nuorisotoimintaamme silloin, kun toiminta-alueellemme tuli maahanmuuttajia* (38 % väittämään vastanneista) ja *aloitimme monikulttuurisen nuorisotyön, koska suomalaisten ennakkoluuloiset asenteet vaativat mielestämme toimenpiteitä* (32 % väittämään vastanneista).²⁵

Nuorisotyön areenoilla puhutaan nykyään paljon ja miltei kliseenomaisesti sektorirajoja ylittävistä moniammatillisesta yhteistyöstä viranomaisstahojen, järjestöjen ja muiden nuorisotoimintaan kytkeytyvien toimijoiden välillä (esim. Paju & Vehviläinen 2001; Pietikäinen 2007, 202; Määttä 2007). Koska konkreettista monikulttuurista nuorisotyötä kunnissa tehdään kuitenkin vähän, myös sen puitteissa tehty sektorirajoja ylittävä yhteistyö on vähäistä (vrt. Cederlöf 2004, 47–48). Kysyttäessä vastaajilta heidän edustamiensa kuntien nuorisotoimien yhteistyötahoja monikulttuurisessa nuorisotoiminnassa ainoaksi merkittäväksi tahoksi osoittautuivat koulut ja muut oppilaitokset (ks. taulukko 5). Yhteistyötahokysymyksiin vastanneista 54 prosenttia ilmoittaa kuntansa tekevän yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa monikulttuurisessa nuorisotoiminnassa. Muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö on harvinaista: kouluja ja oppilaitoksia lukuun ottamatta kaikkien kyselylomakkeessa nimettyjen yhteistyötahojen kanssa toimii alle neljännes vastanneista kunnista. Koulut ovatkin tässä luontevia yhteistyötahoja, koska niissä monikulttuurisuus nuorten elämässä toteutuu kenties kiteytyneimmin (ks. esim. Keskisalo 2003; Souto 2006), ja koska koulujen ja nuorisotoimien yhteistyötä pyritään nykyään edistämään lähes ohjelmallisesti.²⁶ Keskeistä taulukossa 5 esitetyissä tuloksissa on kuitenkin huomioida yhteistyön niukkuus etenkin vastaanottokeskusten (3 %), monikulttuuristen kohtaamispaikkojen (4 %) ja maahanmuuttajien omien yhdistysten tai kulttuuriyhdistysten (4 %) kanssa. Tätä on mahdollista selittää ainakin pienempien paikkakuntien kohdalla siten, että niiden läheisyydessä ei ole edellä mainittuja monikulttuurisia toimijoita.

TAULUKKO 5. Nuorisotoimien yhteistyötahot monikulttuurisessa nuorisotyössä

Yhteistyötahot monikulttuurisessa nuorisotyössä	Kyllä-vastausten frekvenssit koko aineistossa	Kyllä-vastausten prosenttiosuudet koko aineistossa
Koulut / oppilaitokset	123	54.4 %
Kunnan sosiaalitoimi	52	23.0 %
Kuntien välinen yhteistyö	38	16.8 %
Seurakunnat / muut uskonnolliset yhdyskunnat	36	15.9 %
Nuorisojärjestöt	34	15.0 %
Urheiluseurat	24	10.6 %
Kunnan liikuntatoimi	23	10.2 %
Kunnan kulttuuritoimi	19	8.4 %
Ulkomaiset ystävyyskaupungit / kunnat	19	8.4 %
Työpajat	17	7.5 %
Monikulttuuriset kohtaamispaikat	10	4.4 %
Poliisi	10	4.4 %
Maahanmuuttaja- tai kulttuuriyhdistykset	10	4.4 %
Vastaanottokeskukset	7	3.1 %
Vanhemmat / vanhempainryhmät	7	3.1 %

Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että ainakin monikulttuurisessa nuorisotyössä ollaan vielä kaukana moniammatillisuuden tavoitteista: yhteistyötä ei juurikaan tehdä, vaikka siitä joissakin yhteyksissä onkin usein saatu hyviä kokemuksia (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).²⁷ Huomiota kiinnittää erityisesti vähäinen yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen kanssa – vaikka ne olisivat hyviä yhteistoimintatahoja sekä monikulttuuristen nuorten tavoittamiseksi että kasvatuksellisten kysymysten ja osaamisen synergisoimiseksi (ks. Pyykkönen 2007a). Kyselyaineistomme avoimista vastauksista löytyy vain joitakin viittauksia monikulttuurisessa nuorisotyössä kaavailuista onnistuneista ja epäonnistuneista yhteistoimintakuvioista:

Vastaanottokodin kanssa oli tarkoitus aloittaa yhteistyö, mutta se kaatui resurssipulan vuoksi.

Haluaisimme tehdä yhteistyötä urheiluseurojen kanssa.

Monikulttuurisilla nuorilla tulee olla samat mahdollisuudet harrastuksiin kuin valtaväestön nuorilla ja tavoitteenamme on koulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä parantaa heidän selviytymistään myös opiskelussa ja mahdollistaa erilaisten palvelujen löydettävyys ja siksi myös perheet ovat yhteistyössä mukana.

Kunnassamme monikulttuurisuus on vielä todella aluillaan, mutta tarvetta on selvästi. Tämä kysely kyllä herätti tarpeen aidosti esiin, sillä juuri viime viikolla alakoulun opettaja kävi toimistollani keskustelemassa asiasta.

Viranomaisten yhteistyöhön tulisi panostaa ja sitouttaa myöskin sosiaalityöntekijät tekemään yhdessä työtä.

Yhteistyön vähäisyys tai ”lapsenkenkisyys” kunnissa antaa aiheen kysyä, onko monikulttuurinen nuorisotyö tai monikulttuurinen työ ylipäätään vielä yksittäisten, asialleen omistautuneiden ihmisten toimintakenttä. Myös osa kyselyämme vastanneista tunnistaa ilmiön: neljännes (24 %) heistä näet uskoo, että *ohjaajalle monikulttuurisuustyö on yksinäistä puurtamista* – mikä voi johtua esimerkiksi siitä, että *monikulttuurisen nuorisotyön sisällöistä on vaikea saavuttaa yhteisymmärrystä käytännön tasolla* (22 % vastaajista on väittämän kanssa samaa mieltä). Näyttää siltä, että jo olemassa oleva

yhteistyökin monikulttuurisessa nuorisotoiminnassa perustuu usein yksittäistapauksiin ja satunnaisiin kohtaamisiin eikä ole muuttunut vakiintuneiksi käytännöiksi. Tämä näkyy myös kyselyymme saaduissa avoimissa vastauksissa varsin selkeästi – muun muassa seuraavasti:

Toiminta melko hajanaista – tapahtuu enimmäkseen yksittäisen nuoren asioissa tai ongelmien esiintyessä. Ongelman selvittyä ei olla yhteyksissä.

Alueellamme ei ole toimivaa yhteistyöstrategiaa monikulttuurisuuden osalta.

En päätä [monikulttuurisuuteen liittyvistä] koulutuksista (...) Meillä on erikseen vapaa-aikajohtaja, joka tekee mitä häntä kiinnostaa. Muilta ei paljon kysytä. (...) Täällä on esim. eräältä järjestöltä nuorisoikäisiin suuntautunut viikottainen kerho, mutta sitä ei saa edes mainostaa nuorisotoimen esitteissä ja koulut eivät ota mainoksia vastaan. (...) Perusteluna on järjestön taustaryhmä (sos.dem. nuoret).

Yhteistyön ja ”levittäytymisen” vähäisyys monikulttuurisen nuorisotyön kentällä näkyy myös toiminnasta tiedottamisessa (tai tiedottamattomuudessa): kunnat tiedottavat nuorisotoiminnastaan varsin harvoin erityisesti monikulttuurisille nuorille, sillä ainoastaan hieman yli 15 prosenttia kyselyymme vastanneista ilmoittaa tällaisesta suunnatusta tiedottamisesta (ks. taulukko 6). Havainto on samansuuntainen kuin tutkimushankkeemme aikaisemmassa vaiheessa tutkittujen nuorisojärjestöjen kohdalla (Pyykkönen 2007b, 20). Näyttää siltä, että sekä kunnat että järjestökenttä luottavat tavoittavansa monikulttuuriset nuoret samoja kanavia pitkin, joiden kautta tavoitetaan valtaväestöön kuuluvat nuoret. Toisaalta tutkimushankkeemme aikaisemmassa vaiheessa havaittiin myös, että monikulttuuriset nuoret itse toivovat enemmän heille suoraan kohdistettua tiedottamista, esimerkiksi ilmoittelua ja tiedottamista muutenkin kuin suomen kielellä (Harinen 2005). Tämän asian suhteen pienissä kunnissa ollaan paremmassa asemassa kuin suurissa kunnissa: pienillä paikoilla nuoret (ja ohjaajat) tuntevat kaikki toisensa, ja ”puskaradion” kautta sana leviää helposti:

Tiedotamme joka paikassa missä nuoret toimivat eli he saavat tiedon joka tapauksessa.

Kaikille kuntalaisille menee kuukausittain tiedote.

Voivat kysyä kavereilta ja kuulevatkin siitä kavereilta.

TAULUKKO 6. Monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta tiedottamisen tavat

Monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta tiedottaminen	Kyllä-vastausten frekvenssit koko aineistossa	Kyllä-vastausten prosenttiosuudet koko aineistossa
Onko monikulttuurisille nuorille kohdennettua toiminnasta tiedottamista?	35	15.5 %
Koulujen / oppilaitosten kautta lähetetyt tiedotteet	33	14.6 %
Henkilökohtaisiin kontakteihin perustuva tiedottaminen	32	14.2 %
Kunnan verkkosivut	31	13.7 %
Suomen- tai ruotsinkieliset ilmoitukset ja esitteet	28	12.4 %
Internet / sähköposti	23	10.2 %
Lehti-ilmoitukset	23	10.2 %
Ohjaajien omat monikulttuuriset verkostot	22	9.7 %
Järjestöjen / nuorten harrastustoiminnan kautta lähetetyt tiedotteet	21	9.3 %
Muut kuin suomen- tai ruotsinkieliset esitteet	19	8.4 %
Sosiaalitoimen välityksellä lähetetyt tiedotteet	14	6.2 %
Postitse lähetetyt tiedotteet	12	5.3 %
Monikulttuuristen kohtaamispaikkojen kautta lähetetyt tiedotteet	12	5.3 %
Radion välityksellä lähetetyt tiedotteet	9	4.0 %
Seurakuntien / uskonnollisten yhdyskuntien kautta välitetyt tiedotteet	9	4.0 %
Vastaanottokeskusten kautta tiedottaminen	6	2.7 %
Työpajojen kautta tiedottaminen	4	1.8 %
Ilmoittelu maahanmuuttajien lehdissä ja radiossa	2	0.9 %

Tiedottamisen puutetta tutkimusaineistomme avoimissa vastauksissa perustellaan tavallisesti monikulttuuristen nuorten vähäisellä tai olemattomalla määrällä oman kunnan alueella sekä aikamme yleisimmällä mantralla, resurssipulalla, joka tässä tapauksessa saattaa liittyä konkreettisesti esimerkiksi tulkkipalvelujen puuttumiseen (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).²⁸ Vastaajat toteavat myös usein, että kunnan muutamat monikulttuuriset nuoret ovat jo aktiivisesti toiminnassa mukana, jolloin heitä ei tarvitse erikseen rekrytoida. Lisäksi, kuten edellä jo todettiin, kaikkien nuorten halutaan nähdä olevan tasa-arvoisessa asemassa, ja tiedottamisessa(kin) tämä merkitsee samanlaista kohtelua kaikille: kun suomenkielinen ilmoitus julkaistaan kunnan kotisivuilla tai paikallislehdessä, sen oletetaan olevan samalla tavalla kaikkien luettavissa. Tiedottamisen kysymyksiä pohditaan avoimissa vastauksissa muun muassa seuraavanlaisin tavoin:

[Tiedottaminen on] niin vähäistä – yks nuori ja integroitunut täysin.

No kun heitä [monikulttuuriset nuoret] ei ole: nuoret ovat joko aikuistuneet tai sulautuneet täysin paikallisten nuorten populaan.

Heille [monikulttuuriset nuoret] ei ole erityisesti ilmoitettu. Kaikki kunnan tieto on N:ssä asuvien luettavissa, nähtävissä ja kuultavissa eri tiedotuskanavissa.

He [monikulttuuriset nuoret] saavat saman tiedon kuin muutkin nuoret.

Yleinen tiedotus paikallislehdessä on katsottu riittäväksi.

No jos koko kunnassa asuu noin 10–15 monikulttuurista 7–17-vuotiasta nuorta, joista puolet on toiminnoissa mukana, niin en näe syytä erikseen tiedotella heille.

Toisaalta yleisluontoisen ja kaikille yhteisen tiedottamisen varjopuoletkin saatetaan tunnistaa; neljäsosa vastaajista määrittelee yhdeksi monikulttuurisen nuorisotyön ongelmakohdaksi *vähäisen vieraskielisen ilmoittelun toiminnasta* (26 %, ks. kuvio 3, luku 6.3).²⁹ Seuraavassa lainauksessa siteerattu vastaaja näyttää myöntävän, että kunnan nuorisotoiminnasta tiedottaminen ei välttämättä tavoita kaikkia alueella asuvia monikulttuurisia nuoria, jolloin myös toiminnan ulkopuolelle jääviä saattaa olla paljon, koska vain aktiiviset etsijät löytävät mukaan. Monikulttuuriset nuoret eivät jää paitsioon ainoastaan tiedottamisessa vaan usein myös toimintamenetelmiä suunniteltaessa:

Olemme tehneet töitä niiden maahanmuuttajanuorten kanssa, jotka ovat löytäneet nuorisotilat samalla tiedottamisella kuin valtaväestön nuoret.

Ainakin pienillä paikkakunnilla monikulttuurisia ihmisiä ja siten myös nuoria on niin vähän, että he helposti jäävät huomiotta toimintoja suunniteltaessa.

Ne harvat kunnat, jotka ilmoittavat tiedottavansa nuorisotoiminnastaan erityisesti monikulttuurisille nuorille, käyttävät lähinnä koulujen ja oppilaitosten välityksellä lähetettyjä tiedotteita (94 % tiedottavista), henkilökohtaisiin kontakteihin perustuvaa tiedottamista (91 % tiedottavista), kunnan verkkosivuja (89 % tiedottavista) sekä suomen- tai ruotsinkielisiä ilmoituksia ja esitteitä (80 % tiedottavista).³⁰ Huomionarvoista on, että monikulttuurisille nuorille toiminnasta tiedotetaan useammin suomen tai ruotsin kielellä (54 % tiedottavista) kuin muilla kielillä. Kohdennettua tiedottamista kuntien nuorisotoiminnasta ei suunnata juurikaan esimerkiksi vastaanottokeskuksiin, monikulttuurisiin kohtaamispaikkoihin tai maahanmuuttajien lehtiin ja radioihin. Tätä voi tietysti osaltaan selittää jälleen se, että varsin harvan kunnan alueella tai läheisyydessä sijaitsee vastaanotto-keskus tai monikulttuurinen kohtaamispaikka.

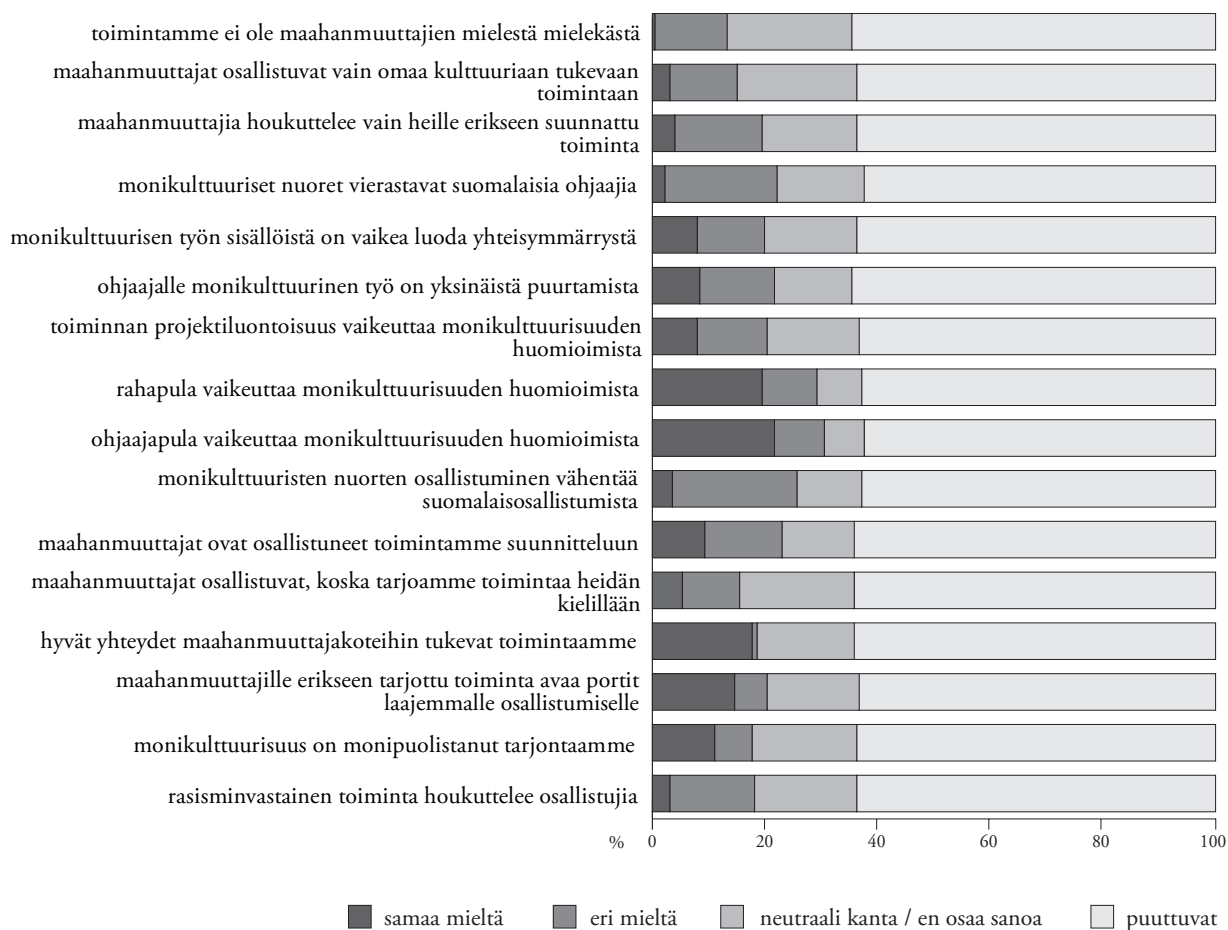
7.2 TAKAISKUJA

Epätietoisuus monikulttuurisuuskokemuksista, ”kentän” vaiheista ja kohtaamisista tai kohtaamisten ongelmista näkyy systemaattisesti läpi tutkimusaineiston niiden osien, joissa on tiedusteltu vastaajien arvioita monikulttuurisen nuorisotoiminnan toteutumisesta (erityisesti kyselylomakkeen osio F). Myös tässä vaiheessa pyysimme vastaajia sivuuttamaan väittämät patteriston, mikäli heidän edustamissaan kunnissa ei ole kokemuksia monikulttuurisesta nuorisotyöstä. Yli 60 prosenttia vastaajista onkin jättänyt vastaamatta lomakkeen ”kokemuksia”-kysymysosioon (vaikka monet heistä olivat vähän aiemmin olleet sitä mieltä, että monikulttuurinen nuorisotyö ei jää pelkän puhumisen ja retoriikan asteelle). Myös suuntaan tai toiseen kantaa ottamattomat vastausvaihtoehdot ovat houkutelleet ympäröimään itsensä. Tämä voi jälleen kertoa osaltaan nuorisotyön hallinnon ja kentän keskinäisestä etäisyydestä (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).

Tässä vaiheessa kohtamme siis tutkimuksellisen takaiskun: näyttää siltä, että kokonaisuudessaan analyysimme mittaa ensisijaisesti näkemyksiä, mielipiteitä ja asennoitumista mutta ei juurikaan konkreettisia kokemuksia monikulttuurisesta nuorisotyöstä. Kuviossa 4 esitettyjen tulosten tilastolliseen painoarvoon on siksi syytä suhtautua enemmän kuin varauksella. Monet kuviossa 4 esitettyistä väittämistä ovat sellaisia, että nuorisotyön hallinnossa ei näytä olevan niistä tietoa, mutta joista tietäminen vaikuttaa ensiarvoisen tärkeältä toiminnan suuntaviivoja ja linjauksia vedettäessä myös hallinnollisella ja strategisella tasolla. Tietämys ja strateginen osaaminen voidaan kuitenkin katsoa tärkeiksi kehittämisen kohteiksi, koska kunnallinen nuorisotyö on monikulttuuristen nuorten mukaan yksi tärkeistä vapaa-ajan vieton tiloista (vrt. Harinen 2005).

KUVIO 4. Vastaaajien näkemykset monikulttuurisen nuorisotyön toteutumisesta omassa kunnassa

Kyselyyn vastanneiden nuorisotoimen viranhaltijoiden mielestä monikulttuurisen nuorisotyön toteutumisesta vaikeuttaa selkeästi eniten raha- ja ohjaajapula, eli heidän mielestään ei mitä ilmeisimmin ole tarpeeksi resursseja erityisryhmien huomioimiseen. Kysymykseksi tässä nousee, mahdollistaisivatko suuremmat resurssit esimerkiksi paremmat yhteydet maahanmuuttajanuorten koteihin ja heille tarjotun erillisen toiminnan, joiden nähdään vaikuttavan myönteisesti monikulttuurisen toiminnan toteutumiseen (ks. kuvio 4) – vai onko resurssipula kenties se aikamme pätevin argumentti, jolla voi perustella lähes kaikkia toiminnassa kohdattavia ongelmia (vrt. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007)? Myös kyselyaineistomme avoimissa vastauksissa resurssipula näkyy säännöllisesti perusteluna toiminnassa tehtäville valinnoille:

[Monikulttuurisuuskoulutusta ei ole järjestetty, koska] tarve on vähäinen ja työntekijöitä vähän.

[Monikulttuurisuuskoulutusta ei ole järjestetty] työntekijän ajanpuutteen vuoksi.

[Monikulttuurisuuskoulutusta ei ole järjestetty koska] emme ole kokeneet sitä tarpeelliseksi, koska meillä ei ole juurikaan monikulttuurista väestöä ja rahaa koulutukseen ei ole, vähät rahat halutaan käyttää nuorten toimintaan.

[Monikulttuurisuusstrategiaa ei ole laadittu, koska] meillä on niin paljon muuta tekemistä ja vähän työntekijöitä. Työtä painotetaan toisin.

Nuorisotoiminnan maailmassa pula-argumentille löytynee myös evidenssiä: resurssipula kunnallisen nuorisotyön kentällä näyttää olevan krooninen. Etenkin pienissä kunnissa nuorisotyötä tehdään usein ikään kuin muiden toimialojen ohella. Tällöin nuorisotyö jää arvostuksessa toissijaiseksi, eikä rahoitus- tai sisältöuudistuksia nähdä aina realistisina. (Cederlöf 2004, 46.) Esimerkiksi seuraava lainaus aineistomme avoimista vastauksista saattaa sisältää viittauksia nuorisotyön yleiseen arvostukseen kunnissa, samoin kuin arvottomuuden seuraamuksiin käytännön tasolla:

Kaksikielisessä kunnassa molempien kieliryhmien huomioiminen on luonteva osa jokapäiväistä nuorisotyötä. Muualta muuttaneiden osalta tarvetta tähän olisi ollut, mutta monikulttuurisuusnäkökulma on usein rajoittunut päiväkotij- ja koulu maailman asioihin. Nuorten vapaa-aikaan liittyvät kysymykset ovat jääneet toissijaiseksi.

Tutkimuksen tässä vaiheessa havaitaan, että kysymykset kokemuksista tuottavat asennevastauksia riittävää tuloksia. Kysymys saattaa olla siitä, että kokemukset ovat kumonnet tai haastaneet asenteita – tai siitä, että kokemuksekysymyksissä mennään lähelle vastaajien kuntien omaa toimintaa, jota ei haluta esitellä kielteisessä valossa. Esimerkiksi vastaajien näkemysten mukaan kulttuurierot ja mahdolliset kulttuuriryhmien väliset konfliktit eivät ole näkyneet oman kunnan monikulttuurisessa nuorisotyössä, vaikka samanlaiset tekijät asennetasolla määritellään merkittäviksi monikulttuurista nuorisotyötä vaikeuttaviksi tekijöiksi (vrt. kuvio 3, luku 6.3). Monikulttuuristen nuorten osallistuminen ei kyselyyn vastanneiden mielestä ole myöskään vähentänyt suomalaisten nuorten osallistumista oman kunnan tarjoamaan toimintaan, vaikka asennetasolla suhtaudutaan kriittisesti nuorten monikulttuurisiin valmiuksiin. Se, että ohjaajat ovat suomalaisia, ei vastaajien mielestä ole estänyt monikulttuurisia nuoria osallistumasta toimintaan – vaikka samat vastaajat pitävätkin osittain (28 %) monikulttuurista nuorisotoimintaa liian suomalaisvetoisena (ks. kuvio 2, luku 6.1).

Yleisellä tasolla vastaajien voi todeta olevan sitä mieltä, että maahanmuuttajat kokevat kuntien tarjoaman nuorisotoiminnan mielekkääksi eivätkä kaipaa ainoastaan heille erikseen järjestettyä toimintaa (vrt. Harinen 2005). Tästä tematiikasta aiemmin tutkitut monikulttuuriset nuoret ovat sekä samaa että eri mieltä: nuoret eivät kaipaa heille erityisesti järjestettyä toimintaa ainakaan ainoana heille tarjottuna toimintamuotona mutta suhtautuvat kuitenkin kriittisesti nuorisotoiminnan traditionaalisiin ja ”supisuomalaisiin” peruserätyöskentelmiin ja niille rakentuviin toimintavaihtoehtoihin ja -tarjouksiin (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).

Kyselyaineiston avoimissa vastauksissa sivutaan jonkin verran oman kunnan monikulttuurisessa nuorisotyössä kohdattuja konkreettisia ongelmakohtia. Tässäkin perustelut ovat kytköksissä kulttuurien välisiin hankauksiin (vrt. luku 6.3), mutta laajemmassa mielessä kuin vain nuorten välisinä jäsenyyskamppailuina. Esimerkiksi kuntajohdon asenteiden muuttaminen suvaitsevaisemmaksi on saattanut olla haasteellista. Maahanmuuttajanuorten mukaan saaminen toimintaan on asettanut omat haasteensa työntekijöille ja koko toimintarakenteelle.

[Haasteita ovat olleet] kielitaidon vajavaisuus, väärinymmärrykset.

Nuorten ja aikuistenkin asenteisiin vaikuttaminen on ollut melko hankalaa.

Joillakin vähemmistöillä yhteisten sääntöjen kohdistaminen heihin on rasismia. Miten asia tulisi avata ja rakentavasti keskustella siitä ko. ryhmän kanssa?

[Monikulttuurinen nuorisotyö] on vaatinut osaamista ja aikaa.

Ehkä hieman yllättävää on, että nuorisotyön järjestäjätahon näkökulmasta rasisminvastaisen toiminnan ei ole koettu olleen nuorten keskuudessa kovinkaan suosittua, vaikka erityisesti monikulttuuriset nuoret itse näyttävät suhtautuvan siihen myönteisesti (Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007).³¹ ”Kuntakyselymme” vastaajat tuntevat ylipäättään olevan sitä mieltä, että nuoret viihtyvät parhaiten kaikille yhteisessä toiminnassa, joka ei saa erityistoiminnan leimaa. Tähän yhtyvät myös aiempiin tutkimuksiimme osallistuneet monikulttuuriset nuoret. Suureksi kysymykseksi tästä eteenpäin nouseekin se, miten tähän yhteiseen tavoitteeseen voi konkreettisesti päästä, koska monikulttuurisen toiminnan volyyymi on yhä – tämänkin tutkimuksen tulosten perusteella – niin ohut. Mistä toiminnan esteet viime kädessä syntyvät? Miten niitä voisi poistaa – jos ja kun periaatetasolla:

[n]uorisotyö on kaikille avointa, tasapuolisesti toteutettua toimintaa, missä kaikille kunnassa asuville nuorille pyritään järjestämään yhtäläiset mahdollisuudet?

* * *

Keskeisimmät päätelmät tässä analysoiduista monikulttuurisen nuorisotoiminnan toteutumista koskevista vastauksista ovat vastaajien epätietoisuus käytännön toiminnasta ja monikulttuurisen toiminnan vähäisyys. Huomattava osa monikulttuurisen toiminnan toteutumista koskeviin väittämiin vastanneista on valinnut vaihtoehdon *en samaa enkä eri mieltä* tai *en osaa sanoa/en tiedä*. Tällaisten epäilevien vastausten suhteellinen osuus vaihtelee väittämästä riippuen 19 ja 62 prosentin välillä. Ainoat väittämät, joihin on vastattu ilman suurta epävarmuutta, koskevat raha- ja ohjaajaresursseja, joista tietysti on tietoa hallinnonkin tasolla. Kuten jo edellä todettiin, tällainen yleinen tietämättömyys käytännön toiminnan monikulttuurisuudesta voi kertoa hallintotyön ja ohjaajatyön välisestä kuilusta. Toisaalta epävarma tai tietämätön kanta on kenties helppo ottaa, kun nuorisotyötä tehdään laaja-alaisesti – eksaktin vastauksen antaminen vaatisi mittavaa selvitystyötä kentällä. Lisäksi monikulttuurisuuteen kiinnittyvät käytännölliset kysymykset ovat nuorisotyönkin kentällä vielä suhteellisen uusia.

8 PÄÄTTELYÄ

Koottaessa yhteen ”kuntakyselyn” antia havaitaan ensiksikin tulosten ristiriitaisuus ja hajoaminen. Tämä johtuu tietysti osittain siitä, että Suomen kunnat eivät ole automaattisesti samanlaisia monikulttuurisen nuorisotyön kentällä toimijoita: suurissa kaupungeissa toiminnan volyyymi ja kokemukset ovat erilaisia kuin pienissä maaseutumaisissa kunnissa. Esimerkiksi niistä tämän tutkimuksen kunnista, joiden nuorisotoimintaan ei vastaajien näkemyksen mukaan osallistu lainkaan monikulttuurisia nuoria, valtaosa on luokiteltavissa harvaan asutuiksi maaseutumaisiksi kunniksi.

Monista aineiston ja tulostenkin sisäisistä ristiriitaisuuksista huolimatta tämän raportin sisällön voi tiivistää kahteen keskeiseen johtopäätökseen. Ensinnäkin valtakunnallisella tasolla tarkasteltuna **monikulttuurisia nuoria osallistuu kunnalliseen nuorisotoimintaan vastaajien näkemyksen mukaan varsin vähän**. Lisäksi **monikulttuuriset sisällöt koko maan tasolla nuorisotyössä ovat harvinaisia**. Yli kolmanneksessa kunnista kunnalliseen nuorisotoimintaan ei osallistu lainkaan maahanmuuttajia, kansallisia vähemmistöjä tai kaksoiskansalaisia. Lisäksi monet vastaajista ovat toistuvasti jättäneet vastaamatta monikulttuurisen nuorisotyön käytäntöjä koskeviin kysymyksiin. Monikulttuuristen nuorten ja nuorisotyön puuttumista selitetään usein sillä, että kunnan alueella ei ole monikulttuurisia nuoria, vaikka tilastojen mukaan Suomessa ei ole ainoatakaan kuntaa, jonka alueella ei asuisi esimerkiksi ulkomaan kansalaisia³² (www.vaestorekisterikeskus.fi). On syytä myös muistaa, että monikulttuurisista ihmisistä suuri osa on Suomen kansalaisia, jolloin he eivät näy ulkomaalaistilastoissa, ja heitä on varmasti miltei jokaisessa suomalaisessa kunnassa.

Mistä monikulttuuristen nuorten poissaolo nuorisotoiminnasta sitten voi johtua? On todennäköistä, että esimerkiksi maahanmuuttajien vähäinen määrä monissa asukasluvultaan pienissä maaseutumaisissa kunnissa on osaltaan yhteydessä nuorisotoimintaan osallistumattomuuteen. Suuri osa tutkimukseemme osallistuneista kuntien nuorisotoiminnasta vastaavista viranhaltijoista toteaa kuitenkin (asennetasolla), että monikulttuurista nuorisotoimintaa vaikeuttavat erilaiset ja erityisesti nuorten väliset kulttuuriset murit, tietämättömyyteen perustuvat ennakkoluulot puolin ja toisin sekä maahanmuuttajanuorten vähäinen tietämys nuorisotoiminnasta ja yhteiskunnasta ylipäättään. Tämä tietämättömyys ei ole kuitenkaan johtanut uudenlaisiin toiminnasta tiedottamisen käytäntöihin.

Nuorisotoiminnasta tiedottamisen teema on noussut jossain määrin esille myös hankkeen aikaisemmissa vaiheissa (Harinen 2005; Pyykkönen 2007a). Tämän tutkimuksen perusteella voi todeta, että vain pieni osa kunnista on ottanut tiedottamisessaan huomioon erityisesti monikulttuuriset nuoret. On hyvin mahdollista, että kaikille kunnassa asuville nuorille suunnattu tiedottaminen ei tavoita kovin hyvin monikulttuurisia nuoria, eikä varsinkaan niitä, jotka eivät ole ehtineet asua Suomessa pitkään.

Erityisesti monikulttuurisille nuorille suunnatussa kyselyssä (Harinen 2005) nuorten kohtaamat ennakkoluulot ja rasismi nousivat esille keskeisinä yhteiseen toimintaan osallistumisen esteinä. Monikulttuuristen nuorten käsitysten ja kokemusten mukaan heihin kohdistuu ennakkoluuloja niin suomalaisten nuorten kuin ohjaajienkin tahoilta. Nuorisotalolle ei ole helppo mennä, jos ei koe itseään tervetulleeksi. Voisi ajatella, että maahanmuuttaja, siinä missä myös yksinäinen suomalainen nuori, tarvitsee paljon tukea astuakseen nuorisotalon ovesta sisään. Tässä raportissa analysoidussa, hallinnon toimijoiden parissa kootussa aineistossa ei kuitenkaan juurikaan tunnusteta tai tunnusteta nuorisotyöntekijöiden ennakkoluuloja monikulttuurisen yhteistoiminnan esteenä.

Valtaosa tähän tutkimukseen osallistuneista nuorisotyön toimijoista katsoo, että toiminta ”muuttuu monikulttuuriseksi” monikulttuuristen osallistujanuorten myötä. Koska esimerkiksi nuorisotalo on avoin tila, kaikki ovat sinne samalla tavalla tervetulleita. Osa niistä vastaajista, joilla on kokemuksia monikulttuurisesta nuorisotyöstä, on kuitenkin sitä mieltä, että vasta monikulttuurisille nuorille erikseen tarjottu toiminta avaa portteja laajempaan osallistumiseen. Tällaista eriytettyä toimintaa³³

kunnissa ei kuitenkaan enemmälti järjestetä.

Monikulttuurisille nuorille suunnatun tiedottamisen ja erityisryhmille tarkoitettun toiminnan vähäisyys saattaa osaltaan johtua monikulttuurisuuden jäsentymättömyydestä kunnallisessa nuorisotoiminnassa. Monikulttuurisuuteen liittyviä strategioita ja siihen erikoistuneita työntekijöitä on kunnissa erityisesti nuorisotoiminnan tasolla äärimmäisen vähän. Petri Cederlöfin (2004, 47) tutkimuksen mukaan nuorisotyön jäsentymättömyys näkyy juuri strategioiden, yhtenäisten käytäntöjen, koulutuksen ja tiedotuksen puuttumisena etenkin pienissä kunnissa. Tällöin erilaiset käytännöt ja tietämys monikulttuurisesta nuorisotyöstä saattavat jäädä ainoastaan yksittäisten työntekijöiden pääomaksi (tai ”puurtamiseksi”, ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007), eikä tietämystä päästä hyödyntämään laajemmin. Monikulttuurisen nuorisotyön strateginen määrittely voisi auttaa kuntia kartoittamaan laajemmin toiminnan onnistumisia ja ongelmakohtia ja toisi tätä kautta lisääntyvän tietämyksen kaikkien työntekijöiden ulottuville (vrt. mt.).

Toisaalta monikulttuurisen nuorisotyön strateginenkaan määrittely ei johtane mihinkään, jos **kunnallisen nuorisotyön hallinnon ja toisaalta kentällä olevien työntekijöiden välinen kuilu** kasvaa suureksi. Tällaisen kokemisen ja tietämisen kuilun olemassaolo onkin analyysimme toinen keskeinen johtopäätös. Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös hankkeemme osatutkimuksessa, jota varten haastateltiin kymmenen suurimman kunnan nuorisotyöntekijöitä (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Käytännön työntekijöiden ja hallinnon välinen kuilu ilmenee tässä tutkimuksessa vastaajien tietämättömyytenä nuorisotyön käytännöistä. Onkin myönnettävä, että monessa kohdin analyysimme mittaa todennäköisesti enemmän vastaajien asenteita ja olettamuksia kuin todellisiin kokemuksiin perustuvia näkökulmia, mikä jää tämän tutkimuksen selkeäksi puutteeksi suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin.

Tutkimusaineistossamme ilmenevät ristiriidat näkyvät usein nuorisotyön tavoitteiden sekä asenteiden ja käytännön välillä. Monet vastaajat ovat yleisellä tasolla sitä mieltä, että kuntien nuorisotyössä tulisi ottaa huomioon erityisryhmät esimerkiksi heille erikseen kohdistetulla toiminnalla tai tiedottamisella. Lisäksi monet vastaajista ovat sitä mieltä, että monikulttuurisuuden korostaminen ei lisää ongelmia tai vastakkainasetteluja. Tällaista kohdistettua tai erillistä toimintaa ja tiedottamista ei käytännössä kuitenkaan toteuteta. Siihen, mistä tämä johtuu, on tämän tutkimuksen aineiston perusteella vaikeaa antaa vastausta. Kenties kyse on juuri yhtenäisten toimintasuunnitelmien puutteesta tai siitä, että monikulttuurisuus ei ole noussut kunnissa tarpeeksi tärkeäksi koetuksi keskustelun aiheeksi.

Näyttää siltä, että kunnallisesta nuorisotyöstä vastaavien keskuudessa ei vallitse yksimielisyyttä siitä, **tulisiko monikulttuurisen nuorisotyön perustua universalismin vai partikularismin periaatteille**: nämä periaatetasot elävät ikään kuin rinnakkain myös tämän tutkimuksen aineistossa (ks. myös Honkasalo, Souto & Suurpää 2007). Nuorisotyössä näkyy selvästi yhteiskunnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuusperiaatteen (ks. Yhdenvertaisuuslaki 2004, §21) korostaminen. Eri ryhmille ei mielellään anneta enemmän kuin toisille, vaan tavoitteiksi otetaan samat palvelut ja sama kohtelu kaikille, koska kunnissa todetaan usein, että *mielestämme nuori on samassa asemassa, on [hänen] kulttuuritaustansa mikä tahansa*. Tässä voi kuitenkin perustellusti kysyä, toteutuuko yhdenvertaisuus nuorisotyössä suomalaisten ja monikulttuuristen nuorten välillä noudatettaessa universalistisia periaatteita (vrt. Forsander 2002, 73–84; Kuivalainen & Salonen 2006, 96–97). Esimerkiksi nuorisotalon ovien avoimuus ei välttämättä takaa kaikkien nuorten yhdenvertaista osallistumismahdollisuutta – saattaahan olla, että monet monikulttuuriset nuoret ovat sellaisessa asemassa ja elämäntilanteessa, että he nimenomaan tarvitsisivat heidän omilla ehdoillaan järjestettyä toimintaa (ks. Pyykkönen 2007a). Ovien avoimuus on usein myös näennäistä; nuorten keskinäiset jäsenyyskamppailut pystyttävät helposti nuorisotiloihin monenlaisia informaaleja osallistumisrajoja (Keskisalo & Perho 2001).

Toinen huomiota herättävä ristiriita tutkimuksemme tuloksissa on vastaajien **suhtautuminen**

rasismiin ja rasisminvastaisuuteen nuorisotyön eetoksena. Ensinnäkin rasismi näyttää olevan vastaajien mukaan huono ja kielteisiä mielikuvia herättävä käsite: mieluummin puhuttaisiin väljästi suvaitsevaisuudesta (vrt. Suurpää 2005; Pyykkönen 2007a). Toisaalta rasismiin kanssa joudutaan kuitenkin kamppailemaan nähtävästi varsin monessa kunnassa, ja monensuuntaiset ennakkoluulot vaikeuttavat monikulttuurisen yhteistoiminnan toteutumista. Tämä havainto on yhdenmukainen monikulttuurisille nuorille suunnattujen kyselyjen ja haastattelujen kanssa (Harinen 2005; Honkasalo, Harinen & Anttila 2007), eikä rasismi poistune suhteista vain suvaitsevaisuudesta puhumalla. Näyttää kuitenkin vahvasti siltä, että monen kunnan nuorisotoimen hallinnossa toimintaa hankaloittava rasismi nähdään ohimenevänä yhteiskunnallisena tai nuorisokulttuurisena ilmiönä: useiden kyselyymme vastanneiden näkemyksen mukaan nuorten ennakkoluulot häviävät ajan kuluessa, ja he uskovat nuorten olevan edeltäjiään kansainvälisempi ja samalla avarakatseisempi sukupolvi *an sich*. Vastaajien voi tulkita uskovan positiiviseen kontaktihypoteesiin, jonka mukaan suomalaisten ja monikulttuuristen nuorten lisääntyvä kanssakäyminen väistämättä johtaa ennakkoluulojen ja rasismiin katoamiseen (ks. Jaakkola 2001, 29).

Useimmat aineiston analyysistä tehdyt johtopäätökset rakentavat kielteistä ja torjuvaa kuvaa kunnallisen nuorisotyön toimijoiden suhtautumisesta monikulttuurisuuden kysymyksiin. On kuitenkin syytä muistaa, että tässä esitetyt johtopäätökset eivät kata koko nuorisotyön kenttää: monet vastaajat ovat myös paneutuneet omassa työssään monikulttuurisuuden ulottuvuuksiin. Tämä raportti ei juurikaan tuo esille paljon monikulttuurisuuteen panostaneiden kuntien todellista tilannetta – yksittäiset vastaajat ja toimintaepisodit katoavat väistämättä tilastollisissa analyysissä. Muutoksen mahdollisuuksista kunnissa kertoo myös, että asennetasolla mitattuna monikulttuurisuuden suhteen löytyy muutosvalmiutta.

Osa tähän tutkimukseen osallistuneista nuorisotyöstä vastaavista viranhaltijoista onkin sitä mieltä, että monikulttuurisuuden teemat olisi huomioitava, vaikka nuorisotoiminnassa ei olisikaan mukana maahanmuuttajia. Näin ei kuitenkaan tulosten valossa käytännössä tapahdu: monikulttuuristen sisältöjen puuttumista perustellaan toistuvasti sillä, että toiminnassa tai kunnan alueella ei ole monikulttuurisia nuoria. Tässä raportissa esitetyn analyysin ja nuorisojärjestöille lähetettyyn kyselyyn perustuvan tutkimuksen mukaan näyttääkin siltä, että monikulttuurisuus on jotain sellaista, joka tulee toimintaan mukaan vain monikulttuuristen nuorten myötä (Pyykkönen 2007a, 33).

Tutkimuksemme tuloksia on mahdollista tulkita myös niin, että johdon näkökulmasta nuorisotyön tehtävänä on nuorten asennekasvatus, jolla pyritään yleisellä tasolla varmistamaan integroiva reagointi monikulttuurisuuden mukanaan tuomiin konkreettisiin kysymyksiin ja kohtaamishaasteisiin. Mutta vaikenevatko monikulttuuristumiseen kytkeytyvät haasteet ja kysymykset monikulttuuristen nuorten pysytellessä poissa sosiaalisesta tilasta, ja häipyvätkö ne monikulttuuristen nuorten siirtyessä muualle? Tarvitaanko monikulttuurista asennetta ja mentaliteettia vain silloin, kun kohtaamme erilaisuuden kasvokkain?

VIITTEET

- 1 ”Monikulttuurisilla nuorilla” tutkimuksissamme on viitattu nuoriin, jotka ovat itse tai joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt jossain muualla kuin Suomessa. Monikulttuuristen nuorten kansalliset taustat voivat siis olla hyvinkin heterogeenisia.
- 2 Hankkeen tähänastiset julkaisut: Harinen, Päivi (2005) *Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen* (www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut); Pyykkönen, Miikka (2007a) *Monikulttuurisuus suomalaisten nuorisojärjestöjen toiminnassa* (www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut); Harinen, Päivi (2007) *Monikulttuuristuvat(ko) vapaa-ajanympäristöt? Katsaus Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen -tutkimushankkeeseen* (Nuorisotutkimus 4/2007); Honkasalo, Veronika & Harinen, Päivi & Anttila, Reetta (2007) *Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä* (www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut); Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (2007) *Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa* (www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut).
- 3 Kyselyymme nuorisotoiminnasta ja vapaa-ajanvietosta vastasi 1385 Suomessa asuvaa monikulttuuriseksi määriteltyä nuorta. Tästä joukosta poimittiin haastateltaviksi 39 monikulttuurista nuorta eri puolilta Suomea. Haastatteluista tarkemmin ks. Honkasalo, Harinen & Anttila 2007.
- 4 Myös nuoriso-ohjaajilla on ollut hyviä kokemuksia nuorisolähtöisistä projekteista, esimerkiksi erilaisista yhdessä tehdyistä elokuvahankkeista tms. (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007; myös Gretschel 2007).
- 5 ”Elävässä elämässä” todennäköisesti on niin, että nuorisotyöstä vastaavien toimijoiden henkilökohtaisetkin näkemykset siirtyvät osaksi toimintapolitiikkaa, ja kenties myös niin, että ”kentältä” saadut viestit ja kokemukset toiminnasta muokkaavat myös hallinnosta vastaavien asenteita.
- 6 Samaa kritiikkiä kohtasimme aiemmin nuorisojärjestöille lähettämämme kyselyn tiimoilta (ks. Pyykkönen 2007a). Tämä saattaa kertoa siitä, että monikulttuurisuus yhdistetään Suomessa herkästi maahanmuuttokysymyksiin, eikä sen monisyisyyttä ole enemmälti vielä pohdittu.
- 7 Tekstissä ilmaistut vastausjakaumien prosenttiosuudet on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun. Taulukoissa prosenttiosuudet on ilmaistu yhden desimaalin tarkkuudella.
- 8 SPSS = Statistical Package for Social Sciences.
- 9 Olemme aiemmin saaneet närkästyntä palautetta vain suomenkielisten lomakkeiden käyttämisestä aineistonkeruuvälineinä. Lomakkeiden ruotsiksi kääntäminen on kuitenkin ollut kallista ja tuottanut vain pari lisävastausta, joten tässä tutkimuksessa tästä vaihtoehdosta luovuttiin suosiolla (ks. Harinen 2005).
- 10 Kysyttäessä myöhemmin monikulttuurisen nuorisotyön konkreettisia kompastuskohtia omassa kunnassa saatiin tulos, jonka mukaan vain kaksi prosenttia kyselyyn osallistuneista on samaa mieltä väittämästä: *emme saa monikulttuurisia nuoria mukaan toimintaamme, koska kaikki ohjaajamme ovat suomalaisia*. Tämä ristiriita saattaa johtua siitä, että nuorisotoimen johdossa ei mielellään suhtauduta kriittisesti omaan toimintaan.
- 11 Lainaus eräästä aineiston avoimesta vastauksesta.
- 12 Kyselylomakkeen asenneväittämäosiota (ks. kuvio 2, luku 6.1) tarkasteltaessa havaitaan asenteiden ja käytännön ristiriita: vaikka kulttuuriryhmittäin eriytettyä toimintaa on niukasti, 21 prosenttia kyselyyn osallistuneista nuorisotoimen johdon edustajista on kuitenkin sitä mieltä, että *monikulttuurista nuorisotyötä on eriytettävä eri kulttuuriryhmien mukaisesti* – 36 prosenttia heistä tosin myös vastustaa ajatusta. Kyselylomakkeen toisessa asennepatteristossa asiaa kysyttiin toisin ja saatiin (jälleen) ristiriitaisesta mielipideilmastosta kertova tulos: 58 prosenttia vastaajista

- on samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan *monikulttuurisille nuorille ei pidä järjestää erikseen omaa toimintaa, vaan heitä on kannustettava tulemaan mukaan yhteiseen toimintaan*. Kokonaisuutena voi ajatella, että nuorisotoimien johdossa kallistutaan enemmän kaikille yhteisen kuin kulttuuriryhmittäin eriytetyn toiminnan kannattamisen suuntaan. Vasta maahan muuttaneiden nuorten kohdalla aineistossa on kuitenkin havaittavissa pientä ”vastaantuloa”: 40 prosenttia väittämään vastanneista uskoo, että *maahanmuuttajille erikseen tarjotun toiminnan myötä heitä saadaan vähitellen osallistumaan myös muuhun toimintaan* (koko aineistosta laskettu prosenttiosuus = 15).
- 13 Koko aineistosta laskettu prosenttiosuus = 72.
 - 14 ”Integraatio vai kulttuurisen identiteetin vahvistamiseen keskittyminen?” -kysymyksen vaikeus näkynee myös siinä, että peräti 59 prosenttia väittämään *alueemme maahanmuuttajanuoret haluaavat osallistua nuorisotoimintaan, jossa ensisijaisesti tuetaan heidän omaa kulttuuriaan* vastanneista ei osaa tai halua ottaa siihen kantaa (koko aineistosta laskettu prosenttiosuus = 21).
 - 15 ”Nuorisotalovaltaukset” näyttävät olevan yleinen ja yleisesti tiedostettu ongelma, jonka olemassaoloa nuorisotyöntekijätäkään eivät kiellä. Valtauksissa on kyse yhteiseksi tarkoitettun tilan yksipuolisesta ja neuvottelemattomasta fyysisestä ja sosiaalisesta kontrolloinnista ja haltuunotosta (ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).
 - 16 Suurissa kaupungeissa toteutetut nuorisotyöntekijöiden haastattelut tuottivat hyvin samansisällöisiä perusteluja sille, että monikulttuurisen työn strategialle ei ole nähty tarvetta (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).
 - 17 Tässäkin teemassa aineistossa on hahmotettavissa jonkinlainen sisäinen asenneristiriita: väittämän *monikulttuurisuuden huomioiminen on olennaista vain niissä toimintamuodoissa, joihin osallistuu maahanmuuttajia* kanssa samaa mieltä on vain 10 prosenttia vastaajista.
 - 18 Kulttuurisesti eriytettyyn nuorisotoimintaan kyselyyn osallistuneista viranhaltijoista puolestaan uskoo ainoastaan 21 prosenttia.
 - 19 Peräti 82 prosenttia kyselyymme osallistuneista nuorisotyön johdon toimijoista on eri mieltä väittämästä *vapaa-ajan toiminnan tehtävänä ei ole puuttua nuorten asenteisiin, koska vastuu niistä on ensisijaisesti kodilla ja koululla* (ks. kuvio 1, luku 5).
 - 20 30 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että *nuorisotyö on jo valmiiksi avointa*, jolloin se toivottaa ikään kuin itsestään tervetulleiksi kaikki nuoret samalla tavalla heidän taustoistaan riippumatta.
 - 21 Nuoriso- ja vapaa-aika-alan koulutuksessa monikulttuurisuuteen liittyvien (sekä valinnaisten että pakollisten) opintojaksojen määrä on viime vuosina ollut lisääntymään päin.
 - 22 Tässä ei välttämättä ole kyse siitä, että kunnissa ei ole haluttu kuunnella nuoria – kenties on niin, että nuoret eivät ole tehneet minkäänlaisia aloitteita nuorisotoiminnan suhteen (vrt. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).
 - 23 Tulos saa vahvistusta myös toisaalla: vain yhdeksän prosenttia kaikista kyselyyn osallistuneista on samaa mieltä väittämän *maahanmuuttajanuoret ovat osallistuneet kuntamme nuorisotoiminnan suunnitteluun* kanssa. Aineiston avoimista vastauksista löytyy kuitenkin yksi erilainen kommentti: *Monikulttuuriset henkilöt ovat kuntamme kulttuuritoiminnassa erittäin aktiivisia osallistujia ja järjestäjiä ja se näkyy myös kulttuurisessa nuorisotyössä. Joten heidät otetaan ilolla vastaan eikä rasismia oikein nuorisotyössä näy*.
 - 24 Taulukossa 4 esitetyt prosenttiosuudet poikkeavat tässä mainitusta, koska taulukon luvut on laskettu koko aineistosta.
 - 25 Taulukossa 5 esitetyt prosenttiosuudet poikkeavat tässä mainitusta, koska taulukon luvut on laskettu koko aineistosta.
 - 26 Suomen kymmenen suurimman kunnan nuorisotyöntekijöiden haastattelututkimuksessa havaittiin, että koulun ja nuorisotoimen yhteistyöyritelmässä on kohdattu myös monenlaisia

- haasteita ja ongelmia, jotka liittyvät esimerkiksi toimijoiden näkemuseroihin ja reviiirivarjeluihin (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007).
- 27 Myös tässä tutkimuksessa havaitaan yhteistyön onnistuminen silloin harvoin, kun sitä on tehty: kun vastaajilta kysyttiin, onko yhteistyö heidän mainitsemiensa tahojen kanssa ollut monikulttuurisuuden kannalta toimivaa, peräti 90 prosenttia kysymykseen vastanneista on valinnut vaihtoehdon ”kyllä” (koko aineistosta laskettu prosenttiosuus = 52).
 - 28 Tulkkipulaan saattaa viitata myös se, että vain viisi prosenttia kaikista kyselyyn osallistuneista on samaa mieltä väittämän *maahanmuuttajanuorten osallistumista kuntamme nuorisotoimintaan auttaa se, että tarjoamme toimintaa heidän omalla kielellään* kanssa.
 - 29 Tässä löytyy jälleen aineiston sisäinen ristiriita: vain kuusi prosenttia kyselyyn osallistuneista on samaa mieltä väittämästä *järjestämämme nuorisotoiminta ei ole alueellamme kovinkaan tunnettua*. Ristiriita kytkeytynee jälleen ”oman pesän puhtaana pitämisen” pyrkimykseen (vrt. loppuviite 10).
 - 30 Tekstissä mainitut prosenttiluvut eroavat taulukon 6 luvuista, koska taulukossa esitetyt prosenttiosuudet on laskettu koko aineistosta.
 - 31 Tässä on kuitenkin todettava, että rasisminvastainen toiminta ei välttämättä houkuttele suomalaisia nuoria, ainakaan jos he eivät ole lähtökohtaisesti kiinnostuneita monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta ja monikulttuurisista kohtaamisista (Harinen 2005).
 - 32 Ulkomaan kansalaiset eivät tietysti aina ole nuoria, mikä tulee esiin myös tämän tutkimuksen aineistossa.
 - 33 Eriytetyksi toiminnaksi määrittyivät tässä tutkimuksessa esimerkiksi tyttö- ja poikatyö, eri kulttuuriryhmille suunnattu toiminta ja vasta maahan muuttaneille suunnattu toiminta (ks. taulukko 2, luku 4).

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Alitolppa-Niitamo, Anne (2003) Liminaalista jäsenyyteen? Somalinkielisten nuorten siirtymien haasteita. Teoksessa Päivi Harinen (toim.) *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 38, 17–33.
- Andersson, Mette (2003) Immigrant Youth and the Dynamics of Marginalization. *Young* 1/2003, 74–89.
- Cederlöf, Petri (2004): *Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa: laadullinen tutkimus nuorisohjaajien ja nuorisotyöstä vastaavien työntekijöiden työstä sekä kunnallisen nuorisotyön sisällöstä ja asemasta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 45.
- Gretschel, Anu (2007) Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77, 193–206.
- Harinen, Päivi & Keskisalo, Anne-Mari & Perho, Sini (2001) EXIT – kohti uutta arkea? Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät. Rasmin arki ja arjen rasismi*. Tampere: Vastapaino, 209–232.
- Harinen, Päivi (2005) *Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen*. Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisusarja. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=165](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=165). (Viitattu 29.2.2008.)
- Harinen, Päivi (2007) Monikulttuuristuvat(ko) vapaa-ajan ympäristöt? Katsaus ”Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen” -tutkimushankkeeseen. *Nuorisotutkimus* 4/2007.
- Harinen, Päivi & Suurpää, Leena & Hoikkala, Tommi & Hautaniemi, Petri & Perho, Sini & Keskisalo, Anne-Mari & Kuure, Tapio & Künnapuu, Krista (2005) Membership Contests: Encountering Immigrant Youth in Finland. *The Journal of Youth Studies* 3/2005, 281–296.
- Honkasalo, Veronika (2003) Voiko jäsenyyttä valita? Nuorten maahanmuuttajien tulkintoja suomalaisuudesta ja rasismista. Teoksessa Päivi Harinen (toim.) *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 38, 158–191.
- Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari (2007) Monikulttuurinen nuorisotyö. Teoksessa Tommi Hoikkala ja Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76, 115–139.
- Honkasalo, Veronika & Harinen, Päivi & Anttila, Reetta (2007) *Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/erilaisina.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/erilaisina.pdf). (Viitattu 29.2.2008.)
- Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (2007) *Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf). (Viitattu 29.2.2008.)
- Jaakkola, Magdaleena (2000) Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999. Teoksessa Karmela Liebkind (toim.): *Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Helsinki: Gaudeamus, 28–56.
- Keskisalo, Anne-Mari (2003) Suomalais- ja maahanmuuttajanuorten vuorovaikutusta joensuulaisen koulun arjessa. Teoksessa Päivi Harinen (toim.) *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 38, 122–157.
- Keskisalo, Anne-Mari & Perho, Sini (2001) Taistelua tilasta Joensuussa. Rasismi paikallisten nuorten neuvotteluvälineenä. Teoksessa Minna Suutari (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 20, 77–102.

- Paju, Petri & Vehviläinen, Jukka. (2001) *Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 18.
- Määttä, Mirja (2007) Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä. Helsinki: Helsingin yliopisto, sosiologian laitos.
- Niemelä, Heli (2003) Erottautumista ja ystävyyttä. Somalialaistytöjen käsityksiä ja kokemuksia suomalaistytöistä. Teoksessa Päivi Harinen (toim.) *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 38, 91–121.
- Nieminen, Juha (2007) Puuttuva lenkki. Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehyksenä. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Kuopion yliopisto, 30–63.
- Pietikäinen, Reetta (2007) *Palveluiden väliin putoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventoari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf). (Viitattu 29.2.2008.)
- Pyykkönen, Miikka (2006) *Monikulttuurisuus suomalaisten nuorisjärjestöjen toiminnassa*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut).
- Pyykkönen, Miikka (2007) *Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa*. Jyväskylän yliopisto: Studies in Education, Psychology and Social Research.
- Kuivalainen, Minna & Salonen, Annamari (2006) Kansallisia rasismia ja etnisen syrjinnän vastaisia toimia. Teoksessa Annamari Salonen & Susan Villa (toim.) *Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005*. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.
- Silvennoinen, Heikki (2002) Nuorisopolitiikka ja elinoloihin vaikuttaminen. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 29, 6–31.
- Silvennoinen, Heikki & Nieminen, Juha (2002) Nuotiopiiristä peruspalveluksi. Kunnallinen nuorisotyö ja nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 29, 32–60.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2004) *Suomen romanit*. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:2. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Tilastokeskus (2006) *Suomen tilastollinen vuosikirja*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Suurpää, Leena (2005) Suvaitsevaisuus. Sietämistä vai solidaarisuutta? Teoksessa Anna Rastas & Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino, 41–68.
- Yhdenvertaisuuslaki 2004/21.

MUUT LÄHTEET

- Kuntaliitto <http://www.kunnat.net>, 13.10.2007.
- Väestörekisterikeskus <http://www.vaestorekisterikeskus.fi>, 13.10.2007.
- Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Helsinki: Oikeusministeriö. www.om.fi.

LIITE

Kysely kunnille monikulttuurisesta nuorisotyöstä
Arvoisa nuorisotoimenjohtaja / nuorisotyöstä vastaava,

Tämä kysely on osa valtakunnallista tutkimushanketta MONIKULTTUURISET NUORET, VAPAA-AIKA JA KANSALAISTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN, jonka tavoitteena on kartoittaa monikulttuurisen nuorisotyön tavoitteita, käytäntöjä ja ongelmia. Vastaava kysely on lähetetty aiemmin tänä vuonna erilaisille Suomessa toimiville nuorisojärjestöille.

VASTAAMINEN KYSELYYN ON TÄRKEÄÄ. Tutkimushankkeessa selvitetään ensimmäistä kertaa monikulttuurista nuorisotoimintaa valtakunnallisella tasolla. Toivomme, että tästä tutkimuksesta saatavan tiedon avulla voidaan kehittää nuorisotyötä vastaamaan monikulttuurisuuden haasteisiin. Kyselyn tulokset julkaistaan vuoden sisällä ilmestyvässä raportissa.

TOIVOMME, ETTÄ TÄYTÄTTE LOMAKKEEN HUOLELLISESTI. Joidenkin kysymysten perässä on lampun kuva. Viedessänne hiiren osoittimen tällaisen lampun kohdalle ilmestyy kuvaruutuun viereistä kysymystä koskeva ohje. Mikäli lomakkeessa on epäselvyyksiä, otattehan yhteyttä alla mainittuihin henkilöihin.

KYSELYN TULOKSET KÄSITELLÄÄN LUOTTAMUKSELLISESTI. Kaikki ilmoittamanne tiedot jäävät tutkijoiden käyttöön eikä niitä luovuteta eteenpäin.

Tutkimus toteutetaan Nuorisotutkimusverkoston sekä Helsingin, Joensuun ja Jyväskylän yliopistoja edustavien tutkijoiden sekä opetusministeriön ja Nuorisoasiain neuvottelukunnan yhteistyöhankkeena. Tähän mennessä hankkeessa on toteutettu Suomessa asuville monikulttuurisille nuorille suunnattu vapaa-ajan toimintaa koskeva kyselytutkimus, osalle kyselyyn osallistuneista nuorista kohdistetut haastattelut sekä nuorisojärjestöille suunnatut kyselyt. Nuorilta kootusta aineistosta tehty väliraportti on luettavissa osoitteessa www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut.

Suuri kiitos etukäteen osallistumisestanne!

Päivi Harinen
Lehtori, Joensuun yliopisto
p. (013) 251 2390
paivi.harinen@joensuu.fi

Anne-Mari Souto
Tutkija, Nuorisotutkimusverkosto
p. 0207552 651
anne-mari.souto@nuorisotutkimus.fi

Antti Kivijärvi (etenkin kyselyn tekniseen täyttämiseen liittyvät kysymykset)
Hankkeen tutkija, Nuorisotutkimusverkosto
p. (013) 251 4260
kivijarv@cc.joensuu.fi

OSA I: TAUSTATIEDOT

A. Kunnan nimi?

B. Kuntamuoto?

1. Kaupunki 2. Maalaiskunta

C. Maakunta, jossa kuntanne sijaitsee?

- Ahvenanmaa
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kanta-Häme
- Itä-Uusimaa
- Kainuu
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

D. Kuinka paljon kunnassanne on:

- a) Palkattuja nuorisotyöntekijöitä?
- b) Nuorisotyöhön osallistuvia vapaaehtoistyöntekijöitä?

E. Mihin nuorisotoimi sijoittuu hallinnollisesti kunnassanne?

- Sosiaalitoimi
- Kulttuuritoimi
- Vapaa-aikatoimi
- Liikuntatoimi
- Koulutoimi
- Nuorisotoimi on oma hallinnonalansa
- Muu

Mikäli valitsitte vaihtoehdon ”muu”, niin mitä sillä tarkoititte?

F. Minkä ikäisiä nuoria kuntanne nuorisotoimintaan osallistuu?

- alle 12-vuotiaita
- 12–15-vuotiaita
- 15–18-vuotiaita
- yli 18-vuotiaita

Tässä kyselyssä käytämme käsitettä MONIKULTTUURISET NUORET, jolla viittaamme maahanmuuttajanuoriin, Suomessa syntyneisiin nuoriin, joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt muualla kuin Suomessa sekä adoption kautta Suomeen muuttaneisiin. Lisäksi monikulttuurisiin nuoriin kuuluvat perinteisiin kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret (esim. suomenruotsalaiset, saamelaiset ja romanit).

G. Toimintaamme osallistuvat nuoret ovat kulttuuriselta taustaltaan:

- monikulttuurisia
- kansallisten vähemmistöjen edustajia (mm. romaneja, saamelaisia)
- maahanmuuttajia

H. Minkälaista nuorisotoimintaa kunnassanne järjestetään?

- avoin toiminta
 - harrastetoiminta (esim. liikunta, bänditoiminta)
 - erilaiset tapahtumat (esim. diskot, konsertit, urheilutapahtumat)
 - kerhot tai kurssit
 - matkat, retket ja vierailut
 - nuorten leirit
 - perheteroiminta (esim. perheleirit)
 - nuorille suunnattua neuvontaa, tiedotusta ja koulutusta
 - nuorille järjestetyt keskustelutilaisuudet ja teemapäivät
 - nuorten omat hankkeet
 - viikonlopputoiminta (esim. yökahvilat, katupartiointi)
 - kohdennettu/erikoisnuorisotyö
 - tyttötyö
 - poikatyö
 - muu
- Mikäli valitsitte vaihtoehdon ”muu”, niin kertokaa mitä sillä tarkoititte?

OSA II: MONIKULTTUURISUUS, RASISMI JA SUVAITSEVAISUUS

A. Onko kuntanne nuorisotoimella monikulttuurisuusstrategiaa?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte kyllä, niin miksi sen laatimista on pidetty tarpeellisena?

Mitkä tahot ovat osallistuneet monikulttuurisuusstrategian laatimiseen?

- suomalaiset nuoret
- maahanmuuttajanuoret
- muut monikulttuuriset nuoret
- nuorisotyöntekijät
- nuorisotoimenjohtaja ja/tai nuorisosihteerit
- monikulttuurisesta nuorisotyöstä vastaava työntekijä
- yhteistyökumppanit

Mikäli valitsitte vaihtoehdon ”yhteistyökumppanit”, niin mitä tahoja tällä tarkoititte?

Jos kuntanne nuorisotoimella on monikulttuurisuusstrategia, niin miten se näkyy nuorisotoimintanne käytännössä? Jos ette ole laatineet monikulttuurisuusstrategiaa, niin miksi ette?

B. Mitä monikulttuurisuus merkitsee kuntanne nuorisotyössä ja -toiminnassa?

C. Mitä rasisminvastaisuus merkitsee kuntanne nuorisotyössä ja -toiminnassa?

D. Seuraavassa on esitetty joitakin yleisiä rasismiin, suvaitsevaisuuteen ja monikulttuurisuuteen liittyviä väittämiä.

Valitkaa tarjotuista vaihtoehdoista se, joka parhaiten vastaa järjestönne näkemystä kustakin asiasta. (1. täysin samaa mieltä 2. jokseenkin samaa mieltä 3. en samaa enkä eri mieltä 4. jokseenkin eri mieltä 5. täysin eri mieltä 6. en tiedä/en osaa sanoa)

Monikulttuurisuus ei kosketa meitä, koska toiminta-alueellamme ei asu monikulttuurisia nuoria.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisuutta on painotettu jo liikaakin nuorisotyön kentällä.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisuudesta ei kannata tehdä erityiskysymystä, koska se voi vain suurentaa ongelmia.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisuuteen pitäisi sisältyä myös muun erilaisuuden huomioiminen (esim. vammaisuus, seksuaalinen orientaatio jne.).	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisuuden sijaan nuorisotyössä tulisi tänä päivänä keskittyä tärkeämpiin aiheisiin (esim. päihteisiin, huumeisiin jne.).	1	2	3	4	5	6
Rasismista puhumisen sijasta tulisi puhua suvaitsevaisuudesta nuorisotyön kentällä.	1	2	3	4	5	6
Rasismista ei tarvitse tehdä ongelmaa nuorten kohdalla, koska nuoret ovat kansainvälistä ikäpolvea.	1	2	3	4	5	6
Rasismi on vähentynyt viime aikoina suomalaisten nuorten keskuudessa.	1	2	3	4	5	6
Rasismi on vähentynyt viime aikoina monikulttuuristen nuorten keskuudessa.	1	2	3	4	5	6
Rasismi on asia, jota vastaan joutuu kamppailemaan jatkuvasti.	1	2	3	4	5	6
Nuorten ennakkoluuloiset asenteet vähenevät itsestään ajan kanssa ja suomalaisen yhteiskunnan monikulttuuristuessa.	1	2	3	4	5	6
Vapaa-ajan toiminnan tehtävänä ei ole puuttua nuorten asenteisiin, koska vastuu niistä on ensi sijassa kodilla ja koululla.	1	2	3	4	5	6

OSA III: MONIKULTTUURINEN NUORISOTOIMINTA

A. Onko kunnassanne monikulttuurisesta nuorisotyöstä vastaavaa henkilöä?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte kyllä, niin minkälaisia kriteereitä olette painottaneet edellä mainitun henkilön valinnassa?

- () henkilön monikulttuurisuuteen liittyvä koulutus
- () henkilön työkokemus monikulttuurisuusasioissa
- () henkilö itse on maahanmuuttajataustainen
- () henkilön tausta on monikulttuurinen

- () henkilön oma kiinnostus
 () henkilö on asunut tai työskennellyt ulkomailla
 () muu

Jos valitsitte vaihtoehdon "muu", niin kertokaa mitä sillä tarkoititte.

B. Työskenteleekö nuorisotoimessanne taustaltaan monikulttuurisia henkilöitä

a) palkattuina työntekijöinä?

1. kyllä 2. ei

b) vapaaehtoistyöntekijöinä?

1. kyllä 2. ei

C. Onko kuntanne nuorisotyöntekijöitä ja/tai vapaaehtoistyöntekijöitä koulutettu monikulttuurisuuden liittyvissä asioissa?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte kyllä, niin minkälaista koulutusta heille on tarjottu?

Jos taas vastasitte ei, niin miksi ette ole järjestäneet koulutusta?

D. Seuraavassa on joitakin yleisiä monikulttuurista nuorisotoimintaa koskevia väittämiä. Valitkaa tarjotuista vastausvaihtoehdoista se, joka parhaiten vastaa järjestönne näkemyksiä kyseisistä asioista.

(1. täysin samaa mieltä 2. jokseenkin samaa mieltä 3. en samaa enkä eri mieltä 4. jokseenkin eri mieltä 5. täysin eri mieltä 6. en tiedä/en osaa sanoa)

Yksi monikulttuurisen nuorisotyön tärkeä tehtävä on monikulttuuristen nuorten kansalaisvalmiuksien edistäminen.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuuristen nuorten toimintaan mukaan saaminen edellyttää erikoistoimenpiteitä.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö on liian suomalaisvetoista.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö on pelkkää puhetta ja kauniita tavoitteita, koska itse toimintaa tehdään vähän.	1	2	3	4	5	6
Erilaiset monikulttuurisuuskampanjat edistävät suvaitsevaisuutta nuorten keskuudessa.	1	2	3	4	5	6
Eri kulttuureiden esittelytilaisuudet antavat nuorille liian yleistävän kuvan tiettyjä kulttuureja edustavista ihmisistä.	1	2	3	4	5	6
Sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvät kysymykset ovat keskeisiä monikulttuurisessa nuorisotyössä.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurista nuorisotyötä on eriytettävä eri kulttuuriryhmien mukaisesti.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö olisi tärkeää, mutta emme pysty järjestämään sellaista.	1	2	3	4	5	6
Rasismista on vaikea keskustella suomalaisten nuorten kanssa.	1	2	3	4	5	6
Rasismista on vaikea keskustella monikulttuuristen nuorten kanssa.	1	2	3	4	5	6
Eri kulttuurien väliset näkemyserot nuorten ja aikuisten välisestä suhteesta tekevät monikulttuurisesta nuorisotyöstä haastavaa.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisille nuorille ei pidä järjestää erikseen omaa toimintaa, vaan heitä on kannustettava tulemaan mukaan yhteiseen toimintaan.	1	2	3	4	5	6

Monikulttuurista nuorisotyötä tarvitaan vain maahanmuuttajanuorten kotoutumisen edistämiseksi.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisia nuoria ei tarvitse pyrkiä rekrytoimaan erikseen mukaan nuorisotoimintaan, koska se on jo valmiiksi kaikille avointa.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisuuden huomioiminen on olennaista vain niissä toimintamuodoissa, joihin osallistuu maahanmuuttajanuoria.	1	2	3	4	5	6

E. Seuraavassa selvitetään monikulttuurisen nuorisotoiminnan historiaa kunnassanne. Vastatkaa seuraaviin väittämiin vain, jos kunnassanne on kokemuksia monikulttuurisesta nuorisotyöstä. Valitkaa tarjotuista vastausvaihtoehdoista se, joka parhaiten vastaa kokemuksianne kyseisistä asioista.

(1. täysin samaa mieltä 2. jokseenkin samaa mieltä 3. en samaa enkä eri mieltä 4. jokseenkin eri mieltä 5. täysin eri mieltä 6. en osaa sanoa/en tiedä)

Monikulttuurisuus tuli mukaan nuorisotoimintaamme silloin, kun toiminta-alueellemme tuli maahanmuuttajia.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisuus on ollut nuorisotoiminnassamme mukana jo ennen 1990-luvulla lisääntyntä maahanmuuttoa.	1	2	3	4	5	6
Valtakunnalliset nuorisopoliittiset linjaukset ja suositukset ovat saaneet meitä kiinnittämään huomiota monikulttuurisuuskysymyksiin.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö alkoi kunnassamme yksittäisen jäsenen/yksittäisten jäsenten aloitteesta ja mielenkiinnosta.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö alkoi kunnassamme maahanmuuttajien aloitteesta.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö alkoi kunnassamme toimintaan osallistuneiden suomalaisten nuorten aloitteesta.	1	2	3	4	5	6
Aloitimme monikulttuurisen nuorisotyön, koska maahanmuuttajanuorten kohtaamat haasteet ja ongelmat vaativat mielestämme tukitoimia.	1	2	3	4	5	6
Aloitimme monikulttuurisen nuorisotyön, koska suomalaisten ennakkoluuloiset asenteet vaativat mielestämme toimenpiteitä.	1	2	3	4	5	6
Aloitimme monikulttuurisen nuorisotyön, koska valtaväestön ja monikulttuuristen nuorten keskinäiset jännitteet vaativat mielestämme toimenpiteitä.	1	2	3	4	5	6
Aloitimme monikulttuurisen nuorisotyön, koska halusimme edistää kuntamme kansainvälistymistä.	1	2	3	4	5	6
Aloitimme monikulttuurisen nuorisotyön, koska alueellamme oli tarjolla siihen erillisrahoitusta.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurinen nuorisotyö alkoi kunnassamme yhteistyökumppanin aloitteesta.	1	2	3	4	5	6
Aloitimme monikulttuurisen nuorisotoiminnan jostain muusta syystä.	1	2	3	4	5	6

Mistä?

Mikäli aloititte monikulttuurisen nuorisotoiminnan järjestössänne jonkin yhteistyökumppanin aloitteesta, niin mainitkaa seuraavassa, mitä yhteistyökumppania tarkoititte.

F. Seuraavassa pyydämme teitä arvioimaan monikulttuurisen nuorisotyön toteutumista kuntassanne. Valitkaa annetuista vaihtoehdoista se, joka vastaa parhaiten näkemystänne kyseisistä asioista.

(1. täysin samaa mieltä 2. jokseenkin samaa mieltä 3. en samaa enkä eri mieltä 4. jokseenkin eri mieltä 5. täysin eri mieltä 6. en osaa sanoa/en tiedä)

Rasisminvastainen nuorisotoiminta houkuttelee runsaasti osallistujia.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuuristen nuorten osallistuminen nuorisotoimintaan vähentää suomalaisnuorten osallistumista.	1	2	3	4	5	6
Vähäiset ohjaajaresurssit hankaloittavat monikulttuurisuuden huomioimista toiminnassamme.	1	2	3	4	5	6
Vähäiset taloudelliset resurssit hankaloittavat monikulttuurisuuden huomioimista toiminnassamme.	1	2	3	4	5	6
Toiminnan projektiluonteisuus hankaloittaa monikulttuurisuuden huomioimista toiminnassamme.	1	2	3	4	5	6
Ohjaajalle monikulttuurisuustyö on yksinäistä puurtamista.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuurisen nuorisotyön sisällöistä on vaikea saavuttaa yhteisymmärrystä käytännön tasolla.	1	2	3	4	5	6
Emme saa monikulttuurisia nuoria mukaan toimintaamme, koska kaikki ohjaajamme ovat suomalaisia.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuuristen osallistujien myötä olemme pystyneet monipuolistamaan kuntamme tarjoamaa nuorisotoimintaa.	1	2	3	4	5	6
Vain maahanmuuttajille erikseen suunnattu toiminta houkuttelee maahanmuuttajaosallistujia.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttajanuorille erikseen tarjotun toiminnan myötä heitä saadaan vähitellen osallistumaan myös muuhun nuorisotoimintaan.	1	2	3	4	5	6
Hyvät yhteydet maahanmuuttajanuorten koteihin tukevat toimintamme monikulttuurisuutta.	1	2	3	4	5	6
Alueemme maahanmuuttajanuoret haluavat osallistua nuorisotoimintaan, jossa ensisijaisesti tuetaan heidän omaa kulttuuriaan.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttajanuorten osallistumista kuntamme nuorisotoimintaan auttaa se, että tarjoamme toimintaa heidän omalla kielellään.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttajanuoret ovat osallistuneet kuntamme nuorisotoiminnan suunnitteluun.	1	2	3	4	5	6
Toimintamme ei ole maahanmuuttajanuorten mielestä mielekästä.	1	2	3	4	5	6

G. Oletteko huomioineet jonkin tietyn kulttuurisen ryhmän erityistarpeita toiminnassanne?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte kyllä, niin minkä ryhmän ja millä tavoin?

H. Haluaisitteko edistää jonkin tietyn kulttuurisen ryhmän osallistumista toimintaanne?

1. kyllä 2. ei

Minkä ryhmän ja miksi?

I. Oletteko pyrkimyksistänne huolimatta epäonnistuneet jonkin kulttuurisen vähemmistöryhmän huomioimisessa?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte kyllä, niin minkä ryhmän ja mistä luulette epäonnistumisen johtuneen?

J. Seuraavassa on lueteltu erilaisia nuorisotoiminnan muotoja. Olkaa hyvä ja valitkaa seuraavista vaihtoehdoista ne, joita olette soveltaneet monikulttuurisessa nuorisotyössä.

- avoin toiminta
- harrastetoiminta (esim. liikunta-, bänditoiminta)
- erilaiset tapahtumat (esim. diskot, konsertit, urheilutapahtumat)
- kerhot tai kurssit
- matkat, retket ja vierailut
- nuorten leirit
- perhetoiminta (esim. perheleirit)
- nuorille suunnattua neuvontaa, tiedotusta ja koulutusta
- nuorille järjestetyt keskustelutilaisuudet ja teemapäivät
- nuorten omat hankkeet
- viikonlopputoiminta (esim. yökahvilat, katupartiointi)
- kohdennettu/erikoisnuorisotyö
- tyttötyö
- poikatyö
- vasta maahan muuttaneille nuorille erikseen suunnattu toiminta
- eri kulttuuriryhmille suunnattu toiminta
- muu

Mikäli valitsitte vaihtoehdon "muu", niin kertokaa mitä sillä tarkoititte.

OSA IV: OSALLISTUMISEN ESTEET

A. Seuraavassa on lueteltu joitakin asioita, jotka saattavat vaikeuttaa erityisesti maahanmuuttaja- ja muiden monikulttuuristen nuorten monikulttuuriseen nuorisotoimintaan osallistumista. Olkaa hyvä ja valitkaa se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa näkemystänne kyseisestä asiasta.

(1. vaikeuttaa hyvin paljon 2. vaikeuttaa melko paljon 3. minulla ei ole mielipidettä asiasta 4. vaikeuttaa vähän 5. ei vaikeuta laisinkaan 6. en osaa sanoa/en tiedä)

Nuorten klikkiytyminen omiin kulttuurisiin ryhmiinsä.	1	2	3	4	5	6
Suomalaisnuorten ennakkoluulot monikulttuurisia nuoria kohtaan.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuuristen nuorten ennakkoluuloiset käsitykset suomalaisista.	1	2	3	4	5	6
Monikulttuuristen nuorten ennakkoluuloiset käsitykset suomalaisesta nuorisotoiminnasta.	1	2	3	4	5	6
Se, että monikulttuuristen nuorten mielestä ohjaajat ovat ennakkoluuloisia.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttajanuorten vähäinen tietämys suomalaisesta nuorisotoiminnasta.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttajanuorten vanhempien vähäinen tietämys suomalaisesta yhteiskunnasta.	1	2	3	4	5	6

Maahanmuuttajanuorten vanhempien kielteinen suhtautuminen toimintaamme kohtaan.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttaja-/monikulttuuristen nuorten uskonnolliset periaatteet.	1	2	3	4	5	6
Maahanmuuttajanuorilta perheissä vaaditut kotityöt ja kotiintuloajat.	1	2	3	4	5	6
Se, että maahanmuuttajanuoret osaavat huonosti suomen/ruotsin kieltä.	1	2	3	4	5	6
Ohjaajien vähäinen kulttuurien tuntemus.	1	2	3	4	5	6
Se, että toimintaa ei ole eriytetty sukupuolen mukaan.	1	2	3	4	5	6
Vähäinen vieraskielinen ilmoittelu toiminnasta.	1	2	3	4	5	6
Ohjaajien vähäinen kiinnostus monikulttuurisuutta kohtaan.	1	2	3	4	5	6
Se, että toimintaa ei ole eriytetty eri ikäisille.	1	2	3	4	5	6
Järjestämämme nuorisotoiminta ei ole alueellamme kovinkaan tunnettua.	1	2	3	4	5	6

OSA V: YHTEISTYÖKUMPPANIT

A. Merkitkää alla olevaan listaan enintään kolme (3) keskeisintä yhteistyötahoa kuntanne monikulttuurisessa nuorisotoiminnassa.

- koulut/oppilaitokset
- kuntien välinen yhteistyö
- kunnan sosiaalitoimi
- kunnan liikuntatoimi
- kunnan kulttuuritoimi
- seurakunnat tai muut uskonnolliset yhdyskunnat
- nuorisojärjestöt
- urheiluseurat
- monikulttuuriset kohtaamispaikat
- maahanmuuttajien omat yhdistykset tai kulttuuriyhdistykset
- vastaanottokeskukset
- vanhemmat/vanhempainryhmät
- työpajatoiminta
- poliisi
- muu

Mikäli valitsitte vaihtoehdon "muu", niin kertokaa mitä sillä tarkoititte.

Mainitkaa seuraavassa, mikäli haluaisitte lisätä yhteistyötä jonkin yhteistyötahon kanssa.

B. Onko yhteistyö mainitseminen tahojen kanssa ollut monikulttuurisuuden kannalta toimivaa?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte ei, niin mitkä tekijät ovat vaikeuttaneet yhteistyötä?

OSA VI: TIEDOTUS

A. Oletteko tiedottaneet toiminnastanne erityisesti monikulttuurisille nuorille?

1. kyllä 2. ei

Jos vastasitte kyllä, niin mitä seuraavista kanavista olette käyttäneet tiedottaessanne monikulttuurisille nuorille toiminnastanne?

(1. kyllä 2. ei)

- suomen- tai ruotsinkieliset ilmoitukset ja esitteet
- muun kuin suomen- tai ruotsinkielisillä ilmoituksilla ja esitteillä
- lehti-ilmoitukset
- postitse lähetetyt tiedotteet
- radion välityksellä lähetetyt tiedotteet
- internet/sähköposti
- kunnan omat verkkosivut
- koulujen ja oppilaitosten välityksellä lähetetyt tiedotteet
- työpajojen välityksellä lähetetyt tiedotteet
- kunnan sosiaalitoimen välityksellä lähetetyt tiedotteet
- seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien välityksellä lähetetyt tiedotteet
- monikulttuuristen kohtaamispaikkojen välityksellä lähetetyt tiedotteet
- vastaanottokeskusten välityksellä lähetetyt tiedotteet
- järjestöjen tai nuorten harrastusten välityksellä lähetetyt tiedotteet
- ilmoitukset maahanmuuttajien lehdissä tai radioissa
- henkilökohtaisiin kontakteihin perustuva tiedottaminen
- ohjaajien henkilökohtaisten monikulttuuristen verkostojen välityksellä
- muuten, miten?

Miksi olette valinneet mainitsemanne tiedotusväylät?

Mikäli olette tiedottaneet toiminnastanne monikulttuurisille nuorille ei-suomen- tai ruotsinkielisillä ilmoituksilla tai esitteillä, niin mitä kieltä olette käyttäneet?

Jos ette ole tiedottaneet toiminnastanne monikulttuurisille nuorille, niin miksi ette?

OSA VII: TYÖNTEKIJÖIDEN JA OHJAAJIEN OSAAMINEN

A. Millaisia erityishaasteita monikulttuurisuus asettaa nuorisotyön tekijöille?

(valitkaa ENINTÄÄN viisi (5) mielestänne tärkeintä)

- kielitaitoa
- valmiutta pohtia omia asenteita ja arvoja
- herkkyyttä huomioida kulttuurisia eroja toiminnassa
- ristiriitojen sietokykyä ja joustavuutta
- tietoa eri kulttuureista
- tietoa eri uskonnoista
- rasismien vastaista toiminta-asennetta
- rohkeutta puuttua muiden ennakkoluuloihin
- tietoa suomalaisuudesta
- herkkyyttä huomioida piilorasismia nuorisotoiminnan arjessa
- kykyä tuoda esille sukupuolten välisen tasa-arvon periaatteet monikulttuurisessa nuorisotyössä
- valmiutta muuttaa omia toimintatapojaan

- () herkkyyttä tunnistaa nuorten ryhmien välisiä jännitteitä
- () kykyä solmia suhteita monikulttuurisiin nuoriin
- () muuta

Mikäli valitsitte vaihtoehdon "muuta", niin kertokaa mitä tällä tarkoititte.

OSA VIII: ONNISTUMISET JA TERVEISET TUTKIJOILLE

- A. Kertokaa lyhyesti kokemustenne perusteella, minkälaisia erityishaasteita monikulttuuriseen nuorisotyöhön liittyy?
- B. Kertokaa lyhyesti, minkälaisia hyviä kokemuksia ja onnistumisia kunnassanne on monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta.
- C. Lähettäkää halutessanne terveiset tutkijoille.

IX: Vastaajan taustatiedot

- 1. nainen 2. mies
- A. Sukupuoli:
- B. Syntymävuosi:
- C. Minkä maan kansalainen olette?
- D. Mikä on asemanne/virkanimikkeenne?
- E. Mikä on koulutuksenne?